

INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES

September 2022 • Volume 6 • Issue 2

ISSN 2602-3288

International Journal of Social and Humanities Sciences is an internationally refereed academic journal. Was published twice in 2017 and 2018. Since 2019, the number of publications has been increased to three.

INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES

International refereed academic journal was published twice in 2017 and 2018. Since 2019, the number of publications has been increased to three.

Uluslararası hakemli akademik dergi ve 2017, 2018 yıllarında iki kez yayınlanmış olup 2019 yılından itibaren yayın sayısı üçe çıkarılmıştır.

September 2022 ♦ Volume 6 ♦ Issue 2

Eylül 2022 ♦ Cilt 6 ♦ Sayı 2

dergipark.gov.tr/ijshs

ijshs.iarsp.org

All right reserved © Her hakkı saklıdır

The rights of all the papers accepted for publication belong to the International journal of social and humanities sciences.

Yayımlanacak makalelerin tüm yayın hakları International journal of social and humanities sciences'e aittir.

The responsibility of the manuscripts belong to the authors. International journal of social and humanities sciences and the editors are not responsible for the manuscripts.

Dergide yayımlanan makalelerin tüm sorumluluğu yazarlara ait olup, bu konuda International journal of social and humanities sciences ve editörler sorumlu tutulamazlar.

The articles published in the journal can be cited by giving proper reference.

Dergide yayımlanan makalelerden kaynak gösterilerek aktarma ve alıntı yapılabilir.

KURUCU / FOUNDER

Tuncay AYDEMİR

BAŞ EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Asst. Prof. Dr. Leyla AYDEMİR / Karadeniz Technical University

DANIŞMA KURULU / ADVISORY BOARD

(Listed by title and alphabetical order / Unvan ve alfabetik sıraya göre listelenmiştir)

- Prof. Dr. A. Mevhibe COŞAR / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Ahmet INAM / Middle East Technical University
Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY / Uludağ University
Prof. Dr. Andreas HEINZ / Humboldt University Berlin
Prof. Dr. Antonia DARDER / Loyola Marymount University
Prof. Dr. Atilla AKBABA / İzmir Kâtip Çelebi University
Prof. Dr. Aylâ NEUSEL / University of Kassel
Prof. Dr. Boike REHBEIN / Humboldt University Berlin
Prof. Dr. Claudia BRUNS / Humboldt University Berlin
Prof. Dr. David ANG / Auburn University Montgomery
Prof. Dr. Diane SUNAR / Istanbul Bilgi University
Prof. Dr. Dinçay KÖKSAL / Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. Dolunay ŞENOL / Kırıkkale University
Prof. Dr. Ercan S. TÜRK / University of South Carolina
Prof. Dr. Erol YILDIZ / University Innsbruck
Prof. Dr. Fadıl HOCA / International Vision University
Prof. Dr. Gökce YURDAKUL / Humboldt University Berlin
Prof. Dr. Harun GÜMRÜKÇÜ / Akdeniz University
Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. İsmail DOĞAN / Ankara University
Prof. Dr. Kamuran REÇBER / Uludağ University
Prof. Dr. Kerim EDİNSEL / 19 Mayıs University
Prof. Dr. Klaus SCHLICHTE / University of Bremen
Prof. Dr. Lokman ÇİLİNGİR / 19 Mayıs University
Prof. Dr. Mehmet Akif ERDOĞRU / Ege University
Prof. Dr. Meltem KULAÇATAN / University of Zürich
Prof. Dr. Mustafa GENCER / Abant İzzet Baysal University
Prof. Dr. Öner DEMİREL / Kırıkkale University
Prof. Dr. Özcan DEMİREL / Hacettepe University
Prof. Dr. Peter HEINE / Humboldt University Berlin
Prof. Dr. Sami KARADENİZ / Başkent University
Prof. Dr. Serpil SANCAR / Ankara University
Prof. Dr. Sevil ATASOY / Üsküdar University

Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU / Middle East Technical University
Prof. Dr. Tayyar ARI / Uludağ University
Prof. Dr. Temel ÖZTÜRK / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Ute PFLÜCKE / University of Applied Sciences Zittau/Görlitz
Prof. Dr. Ülkü ELİUZ / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Veysel BOZKURT / İstanbul University
Prof. Dr. Werner GRONAU / University of Applied Sciences Stralsund
Prof. Dr. Yasemin KARAKAŞOĞLU / University of Bremen
Prof. Dr. Yıldız ECEVİT / Middle East Technical University
Prof. Dr. Yusuf Ş. HAKYEMEZ / Karadeniz Technical University
Dr. Melitta WALIGORA / Humboldt University Berlin
Dr. Ulrike HAMANN / Humboldt University Berlin
Dr. Zafer AKINCI

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

(Listed by title and alphabetical order / Unvan ve alfabetik sıraya göre listelenmiştir)

Prof. Dr. Abdulkadir GÜL / Erzincan University
Prof. Dr. Abdullah ÇOLAK / Hitit University
Prof. Dr. Abdullah KORKMAZ / İnönü University
Prof. Dr. Adnan ÇELİK / Selçuk University
Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN / Ordu University
Prof. Dr. Ali ÇELİK / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Ali Murat VURAL / İstanbul University
Prof. Dr. Arzdar KİRACI / Siirt University
Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN / Hacettepe University
Prof. Dr. Aylin NAZLI / Ege University
Prof. Dr. Aysun ÖZKÖSE / Karabük University
Prof. Dr. Barış ÖZDAL / Uludağ University
Prof. Dr. Burçin HATİPOĞLU / Boğaziçi University
Prof. Dr. Çağlar ÖZEL / Cyprus International University
Prof. Dr. Gülay EKİCİ / Gazi University
Prof. Dr. Hacı İbrahim DELİCE / Cumhuriyet University
Prof. Dr. Hakan ACAR / Kocaeli University
Prof. Dr. HAYATİ AKTAŞ / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Hikmet ASUTAY / Trakya University
Prof. Dr. Hikmet YAZICI / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. İbrahim TELLİOĞLU / 19 Mayıs University
Prof. Dr. İdil SAYIMER / Kocaeli University
Prof. Dr. İlknur AYDIN AVCI / 19 Mayıs University
Prof. Dr. İsmail A. ÖZÇELİK / Avrasya University
Prof. Dr. Kaya Tuncer ÇAĞLAYAN / 19 Mayıs University
Prof. Dr. Lee G. STREETMAN / Delaware State University
Prof. Dr. M. Asif YOLDAŞ / Avrasya University
Prof. Dr. Mehmet OKUR / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Mehmet YAVUZ / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Murat YILDIZ / Cumhuriyet University

Prof. Dr. Mustafa Çağatay OKUTAN / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Mustafa ÖZDEMİR / Kafkas University
Prof. Dr. Nadir SUĞUR / Anadolu University
Prof. Dr. Nazife GÜNGÖR / Üsküdar University
Prof. Dr. Nesrin KALYONCU / Abant İzzet Baysal University
Prof. Dr. Nezahat ALTUNTAŞ / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Nilgün ÇELEBİ / Muğla Sıtkı Koçman University
Prof. Dr. Niyazi USTA / 19 Mayıs University
Prof. Dr. Orhan ÇOBAN / Selçuk University
Prof. Dr. Ömer ÇAHA / Yıldız Technical University
Prof. Dr. Rolf-Dieter HEPP / Freie University Berlin
Prof. Dr. Sema ETİKAN / Ahi Evran University
Prof. Dr. Songül SALLAN GÜL / Süleyman Demirel University
Prof. Dr. Tahir AKGEMCİ / Selçuk University
Prof. Dr. Turgut Hacı ZEYREK / Karadeniz Technical University
Prof. Dr. Yıldız AKPOLAT / Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. A. Didem DANIŞ ŞENYÜZ / Galatasaray University
Assoc. Prof. Dr. A.Mecit CANATAK / Yüzüncü Yıl University
Assoc. Prof. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ / Süleyman Demirel University
Assoc. Prof. Dr. Abdurrahman KOLCU / Recep Tayyip Erdoğan University
Assoc. Prof. Dr. Abdülmecit NUREDİN / International Vision University
Assoc. Prof. Dr. Açalıya ALLMER / Dokuz Eylül University
Assoc. Prof. Dr. Ali ESGİN / İnönü University
Assoc. Prof. Dr. Ali Kürşat TURGUT / Akdeniz University
Assoc. Prof. Dr. Aliye Senem DEVİREN / Mustafa Kemal University
Assoc. Prof. Dr. Artun AVCI / Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Arzuhan Burcu GÜLTEKİN / Ankara University
Assoc. Prof. Dr. Aycan ÇİÇEK SAĞLAM / Muğla Sıtkı Koçman University
Assoc. Prof. Dr. Ayşe Pelin ŞAHİN TEKİNALP / Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. Ayşe TAVUKÇUOĞLU / Middle East Technical University
Assoc. Prof. Dr. AYTEKİN ÇÖKELEZ / Istanbul Technical University
Assoc. Prof. Dr. Barış ERDEM / Kırgızistan Türkiye Manas University
Assoc. Prof. Dr. Bayram SEVİNÇ / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Berrin FİLİZÖZ / Cumhuriyet University
Assoc. Prof. Dr. Bülent KARA / Ömer Halisdemir University
Assoc. Prof. Dr. Bülent YILMAZ / İnönü University
Assoc. Prof. Dr. Bünyamin AKDEMİR / İnönü University
Assoc. Prof. Dr. Duygu KIZILDAĞ / Afyon Kocatepe University
Assoc. Prof. Dr. Ebru TAYSI / Süleyman Demirel University
Assoc. Prof. Dr. Elif AKPINAR KÜLEKÇİ / Atatürk University
Assoc. Prof. Dr. Erdal AKSOY / Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Erhan DURUKAN / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Erkan Turan DEMİREL / Fırat University
Assoc. Prof. Dr. Ersan BAŞAR / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Fariz AHMADOV / Azerbaijan State Economics University
Assoc. Prof. Dr. Figen Güner DİLEK / Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Hatice DEMİRBAŞ / Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Hatice KUMCAĞIZ / 19 Mayıs University
Assoc. Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL / Gaziantep University
Assoc. Prof. Dr. İbrahim ÇEŞMELİ / İstanbul University

Assoc. Prof. Dr. İlker İŞSEVER / İstanbul University
Assoc. Prof. Dr. İsmail Hakkı ERTEN / Hacettepe University
Assoc. Prof. Dr. Kezban ÇELİK / 19 Mayıs University
Assoc. Prof. Dr. Leyla ALPAGUT / Abant İzzet Baysal University
Assoc. Prof. Dr. Lilian Maria TONELLA TÜZÜN / Anadolu University
Assoc. Prof. Dr. M. Kevser BAŞ / Yıldırım Beyazıt University
Assoc. Prof. Dr. M. Yavuz ALPTEKİN / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet KOYUNCU / Ege University
Assoc. Prof. Dr. Mehmet Turgut BERBERCAN / Çankırı Karatekin University
Assoc. Prof. Dr. Mensur NUREDİN / International Vision University
Assoc. Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Mustafa GÜNDÜZ / Yıldız Technical University
Assoc. Prof. Dr. Nalan KAZAZ / International Vision University
Assoc. Prof. Dr. Qadir BAYRAMLI / Azerbaijan State Economics University
Assoc. Prof. Dr. Sefa ÇETİN / Kastamonu University
Assoc. Prof. Dr. Selim EREN / 19 Mayıs University
Assoc. Prof. Dr. Semra PURKİS / Muğla Sıtkı Koçman University
Assoc. Prof. Dr. Semra TUNÇ / Selçuk University
Assoc. Prof. Dr. Serdar SAĞLAM / Gazi University
Assoc. Prof. Dr. Sibel KILIÇ / Marmara University
Assoc. Prof. Dr. Şerife GENİŞ / Adnan Menderes University
Assoc. Prof. Dr. Şirin DİLLİ / Giresun University
Assoc. Prof. Dr. Şükrü ASLAN / Mimar Sinan Fine Arts University
Assoc. Prof. Dr. Vehbi BAYHAN / İnönü University
Assoc. Prof. Dr. Volkan ALTINTAŞ / İzmir Kâtip Çelebi University
Assoc. Prof. Dr. Yelda Aydın TÜRK / Karadeniz Technical University
Assoc. Prof. Dr. Yüksel TOPALOĞLU / Trakya University
Asst. Prof. Dr. Kadir ÇAKIR / Çukurova University
Asst. Prof. Dr. Abdullah OĞRAK / Yüzüncü Yıl University
Asst. Prof. Dr. Abdurrahman ÇALIK / Yüzüncü Yıl University
Asst. Prof. Dr. Ali Barış KAPLAN / İstanbul Medipol University
Asst. Prof. Dr. Ali Haydar ALTUĞ / Artvin Çoruh University
Asst. Prof. Dr. Ali ÖZTÜRK / Bartın University
Asst. Prof. Dr. Alpay TIRIL / Sinop University
Asst. Prof. Dr. Aslı GÜNGÖR / İstanbul Arel University
Asst. Prof. Dr. Aslı ÖZTOPÇU / Maltepe University
Asst. Prof. Dr. Aslı Yılmaz UÇAR / Altınbaş University
Asst. Prof. Dr. Aybike SERTTAŞ ERTİKE / İstanbul Arel University
Asst. Prof. Dr. Aykut HALDAN / Trakya University
Asst. Prof. Dr. Aytuğ ARSLAN / İzmir Kâtip Çelebi University
Asst. Prof. Dr. Bekir ZENGİN / Cumhuriyet University
Asst. Prof. Dr. Birnaz ER / Dumlupınar University
Asst. Prof. Dr. Buket KORKUT RAPTİS / Muğla Sıtkı Koçman University
Asst. Prof. Dr. Burak DOĞU / İzmir University of Economics
Asst. Prof. Dr. Burak HERGÜNER / Avrasya University
Asst. Prof. Dr. Canan AKSOY / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Canser KARDAŞ / Muş Alparslan University
Asst. Prof. Dr. Cemal İNCE / Gaziosmanpaşa University
Asst. Prof. Dr. Ceren YEGEN / Muş Alparslan University
Asst. Prof. Dr. Çiğdem USTA / Karadeniz Technical University

Asst. Prof. Dr. Davut YİĞİTPAŞA / 19 Mayıs University
Asst. Prof. Dr. Demet TÜZÜNKAN / Woosong University
Asst. Prof. Dr. Derya DERİN PAŞAOĞLU / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Dilek ÇETİNDAS / Erzurum Technical University
Asst. Prof. Dr. Dilek SÜREKÇİ YAMAÇLI / Nuh Naci Yazgan University
Asst. Prof. Dr. Elif DEMİREL / Kırıkkale University
Asst. Prof. Dr. Emin Baki ADAŞ / Adnan Menderes University
Asst. Prof. Dr. Emine DAĞTEKİN EKİNCİ / Dicle University
Asst. Prof. Dr. Emine Funda SERİN / 19 Mayıs University
Asst. Prof. Dr. Emrah ÖZSOY / Sakarya University
Asst. Prof. Dr. Erol KALKAN / Avrasya University
Asst. Prof. Dr. Ertan DÜZGÜNEŞ / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Esra IŞIK / Dumlupınar University
Asst. Prof. Dr. Eyüp ÖZTÜRK / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Fahrünnisa BİLECİK / Bartın University
Asst. Prof. Dr. Fatih KAHRAMAN / Karamanoğlu Mehmetbey University
Asst. Prof. Dr. Fatih TOPALOĞLU / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Fatma Fehime AYDIN / Yüzüncü Yıl University
Asst. Prof. Dr. Fatma Gaye GÖKALP YILMAZ / Mehmet Akif Ersoy University
Asst. Prof. Dr. Feyza Ceyhan ÇOŞTU / Hitit University
Asst. Prof. Dr. Feyza TOKAT / Pamukkale University
Asst. Prof. Dr. Füsün YILDIZBAŞ / İstanbul Arel University
Asst. Prof. Dr. Gökhan ABA / Bandırma Onyedi Eylül University
Asst. Prof. Dr. Gül Esra COŞKUN / Üsküdar University
Asst. Prof. Dr. Gülten GÜLTEPE / Atatürk University
Asst. Prof. Dr. Hatice TOKSÖZ / Süleyman Demirel University
Asst. Prof. Dr. Hatice Zekavet KABASAKAL / Dokuz Eylül University
Asst. Prof. Dr. Hilal Tuğba ÖRMECİOĞLU / Akdeniz University
Asst. Prof. Dr. Hülya Çalışkan AKGÜL / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Hüsnü AYDENİZ / Atatürk University
Asst. Prof. Dr. İbrahim BOZKURT / Mersin University
Asst. Prof. Dr. İdris YÜCEL / Hacettepe University
Asst. Prof. Dr. Jülide ERDİNÇ / Haliç University
Asst. Prof. Dr. Levent KALYON / Avrasya University
Asst. Prof. Dr. Leyla AYDEMİR / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Mehmet Levent ERDAŞ / Akdeniz University
Asst. Prof. Dr. Mevlüde ZENGİN / Cumhuriyet University
Asst. Prof. Dr. Muhammed SAMANCI / Bozok University
Asst. Prof. Dr. Muharrem HAFIZ / İstanbul University
Asst. Prof. Dr. Mukaddes ÖRS / Akdeniz University
Asst. Prof. Dr. Murat ELMALI / İstanbul University
Asst. Prof. Dr. Mustafa METE / İstanbul Aydın University
Asst. Prof. Dr. Muzaffer UZUN / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Nehir VAROL / Ankara University
Asst. Prof. Dr. Niyazi GÜMÜŞ / Kastamonu University
Asst. Prof. Dr. Nurhodja AKBULAEV / Azerbaijan State Economics University
Asst. Prof. Dr. Nuri AVŞARLIGİL / Akdeniz University
Asst. Prof. Dr. Olga UNTİLA KAPLAN / İstanbul Medipol University
Asst. Prof. Dr. Osman SİRKECİ / Giresun University
Asst. Prof. Dr. Pınar KARAMAN / Sinop University

Asst. Prof. Dr. Pınar ŞAHİN / Doğuş University
Asst. Prof. Dr. Salih BİRİNCİ / Atatürk University
Asst. Prof. Dr. Salih SALBACAK / Fatih Sultan Mehmet University
Asst. Prof. Dr. Savaş TAŞ / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Sema ÇETİN BAYCANLAR / Çukurova University
Asst. Prof. Dr. Semih Serkant AKTUĞ / Siirt University
Asst. Prof. Dr. Semin KAZAZOĞLU / Yıldız Technical University
Asst. Prof. Dr. Serdal FİDAN / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Serkan DEMİREL / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Seval Ünlü GÖK / Beykoz University
Asst. Prof. Dr. Sevim HACIOĞLU / Kırklareli University
Asst. Prof. Dr. Sibel YILDIZ KISACIK / Ömer Halisdemir University
Asst. Prof. Dr. Şerif BALDIRAN / Amasya University
Asst. Prof. Dr. Tahir BENLİ / Kastamonu University
Asst. Prof. Dr. Tolga BOZKURT / Ankara University
Asst. Prof. Dr. Tuncer YILMAZ / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Uğur ÖZCAN / Fatih Sultan Mehmet University
Asst. Prof. Dr. Yaprak ÖZEL / İstanbul Gelisim University
Asst. Prof. Dr. Yavuz BAYRAM / Karadeniz Technical University
Asst. Prof. Dr. Yeliz KINDAP TEPE / Cumhuriyet University
Asst. Prof. Dr. Yılmaz BÜKTEL / Trakya University
Asst. Prof. Dr. Zeliha TEKİN / Muş Alparslan University
Asst. Prof. Dr. Zerrin Funda ÜRÜK / İstanbul Gelisim University
Dr. Işıl Günseli KAÇAR / Middle East Technical University
Dr. Meryam SCHOULER-OCAK / Charite Berlin University
Dr. Neringa SLAVINSKAITE / Woosong University
Dr. Onur İNAL / University Hamburg
Dr. Selim KARYELİOĞLU / Karadeniz Technical University
Dr. Şahin EKBEROV / Azerbaijan State Economics University
Dr. Yasemin Tezgiden CAKCAK / Middle East Technical University

DİL EDİTÖRLERİ / LANGUAGE EDITORS

(Listed by alphabetical order / Alfabetik sıraya göre listelenmiştir)

Emrah NOYAN
Berna SAĞLAM
Cenk İŞLER
Fred GERART
Meral BİRİNCİ
Olaf HOFMANN
Seda ALTUNTAŞ
Tuba TEKİN

CONTENTS / İÇİNDEKİLER

Chuleewan Praneetham, Intareeya Leekancha, Wirun

Phichaiwongphakdee

Decision on Studying Foreign Language of High School Students in Thailand 11-22
Decision on Studying Foreign Language of High School Students in Thailand

Pınar Basmacı

Namusun Göstergelimsel Analizi: “Camdaki Kız” Örneği 23 – 48
Semiotic Analysis of Honor: The Case of “Camdaki Kız”

Aboutayeb Mostafa

Social Networks: A Vector of Discursive and Social Forces 49 – 66
Sosyal Ağlar: Söylemsel ve Sosyal Güçlerin Bir Vektörü

Yavuz Selim Deniz

The Place and Importance of Faith Tourism in the Development of Intercultural Relations: The Case of Adana 67 – 86
Kültürlerarası İlişkilerin Geliştirilmesinde İnanç Turizminin Yeri ve Önemi: Adana Örneği

Büşra Babacan, Uğur Özcan

Sıcak-Kuru İklim Bölgelerinde İklimle Uyumlu Çağdaş Konut Tasarım Yaklaşımları 87 – 114
Climate Compatible Contemporary Residence Design Approaches in Hot-Dry Climatic Zones

Dilek Dulkadir, Yaşar Özüçetin

Ottoman Administration in Mount Lebanon and the Sectarian Policy of the Ottoman in the Region From Tanzimat to the First World War 115 – 138
Cebel-i Lübnan’da Osmanlı Yönetimi ve Tanzimattan Birinci Dünya Savaşına Osmanlı’nın Bölgedeki Mezhep Siyaseti

Leyla Alsibai, Uğur Özcan

Mimaride Kullanıcı Gereksinimlerinin Değişimi ve Bina Programına Yansımaları 139 – 165
The Change of Users’ Needs in Architecture and Their Impact on Building Programs

To cite this article: Praneetham, C., Leekancha, I., Phichaiwongphakdee, W. (2022). Decision on Studying Foreign Language of High School Students in Thailand. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(2), 11-22

Submitted: June 07, 2022

Accepted: August 23, 2022

DECISION ON STUDYING FOREIGN LANGUAGE OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN THAILAND

Chuleewan Praneetham¹

Intareeya Leekancha²

Wirun Phichaiwongphakdee³

ABSTRACT

The individual purpose plays a significant role in language learning achievement. This research is studying what is students' preferences for a foreign language class and exploring their reasons for choosing to study a foreign language. The samples were 108 students. This study was a quantitative type of research. The demographic details of respondents, learners' preferences regarding the duration of classes, and reasons for choosing to study a foreign language were identified as variables based on an extensive review of the literature. A questionnaire with a .816 reliability index was deployed to be the research instrument. Frequency, percentage, mean, and standard deviation were used to analyze the data. The results found that the samples decided to study a foreign language from Monday-Friday and preferred to study in the morning for an hour. Their interest in that language was the highest-rated factor of the reason for choosing to study a foreign language, follow by traveling to a country where people speak the language they learn, communicating with native speakers, increasing foreign language skills, and learning the society and culture of that language.

Keywords: Decision, Foreign language, Student, Thailand

---

¹ Suratthani Rajabhat University, Thailand, chuleewansru@gmail.com

² Suratthani Rajabhat University, Thailand

³ Suratthani Rajabhat University, Thailand

INTRODUCTION

The economic growth, the advancement of technology, domestic and international labor markets, the tourism industry, and dealing business with foreigners are the important and necessary reasons for studying foreign languages. Language is a significant tool of communication for human beings. Humans are willing to learn both a native language or main language and a foreign language or a second/third language (Yothinsirikul, 2017). Students nowadays have more interest in learning foreign languages. It was shown that a large number of students in Thailand are interested in studying western and eastern languages and cultures, such as Chinese, Korean, Japanese, French, and German. For example, in 2018 there were 40 universities that taught the Korean language and more than 30,000 high school students who study the Korean language (Sornsuwannasri, 2020). Therefore, schools and universities have established and organized more foreign language learning programs for those languages.

The individual purpose is an important factor for success in studying languages. Many people study a foreign language in order to communicate with native speakers, some have purposes for entertainment such as movies, and TV shows, and some for marketing, trading, or forming a business partnership with foreigners. Seven (2020) stated that a student may be motivated to learn by an idea, emotion, or physical need. Learners may face some difficulties in learning a foreign language because they lack adequate motivation. Without a desire to learn, it is very difficult for learners to gain effective learning (Alizadeh, 2016).

Research studies on motivation have been studied extensively. It was found that researches on motivation in learning languages were conducted both in Thailand and abroad. Motivation provides people an effort with an aim and direction to reach their goals as well as successfully in foreign language learning (Alizadeh, 2016; Ekiz and Kulmetov, 2016; Nguyen, 2019). Mendoza and Phung's research (2018) presented a critical research synthesis (CRS) about motivation to learn languages other than English (LOTEs). They synthesized substantive findings by comparing and contrasting findings in different research contexts. The study found that the studies in Europe and the Inner Circle have been concerned about students' attitudes toward different LOTEs and the learning conditions that supported motivation. While the studies among Asian emphasized whether there are cross-cultural differences in the motivation of language learners in different countries. Jeangjai (2009) studied the factors affecting learning Chinese of International Business: China and Chinese Studies students at the faculty of international

studies, Prince of Songkla University, Phuket. The results found that the important factors that increase the number of people studying in faculty of international studies was the increasing of the number of Chinese studying among high-school students. The motivation for studying in this faculty was that students realized the increasing of opportunity to get a good job in the future. Saepun et al. (2017) studied the circumstances and problems on Chinese language teaching and learning in a secondary school, Yala province, and found that the most important reason that students choose Chinese were firstly, China had very good potential in economic, secondly, students like to study foreign languages and lastly for an advantage in the future. Sornsuwannasri (2020) studied the motivation Factors affecting Korean language learning in secondary schools and universities in the upper Northern region of Thailand. The finding found that the motivation of the first sample group was self-motivation and the first expectation after graduation from the institutes was to understand Korean Music/Series/TV Show. Secondly was to understand Korean's social and culture, and to be able to communicate with Korean native speakers and to use as an advantage in their future career, and look forward to studying abroad in Korean.

The above literature has highlighted different models which provide the basic framework to understand the students' attitudes and motivation regarding learning foreign languages. The research results indicated that motivation is an important factor in learning a foreign language. Learning motivation plays an important role in the learning process and learning success.

International School of Tourism, Suratthani Rajabhat University is one of the top faculty that provided foreign languages programs, which are English and 7 more third language including Korean, Chinese, Japanese, French, Malay, Russian, and German. The third language was a category in an elective or optional subject (foreign language for career group), including as a free elective course for students from other faculty in universities. International School of Tourism has frequently organized foreign language training programs to disseminate language and cultural knowledge for people in organizations and for public interest or outsiders. In order to provide education and services efficiently and to properly meet the expectation of those who are interested in studying the third languages, this research is therefore studying how the students make decisions or preferences on studying a foreign language. What are the students' reasons or motivations for learning a foreign language? The results of the study can be used as a guideline

for improving and developing the teaching and studying foreign languages according to the needs of the students in the future and will help instructors to make decisions on content, format, technique, and teaching activities management that are truly in line with the interests and needs of the learners.

OBJECTIVES OF THE STUDY

The objectives of the study as follows:

1. to study the decision on studying a foreign language of high school students and
2. to explore the students' reasons for choosing to study a foreign language.

METHODOLOGY

This research was descriptive with a quantitative approach. The research design was implemented in steps by step as follows:

Research scope: This research was aimed at studying the decisions and reasons for choosing to study foreign languages among high school students. The study was held during the semester break. The data collection was conducted in October 2021 via an online system by using questionnaires as a tool to collect the data.

Participants: The target population was 150 high school students in Thailand who registered for the online courses on IST 2021 foreign languages which were held during the semester break between 18 – 29 October 2021. The samples were 108 students selected by the purposive sampling technique. Based on Krejcie and Morgan's (1970) table in this study, the sample for this study was estimated to be 108 students who choose to study foreign languages which were Korean (22) Chinese (22) Japanese (22) French (21) German (21). The researchers notified the students regarding the objectives, methods, and details of the research for their consent before they participated in the survey. Participants can withdraw from being involved in the research project at any time. The refusal or withdrawal of the participants will not affect any rights.

Procedure: The researcher brought the questionnaire to 3 experts to verify the content and the use of language. The content validity was validated based on the index of item objective congruence (IOC). The content validity was between 0.6 and 1.0 based on IOC by three experts. Then the revised questionnaire was used for testing (Try Out) with a similar sample group of 30 people who were not the sample group in the research. The reliability of the scale was .816 based on Cronbach's alpha reliability coefficient. Due to the pandemic situation, online

questionnaires were used to collect primary data from the respondents in October 2021. The survey consisted of three parts, namely, sociodemographic, students' decisions on studying a foreign language of high school students, and reasons for choosing to study a foreign language. The survey was designed in a Likert Scale format for rating statements. A Google forms questionnaire link was sent to students. One hundred eight questionnaires were returned and provided complete information for this study.

Data analysis: Data were collected on demographic features, followed by learners' preferences, and reasons for choosing to study a foreign language. The interpretation of opinions on 5 levels: highest (mean = 4.51-5.00), high (mean = 3.51-4.50), moderate (mean = 2.51-3.50), low level (mean = 1.51-2.50), the lowest level (mean = 1.00-1.50). The frequency, percentage, mean, and standard deviation were used to analyze the data.

THE STUDY RESULTS

The demographic variables included gender, age, level of education, and study programs were analyzed by frequency and percentage and presented in Table 1 as shown below.

Table 1. Demographic details of the respondents

Demographic variables	Frequency	Percentage
Gender		
Male	13	12.0
Female	95	88.0
Total	108	100.0
Age		
15 years old	22	20.4
16 years old	40	37.0
17 years old	22	20.4
18 years old	24	22.2
Total	108	100.0
Education		
Secondary Matthayom 4	48	44.4
Secondary Matthayom 5	24	22.2
Secondary Matthayom 6	36	33.3

Total	108	100.0
Study programs		
Arts-Math	5	4.6
Arts-Language	48	44.4
Science-Math	55	50.9
Total	108	100.0

As exhibited in Table 1, the personal data of the respondents included gender, age, educational institution, educational level, and study plan showed that

Gender: most of the samples were female, 95 people (88.0%), and 13 respondents (12.0%) were male.

Age: Over one-thirds of respondents (37.0%) were 16 years old, followed by 18 years old (22.2%), 17 years old (20.4%), and 15 years old (20.4%) respectively.

Education: 44.4% of the respondents studied at Secondary Matthayom Four, one-thirds (33.3%) studied at Secondary Matthayom Six and the rest (22.2%) studied at Secondary Matthayom Five.

Study Program: half of the respondents (50.9%) studied the science-mathematics program, 48 students (44.4%) studied the Arts-Language program, and the rest (4.6%) studied the Arts-Math program.

Table 2. Frequency and percentage of decision on studying a foreign language

Decision on studying a foreign language	Frequency	Percentage
Time		
Morning	78	72.2
Afternoon	17	15.7
Evening	13	12.0
Total	108	100.0
Days		
Mon-Fri	68	63.0
Sat-Sun	40	37.0
Total	108	100.0
Hours		
45 Minute	11	10.2
1 Hours	66	61.1
1.30 Hours	19	17.6

2 Hours	12	11.1
Total	108	100.0

Table 2 presented information about the learners' preferences or decision-making behaviors in choosing to study foreign languages of high school students including the period of studying a foreign language, the day, and the number of hours in studying as follows:

Time: Over two-thirds of respondents (72.2%) decided to study foreign languages in the morning, 17 respondents (15.7%) were interested in choosing the afternoon time and the rest (12.0%) preferred to study in the evening.

Days: almost two-thirds of respondents (63.0%) decided to study a foreign language from Monday to Friday, while over one-thirds (37.0%) preferred to study from Saturday to Sunday.

Hours: More than half of respondents (61.1%) preferred to study a foreign language for 1 hour, 17.6% of them made the decision for 1.30 hours, while 11.1% selected 2 hours, and the rest (10.2%) would like to study a foreign language for 45 minutes.

Table 3. Reasons for choosing to study a foreign language

Reasons for choosing to study a foreign language	Mean	S.D.	Meaning
Interest in that language	4.80	0.45	Highest
Traveling	4.83	0.44	Highest
Communication with native speakers	4.73	0.54	Highest
Increasing foreign language skills	4.73	0.45	Highest
Learning the society and culture of that language	4.64	0.72	Highest
Wishing to live in that country	4.48	0.84	High
For further education	4.40	0.75	High
Reading a book magazine of that language	4.38	0.81	High
Getting to know more people	4.25	0.88	High
Use in future careers	4.01	0.90	High
Popular language	3.56	1.30	High
Easy to learn	3.55	0.87	High
Friend Invited	2.91	1.46	Medium
Family Supporting	2.70	1.28	Medium
Total	4.19	0.51	High

Table 3 indicated that the overall reason for choosing to study a foreign language of students was at a high level (mean = 4.19, S.D. = 0.51). The five highest rated factors of the reasons for choosing to study a foreign language were interest in that language (mean = 4.80, S.D. = 0.45), traveling (mean = 4.83, S.D. = 0.44), communication with native speakers (mean = 4.73, S.D. = 0.54), increasing foreign language skills (mean = 4.73, S.D. = 0.45), and learning the society and culture of that language (mean = 4.64, S.D. = 0.72) respectively. While seven high rated factors were wishing to live in that country (mean = 4.48, S.D. = 0.84), for further education (mean = 4.40, S.D. = 0.75), reading a book magazine of that language (mean = 4.38, S.D. = 0.81), getting to know more people (mean = 4.25, S.D. = 0.88), use in future careers (mean = 4.01, S.D. = 0.90), popular language (mean = 3.56, S.D. = 1.30), and easy to learn (mean = 3.55, S.D. = 0.87) respectively. The two medium rated factors were friend Invited (mean = 2.91, S.D. = 1.46) and family Supporting (mean = 2.70, S.D. = 1.28).

DISCUSSION AND CONCLUSIONS

The results of the decision on studying foreign languages of high school students during the semester break found that the samples decided to study a foreign language by choosing the study time in the morning. The period of studying a foreign language should be an hour. Moreover, they were interested in choosing to study a language between Monday - Friday rather than studying on Saturday - Sunday, probably because the project was organized during the semester break, so students could therefore study a foreign language from Monday-Friday and they preferred to rest on Saturday-Sunday. Focusing on study for a period of time will result in learners having a good and effective learning process, continuous and comprehensive system in listening, thinking, speaking, writing, and reading skills or other activities. Studying online for an extended period of time may result in a lack of concentration and exhaustion. It can be said that concentration is important for studying because when someone focus or concentrate on something he or she will not be distracted. Wongyai and Patphol (2019) mention that concentrated learners are more creative than those with a lack of concentration. Therefore, it is necessary to consider these issues in designing and organizing the right foreign language class/course/program in the future.

The overall reason for choosing to study a foreign language of students was at a high level. The reason for choosing to study a foreign language of high school students found that the first reason for choosing to study a foreign language was their interest in that language. Secondly was to travel to a country that speaks that language, and wanted to communicate with native speakers. This finding is aligning with the research of Sornsuwannasri (2020) who reported that the motivation for choosing to study the Korean language was self-motivation and is consistent with the research of Saepun et al. (2017) that the students choose to study Chinese because they liked to learn foreign languages. This is consistent with the Maslow's theory (Morgan, 1981; Spaulding, 1992; Moore, 2009 cited in Sornsuwannasri, 2020) mentioned that the ultimate needs of human beings are to achieve fulfillment in life and to do things to achieve the goals that they desire for. For people who want to learn a language to use for communication or to meet their own needs is a motivation that arises within individuals such as thoughts, interests, attitudes, preferences, and needs to be able to communicate with native speakers and be able to apply knowledge to use in a career. Alizadeh (2016), Ekiz and Kulmetov (2016), and Nguyen (2019) indicated that motivation is considered as an important factor in learning a foreign language successfully. Perhaps a person will

be encouraged to learn something by physical motives. Motivation is mainly a result of learners' learning experiences. Learners' beliefs can be powerful motivators and they may be influenced by families and teachers. Students' beliefs and behaviors could lead to the main purpose of teaching (Seven, 2020). Ceylan (2021) stated that getting students interested in looking for opportunities to communicate using the language they learn and their desire to communicate in that language is an important goal of the language learning process.

From the results of this research, it was found that the language background of each participant was at different levels. Some people had no background in their chosen language. While some of them already had the basics knowledge. Therefore, the language program should be clearly defined which language level suits participants, for example, a basic language program for those with no background or an advanced language program for those with a background.

Further studies should explore the expectations and satisfaction of foreign language learners and study learning motivation and the relationship of intrinsic motivation factor with extrinsic motivation factor.

LIMITATION

This study was a quantitative type of research using a questionnaire to collect the data. Although the research has reached its aims, a study in the future should consider including semi-structured interviews to enhance informative and intensive details and information. The study should also have involved diverse participants and key informants such as instructors or students from universities.

REFERENCES

Alizadeh, M. (2016). The Impact of Motivation on English Language Learning. *International Journal of Research in English Education*, 1(1), 1–15.

Ceylan, N.O. (2021). The Attitudes of Teachers and Students Towards Using Web 2.0 Tools in EFL Class. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 5(1), 11-22

Ekiz, S. & Kulmetov, Z. (2016). The Factors Affecting Learners' Motivation in English Language Education. *Journal of Foreign Language Education and Technology*, 1(1), 18–38.

Jeangjai, S. (2009). *Factors Affecting Learning Chinese of International Business: China and Chinese Studies Students at the Faculty of International Studies, PSU, Phuket*. Phuket: Prince of Songkla University.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.

Mendoza, A. & Phung, H. (2018). Motivation to learn languages other than English: A critical research synthesis. *Foreign Language Annals*, 2018, 1–20.

Nguyen, H. C. (2019). Motivation in Learning English Language: A Case Study at Vietnam National University, Hanoi. *European Journal of Educational Sciences*, 6(1), 49–65.

Saepun, W., Noparit, P., Rungbanjit, W., Rungbanjit, W., Saesen, W. & Camkaew, C. (2017). A Study of Circumstances and Problems on Chinese Language Teaching and Learning in a Secondary School, Yala Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 12(Special Issue February), 126–136.

Seven, M. A. (2020). Motivation in language learning and teaching. *African Educational Research Journal*, 8(2), 62–71.

Sornsuwannasri, S. (2020). Motivation Factors Affecting Korean Language Learning in Secondary Schools and Universities in the Upper Northern Region of Thailand. *Journal of Human Sciences*, 21(3), 152–176.

Wongyai, W. & Patphol, M. (2019). *Concentrate and Creativity*. Bangkok: Innovative Leaders Center in Curriculum and Learning.

Yothinsirikul, S. (2017). Reason for and Attitudes towards Mandarin Chinese Study of Maejo University Undergraduate Students. *Suthiparithat Journal*, 31(97), 63–75.

To cite this article: Basmacı, P. (2022). Namusun Göstergibilimsel Analizi: “Camdaki Kız” Örneği. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 6(2), 23-48

Submitted: June 24, 2022

Accepted: August 28, 2022

NAMUSUN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ: “CAMDAKİ KIZ” ÖRNEĞİ

Pınar Basmacı¹

ÖZET

Toplumların oluşturduğu toplumsal cinsiyet kalıp yargıları her daim erkek bakış açısıyla ve erkek çıkarlarını gözetererek ortaya konmaktadır. Bu bakış açısında kadının erkeğe bağımlı olduğu kabul edilmektedir. Yine aynı bakış açısı kadın bedenini cinsellikle yükleyerek, kadının bedeninin ve cinselliğinin denetim altında tutulması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca namusu, bekâret ile özdeş tutarak, yalnızca kadın üzerinden konuşulan bir kavrama dönüştürmektedir. Bu bağlamda cinsellik, namus ve bekâret kavramlarının *Camdaki Kız* dizisi üzerinden ele alındığı çalışmada, söz konusu kavramların dizide ele alınıp alınmadığını ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu kavramların dizide nasıl işlendiğini tespit etmek ise çalışmanın problemidir. Çalışmanın örneklemini, dizinin ilk üç bölümü oluşturmakla birlikte, çalışmada göstergibilimsel yöntem kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmada elde edilen sonuçlar ise namusun, yalnızca kadın üzerinden konuşulduğu ve namus ile bekâreti korumanın özdeş olarak görüldüğüdür. Dizide, kadına dair sorunlu temsillerin benzerinin ortaya konulduğu ve kadını ev içi alana hapseden söylemlerin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca dizinin, söz konusu sorunlu temsilleri daha da öteye götürerek, kadının toplumdaki yerini biraz daha geriye çektiği de elde edilen bir diğer sonuçtur.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Namus, Bekâret, Cinsellik, Beden.

¹ Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, pinarkovaci@gmail.com

SEMIOTIC ANALYSIS OF HONOR: THE CASE OF “CAMDAKİ KIZ”

ABSTRACT

Gender stereotypes created by societies are always revealed from a male perspective and by considering male interests. This point of view thinks that women's bodies and sexuality should be kept under control by loading the woman's body with sexuality. In addition, it identifies honor with virginity and transforms it into a concept that is spoken only through women. In this context, the study aims to reveal whether the concepts of sexuality, honor, and virginity are discussed through the series *Camdaki Kız*. Determining how these concepts are handled in the series is the problem of the study. Although the first three chapters of the series constitute the sample of the study, the semiotic method was used in the study. In this context, the results obtained in the study show that honor is discussed only through women and that honor and protection of virginity are seen as identical. In the series, it has been determined that the problematic representations of women are revealed and some discourses imprison women in the domestic space. It is also another result that the series takes the place of women in society a little further by taking the problematic representations in question even further.

Keywords: Gender, Honor, Virginity, Sexuality, Body.

GİRİŞ

Toplumsal cinsiyet kalıpları, kültürlerin kadınlığa ve erkekliğe dair yüklediği anlamlar olmakla birlikte, kültürden kültüre değişim göstermektedir. Meslek seçimlerini dahi etkileyen bu kalıp yargılar, kadın ve erkeğin yaradılış olarak farklı olduğunu varsaymakta ve bunu doğa ile biyolojiye bağlamaktadır. Erkek bakış açısına sahip bu algılarda erkeklerin çıkarları üstün tutulmaktadır.

Toplumsal cinsiyet algısındaki farklılıklar kadının bedenine ve cinselliğine olan bakış açısını da etkilemiş ve bunları denetlenmesi, baskı altına alınması gereken kavramlar olarak kabul etmiştir. Kadının bedeninin ve cinselliğinin denetim altında olması ise kadının bekâretini korunması gereken bir olgu haline getirmiştir. Bununla bağıntılı olarak da namus kavramı kadının bekâreti ve cinsellikten uzak oluşu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Erkekler ise tüm bu yargıların dışında tutulmuştur.

Bu noktadan hareketle *Camdaki Kız* dizisinin cinsellik, bekâret ve namus kavramları üzerinden irdeleneceği çalışmada, söz konusu kavramların dizideki işlenişleri tartışılacaktır. Söz konusu kavramların dizide işlenip işlenmediğini tespit etmek

çalışmanın amacını, nasıl işlendiğini ortaya koymak ise amacını oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle toplumsal cinsiyet kavramı ile beden, cinsellik ve namus olguları ele alınacaktır. Ardından kadının temsili konusuna değinilecektir. Sonrasında göstergebilimsel yöntem ile dizi analiz edilecektir. Son olarak da elde edilen bulgular tartışılacaktır.

Toplumsal Cinsiyet

Özkazanç (2015: 111), toplumsal cinsiyet kavramının ilk önceleri cinsiyet kavramıyla karşıtlık ilişkisi içerisinde tanımlandığını ifade etmektedir. Feminizmin ortaya çıkışından itibaren de cinsiyet eşitsizliğiyle savaşıyan kadınların mücadele alanları, söz konusu eşitsiz sistemin doğal, tanrısal ya da biyolojik herhangi bir kökeninin olmadığı, kadınlığın ve erkeklığın toplumsal ilişkiler ile kurulduğunu üzerinedir. Daha açık bir deyişle ise toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile mücadelede, söz konusu eşitsizliklerin doğal ya da biyolojik değil, yalnızca toplumsal olarak yüklenen anlamlardan ibaret olduğu belirtilmektedir. Saygılıgil (2016: 7) de benzer bir yaklaşımda bulunmakta ve toplumsal cinsiyetin, sosyo-kültürel bağlamda ortaya konan cinsiyet kalıplarına denk gelmekle beraber, söz konusu rollerin davranış kalıplarını, sorumlulukları ve paylaşım olanaklarını da belirlediğini ifade etmektedir. Bu algıya göre kadınlar görece hassas, erkekler ise daha makul ve kudretlidir. Ayrıca işlerin bazıları kadınlar için iken bazıları da erkekler içindir. Söz konusu cinsiyet rollerinin, toplumların belirlediği roller olduğunu dikkat çeken Saygılıgil, ayrıca erkek ve kadınlara, daha doğru bir ifadeyle ise erkeklığe ve kadınlığa yüklenen anlamları da vurgulamaktadır. Bu bağlamda Dökmen (2015: 24) de toplum olma sürecinde kız ve erkek çocuklarına öğretilen, kültürlerin cinsiyetlere elverişli gördüğü, yakıştırdığı duygu, tutum, roller ve davranışlar arasındaki farklılıkların toplumsal cinsiyet farklılıkları olarak adlandırıldığını ifade ederek, söz konusu farklılıkları açıklamaktadır. Bu algıya göre de kadınların daha hassas, ilgi gösteren, bakımı üstlenen vb. olarak algılanmasının, ev kadını ya da hemşirelik gibi işleri yapmasının beklenmesinin, öte yandan erkeklerin ise özgür, girişken, güçlü vb. olarak algılanmasının, asker ve tüccar gibi işlere yönelmesinin beklenmesinin yine söz konusu toplumsal cinsiyet farklılıklarından olduğunu belirtmektedir.

Toplumsal cinsiyete dair ortaya konan eşitsiz bakış açısı bilimsel alanda da devam etmektedir. Keller (2007: 103), bilimcilerin, öğretmenlerin, ebeveynlerin kadınların bilim insanı olamayacaklarını ve olmamalarının daha uygun olduğunu, er-

keklere özgü olduğu kabul edilen meslekleri yapabilecek güce, zindeliğe ve fikirsel açıklığa sahip olmadıklarını söylediklerini ifade etmektedir. Benzer şekilde Özkazanç (2015: 112) da bilimsel alandaki toplumsal cinsiyeti ortaya çıkarmanın, yalnızca kadınların bilimden dışlandıklarını ve bilimsel alana olan faydalarını açığa çıkarmayı değil, esasında bütün bilimin nasıl cinsiyetleştirilmiş olduğunu da gün yüzüne çıkartacağını ifade etmektedir. Daha öz bir deyişle, kadını dışarıda tutan bilimin kendisi de cinsiyetçi bir bakış açısı ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyetteki en kabul görmüş algılayış ise kadınlar ile erkeklerin ayrı karakter niteliklerine sahip olduğu varsayıdır. Bu algı, kadınlar ile erkekleri kişilikleri, yaradılışları, düşünüş biçimleri, dış görünüşleri, kabiliyetleri ve hatta tüm karakter oluşumlarıyla birbirinden ayırmaktadır (Connell, 2016: 245). Daha önce de değinildiği üzere bu farklılıkların ise doğal, tanrısal ve biyolojik olduğunu varsayan toplumsal cinsiyet bakış açısı, farklılıklar konusundaki üstün özellikleri erkeğe yüklemektedir.

Dökmen (2015: 18), toplumsal cinsiyet kuramcılarının bazılarının biyolojiye dayandırılan başkalıklara cinsiyet denirken, kültüre dair başkalıkların ise toplumsal cinsiyet olarak adlandırılmasını destekleyenlerden farklı olarak, kadın ve erkek arasındaki başkalıkların iki kategori nedeniyle de oluştuğunu ve farklı sebepler şeklinde ortaya konmasının doğru olmadığını iddia edenlerin olduğunu belirtmektedir. Butler (2014: 52) ise toplumsal cinsiyetin, cinsiyetin kültürel yorumu olduğu anlayışına karşı çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyetin, yalnızca var olan bir cinsiyetin üstüne kültürel mana atfedilmesi olarak anlaşılması gerektiğini ifade eden Butler, toplumsal cinsiyetin, cinsiyetleri tesis eden üretim mekanizmasının kendisini belirtmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca toplumsal cinsiyet ve kültürün ilintisi ne ise cinsiyet ile doğanın ilintisinin de aynı olduğunun söylenemeyeceğini belirtmektedir. Butler, toplumsal cinsiyetin “cinsiyetli doğa”nın veyahut “doğal bir cinsiyet”in ortaya konmasında, ayrıca bu kavramların “söylemsellik öncesi”, kültür evveli bir şey olarak algılanıp, politik açıdan objektif iken kültürün ortaya çıkıp, üstünde tesir ettiği bir yüzeymiş gibi lanse edilmesinin söylemsel, kültürel bir araç olduğunu ifade etmektedir.

Daha kısa bir deyişle ise biyolojik temelli farklılıklara cinsiyet denilerek, bu farklılıklara toplumun yüklediği anlamlara toplumsal cinsiyet denilmesine itiraz eden Butler, böyle bir bakış açısının toplumsal cinsiyet farklılıklarını doğal, tanrısal ve biyolojik gören bakış açısına hizmet ettiğine işaret etmektedir. Butler ayrıca cinsiyetin doğal olduğu anlayışına da karşı çıkmakta ve bu yüzden, toplumsal cinsi-

yet ile cinsiyeti üreten mekanizmanın aynı olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyetin dört maddeyi içerdiğini belirtmek gerekmektedir. Birincisi arınma-kirlilik, aydınlık-karanlık, masumiyet-yozlaşma gibi kültüre ait simgelerdir. Diğerleri söz konusu simgelerle ilişkili, bu ilişkilere bağımlı olarak gelişen normatif kavramlardır ve bu kavramlar sabit ikili karşılık içerisinde verilmektedir. Bir diğeri de bu ikili karşıtlıklar düzeninin siyaset-iktidarla olan bağıntısında ve toplumsal kurumlarda üretilmesi ve yeniden üretilmesidir. Sonuncusu ise toplumsal cinsiyet kimliklerinin üretiminin subjektif kimlik uzanımıdır (Scott'dan akt. Özkazanç, 2015: 113).

Değinilmesi gereken bir diğeri konu da erkek egemenliğine dayalı toplumsal ilişkileri anlamak için sürdürülen tartışmalardır. Bu tartışmaların iki boyutu mevcuttur. İlki, erkeler ve kadınlar arasındaki baskıyla ilgili eşitsiz ilişkilerin oluşumunu anlamlandırma çabasıdır. İkincisi de direk olarak erkek ve kadın arasındaki cinsiyet ilişkileriyle ilgili olmamakla beraber, birtakım işlev, toplumsal davranış, pratik ve konumların eril, diğerlerinin ise dişil manada kullanılabileceğini kavrayabilmektir. Örneklendirmek gerekirse de aynı işte çalışan kadınlara, erkeklerden daha az maaş verilmesi ya da şiddetin genellikle erkekten kadına yönelik olması birinci boyut içerisinde yer almaktadır. Bununla birlikte makine kullanımının eril, ev temizleme işinin ise dişil manalar taşıması ve ilkinin, diğerinden daha kıymetli olarak algılanması da ikinci boyutla ilgilidir (Sancar, 2013: 175). Böylesi bir ataerkil sistemde de cinsiyet ve sınıfla ilgili gücün toplumdaki paylaşımına bakıldığında erkekler her anlamda sınıf gücünü elinde tutmaktadır. Bireysel ve kolektif alanda sınıfsal kahramanlar olarak erkekler, toplumsal sınıfların mensubu olmakla erkeklik arasındaki bağıntıda mülkiyet sahipliğini elinde bulundurmaktadırlar. Bu durumun neticesinde de eğitimle iş ediminde ortaya çıkan sınıfsal konumlarla sınıf atlama imkânlarının ayrıcalıklı yararlanıcısı konumundadırlar (Sancar, 2013: 45). Çünkü erkek egemen olan bu sistem, her daim erkeklerin çıkarlarını gözetmek üzerine kuruludur.

Cinsiyet ve evlilik kategorisi ele alındığında ise yine benzer olarak erkeğin “evin reisi” olduğu ve kadının, bağımsız hareket edemeyeceği varsayımı bulunmaktadır (Connell, 2016: 35). Bu bağlamda toplumsal kadınlık normları da güzel, iyi giyimli, genç ve sağlıklı olmayı içermekle birlikte, zayıf, korunmaya muhtaç, ideal bir eş, yetenekli ve çalışkan bir ev hanımı olmayı da kapsamaktadır (Öner, 2015: 97).

Toplumsal cinsiyet algısının esasen yaşamın en başında başlayıp, ölene dek devam ettiği görülmektedir. Bir bebek dünyaya gelir gelmez kültürel ve sosyal sistem bebeği etkisi altına almaya başlamaktadır. Cinsiyetlere göre yapılan isimlendirmeler, kızlara pembe, erkeklere mavi giydirilmesi ve cinsiyete göre alınan oyuncaklarla toplumsal cinsiyet inşası başlayıp, devam etmektedir. Eğitim aracılığıyla pekiştirilen toplumsal cinsiyet rolleri de kadınlara daha fazla ev içi sorumluluk, erkeklere ise ev dışı sorumluluk vermektedir. Kadınlığa ve erkekliğe yüklenen bu kalıplar ise aile, eğitim, devlet, din ve medya gibi kurumlar aracılığıyla tekrar tekrar üretilmektedir (Saygılıgil, 2016: 7-9). Bir bireyin doğumundan ölene dek maruz kaldığı toplumsal cinsiyet algısı, çeşitli kurumlarca yeniden üretilerek, sürekli bir şekilde kuşaklara aktarılmakta ve unutulmasına izin verilmemektedir. Hayatı boyunca bu bakış açısına maruz kalan bireyler ise içinde buldukları eşitsizlikleri de doğal olarak algılamakta, sorgulamadan kabul etmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramından bahsedilen bu başlığın ardından sonraki başlıkta, toplumsal cinsiyet algısının sonuçlarından olan kadının bedeni ile cinselliğine bakıştan bahsedilecek ve namus kavramına değinilecektir.

Kadın: Bedeni, Cinselliği ve Namusu

Toplumsal cinsiyet ve özellikle cinsellik, toplumun atfettiği özniteliklerdendir (Schick, 2001: 6). Sancar (2013: 78), toplumsal cinsiyetin, toplumdaki bağıntıları tanımlamadığını, bu bağıntıların insan bedeninin cinselliğini şekillendirdiğini söylemektedir. Ayrıca bedenler bağlamındaki cinsiyet farklarının cinsellikten ziyade, toplumsal cinsellik temelli adlandırılmasıyla ilgili olduğunu belirtmektedir. Daha öz bir deyişle Sancar, kadın ya da erkek olmanın değil, kadınlığa ve erkekliğe yüklenen anlamların cinsellikle ilgili olduğunu ifade etmektedir. Bu yüzden de toplumsal anlamların cinselliği şekillendirdiğini söylemektedir.

Elçik (2016: 188; 191) de bedeni ele almakta ve benzer şekilde beden, kadınlara ve erkeklere dair toplumsal rollerin şekillenmesinde; kadın ile erkek, beden ile ruh, kültür ile doğa ilişkisinde hiyerarşi bazlı uzaklık ortaya konmasında düzenlenen temel alanlardan biri olduğunu belirtmektedir. İlaveten beden, cinsellik, doğum vb. biyolojik nedenlerle ilişkili oluşumları kapsamasından dolayı, ayrıştırıcı dilin öteki kaynaklarına nispeten daha çok doğallaştırılma sorunu yaşadığından bahsetmektedir. Kadınlığa ve erkekliğe anlamlar yükleyen ve bunları doğal kabul eden ataerkil ideoloji için bedene erkek yanlısı anlamlar yükleyip, bu anlamları doğal kabul etmek çok daha kolay işlemektedir. Bu yüzden de baskının ve dene-

timin en hissedilir olduğu alan kadının bedeni olmaktadır. Beden yasalar, din, ahlak kurallarınca denetlenmekte ve nesneleştirilmektedir. Beden üzerinden namuslu/namussuz, normal/anormal, ahlaklı/ahlaksız, engelli/sağlam, kirli/temiz gibi ikilikler yaratılmaktadır (Saygılıgil, 2016: 11). Bu ikilikler ise her daim erkek bakış açısıyla şekillenmektedir. Öte yandan şunu da belirtmek gerekmektedir ki kadınların erkek toplumsal iktidarından özgürleşme ve eşitlik mücadelesi, iktidarın kadınlar üzerinde doğrudan ele aldıkları iki alan olan aile ve cinselliği etkilemiştir. Ailede kadınlar üzerindeki hâkimiyet, kadın cinselliği üzerindeki egemenliği içermekteydi (Ryan ve Kellner, 2010: 247-248). Fakat kadınların özgürleşme mücadelesinin bir sonucu olarak, erkek çıkarlarının gözetilmesi göz ardı edildiğinden aile ve cinsellik doğrudan etkilenen iki alan olmuştur.

Ataerkil ideoloji ise kamu yararını korumak için bedenin ve onun faaliyetlerinin nizama sokulması gerektiğini söylemektedir. Ancak şuna da değinmek gerekmektedir ki söz konusu beden, yalnızca kadının bedenine işaret etmektedir. Daha açık bir deyişle de bedenin denetlenmesi, kadının bedenin denetlenmesi anlamına gelmektedir ve kadının, bedeni ile cinselliği sıkı bir denetim altında tutulmaktadır (Berktaş, 1998: 139; 141). Kadının bedeni ve namusu, baskı ve denetim altında tutulmakla birlikte, bu baskı ve denetimin ise kamu yararına olduğu iddia edilmektedir. Bourdieu bunu şöyle açıklamaktadır: Eril baskının doğallaştırılması, onun biyolojik doğaya dayandırılmasıyla olmaktadır. Esasen bu doğanın özü zaten “doğallaştırılmış toplumsal inşa”dır. Bedenin cinsiyetlendirilmesi esasında toplumdaki dokunun ve bağlantıların cinsiyetlendirilmesidir. Bu da bedenin simgesel cinsiyetlendirilmesi ile olmaktadır. Bedenin edimi simgesel cinsel manalar aracılığıyla toplumsal sunumlarla bağlantılanmakta, ayrıca ilişkilendirilmektedir (Sancar, 2013: 191). Kısaca bedenin cinsiyetlendirilmesi, toplumsal bakış açısının ötesinde olmamakla birlikte, dayanak noktası da yine doğal nedenler olmaktadır. Bununla birlikte cinselliğin araçsallaştırılması, insan bedenine toplumsal bakımdan önemli manaların verilmesiyle, yani bedenin metinselleştirilmesiyle yakında ilgilidir. Modern çağda insan bedeni bütün bir anlamlar dizisinin alanı ve taşıyıcısı haline gelmiştir ve bu da bedenin göstergeleştirilmesi sürecine yol açmıştır (Brooks’dan akt. Schick, 2001: 51). Bedenin bir gösterge haline gelmesi de ona yüklenen anlamları arttırmıştır.

Bu bakış açısında ise kadın, erkeğe görece daha çok bedenleşmiş ve bedeni de erkeğin bedenine nazaran daha çok cinselleşmiştir. Bilhassa toplumsal alanda kadının mevcudiyetini yoğunlaştıran, toplumda kadınların, erkeklerle eşit haklara

sahip olduğunu gösteren eylemler ortaya koyan kadınlar da erotizmin kaynağı haline gelmektedir. Örneğin, bir erkeğin parkta uzanmasından, aynı şekilde uzanan bir kadından alınan cinsel mesaj alınmamaktadır (Elçik, 2016: 197). Kadının bedeni ve cinselliğine olan bakış, kadını ve bedenini, cinselliğin merkezi haline getirmiştir. Bu bakış açısı, aynı şeyleri yapan erkeğe ve kadına ayrı anlamlar yüklemeyi de doğal ve olağan kabul etmekte, erkeğin bedenini cinselliğin nesnesi olarak görmemektedir. Bu doğrultuda “Cinsellik kadındır, çünkü cinsellik Doğa’dır” söylemine vurgu yapan Baudrillard (2018: 175), kadının kötücül cinsellikle bir tutulduğunu ve kötücül olduğu için mahkûm edildiğini söylemektedir. Ancak bu ahlaki ve cinsel mahkûmiyet, toplumsal bir kölelikle temellendirilmektedir. Kadın ve bedeni tüm tarih boyunca aynı köleliği paylaşmaktadır. Bu bağlamda kadının cinsel tanımının tarihsel kökenli olduğuna da değinmek gerekmektedir. Bedenin baskı altına alınması ve kadının sömürülmesi, sömürülen her kategorinin doğrudan cinsel bir tanım almasını isteyen duruma aittir. Bununla birlikte öznenin cinsellik içermeyen bir konumunun olmadığını ifade eden Mitchell (2011: 125-127; 134-135), cinselliğin yaşam dürtüsüne katılmasının, bu dürtünün kadını doğuma iten, üremeye dönük bir dürtü olduğunun altını çizdiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda Fried’un da üremenin cinsellik yüklü olduğu söylemine değinen Mitchell, psikanalitik kuramdaki üremenin devamının, cinseliksiz bir dinamiğin ideolojisine kaydığını ifade etmektedir. Ayrıca Mitchell, söz konusu cinseliksizliğin, büyük ihtimalle üreme kadınlarla ilişkilendirildiği için ortaya çıktığını belirtmektedir. Çünkü anneler ruhsal açıdan arzusunun nesnesi olarak görülmemektedirler. Bu noktadan hareketle ideolojide kadınların ya çok fazla cinsellikle yüklü olduğunu ya da hiç cinsellikleri olmadığını söylemek mümkündür. Bu yüzden de cinseliksiz bir kadın olan Viktoryen kadın, üremenin simgesi olarak görülebilmektedir. Daha öz bir deyişle kadını kategorize eden ataerkil sistem, ya kadın bedenini cinsellikle örmekte ya da tamamen cinselliğin dışına atarak “anne konumuna yükseltmektedir”.

Bu bağlamda kadın bedeninin histerikleştirilmesinden bahseden Foucault (2015: 77), bunun üç yönlü bir süreç olduğunu söylemektedir. Kadının bedeninin tamamen cinsellik yüklü bir beden olarak okunduğunu ifade eden Foucault, ayrıca kadın bedeninin sistemli doğurganlığı sağlamak zorunda olduğu toplumsal bünye, esas ve işlevsel ögesi olmak zorunda olduğu aile düzlemi ve çocukların yaşamıyla organik bir iletişime sokulduğunu belirtmektedir. Öte yandan Schick (2001: 97), cinsellik yüklü kadın bedenine dair yabancı bir yerin fethedilecek bir kadın olarak

temsil edilmesine ve aynı şekilde, yine yabancı bir yerin saf bir bakire olarak sunulmasına dikkat çekmektedir. Daha başka bir deyişle, kadın bedenine yüklenen cinselliğin, metaforik olarak kullanılarak, keşfedilecek bir şehirle bir tutulması dikkat çekicidir. Bununla birlikte Oksaçan (2015: 45), modern Dünya Edebiyatı'nda da kadın bedeninin "sahtelik için yapılmış" bir beden olarak görüldüğünü söylemektedir. Hatta düşünsel ve bedensel olarak değersiz olarak addedilen kadının, ulaşılmak için çaba göstermeye de değer bulunmadığını belirtmektedir.

Beden ve tüketim ilişkisi ele alındığında ise şunları söylemek mümkündür ki tüketilen nesnelere arasında en anlam yüklüsü bedendir. Bedenin ve özellikle de kadın bedeninin yeniden keşfiyle birlikte beden, ahlaki ve ideolojik işlevde ruhun yerini almıştır. Bedenin söz konusu yeniden keşfi ve bununla birlikte tüketim nesnesi haline gelmesini yöneten cinselliktir. Bedeni değerli kılan da aynı şekilde cinselliktir (Baudrillard, 2018: 163). Daha başka bir deyişle, kadın bedeni yeniden keşfedilmiş, cinsellikle yüklenerek, tüketim nesnesi haline getirilmiştir. Connell de (2016: 173) konuyla ilgili kadınların heteroseksüel arzusunun nesnelere olarak cinselleştirilme sürecinin, "moda" teriminin ima ettiği gibi, kadınsı çekiciliğin standartlaşmasını içerdiğini ifade ederek, kadınlar için oluşturulan kalıp bedensel yargılara işaret etmektedir. Bu perspektifle de kadın bedeni genellikle diyet, kozmetik, moda ve fitness programı gibi bedenin disipline edilmesiyle ilişkilendirilmektedir (Sancar, 2013: 245). Bu durum yalnızca moda alanı için değil, her alan için geçerli olmakla beraber, sinema filmlerinde de genellikle kadın, erkeğin arzularının nesnesi olarak konumlanmaktadır (Ryan ve Kellner, 2010: 219).

Tüm bunların yanı sıra kadının cinselliği ve bedeniyle ilişkili olarak ortaya konan namusa da değinmek gerekmektedir. Erkeğin statüsünü korumak adına kadın cinselliği ve bekâreti merkezi bir noktaya konmaktadır (Acar Savran, 2018: 112). Bu yüzden de kadınların ev içi alanda, erkeklerin ise kamusal alanda olmaları uygun görülmektedir. Bekâret, namus ile iffetin simgesi haline gelmektedir (Saygılıgil, 2016: 11). Ancak şunu belirtmek gerekmektedir bekâret ile kastedilen yalnızca kadının bekâreti olmaktadır. Bu bağlamda Sancar (2014: 35) toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinde, kadının cinselliğinin denetlenmesiyle beraber, annelik, bekâret, namus gibi cinsel ahlak normlarında erkeklerin menfaatinin gözetilmesine ve kamusal yaşamın erkek denetiminde olmasına vurgu yapmaktadır. Erkek bakış açısıyla şekillenen bu kavramlarla yalnızca kadın denetim altına alınmaktadır. Bu yüzden de kadın bedeni ve bekâreti, bekârken erkek aile üyeleri tarafından, evlendikten sonra ise eşi tarafından denetlenmekte ve bu durum kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Çünkü esasen namus, bireyin ahlaki açıdan iyi ya da kötü olmasının

karşılığı olmasına rağmen, kadınlar için ve özellikle de iffet ile ahlak gibi kelimelerle özdeş olarak görülmektedir. Bu bakış açısının bir sonucu olarak da namus kendisini somut olarak kadın bedeninde göstermektedir (Avcil, 2020: 137-142). Kadının cinselliğini denetleme mekanizması olarak adlandırabilecek olan namus kavramının, ilk çağrıştığı anlamı da cinsel saflıktır. Kadın, toplumun belirlediği cinsel sınırların dışına çıktığında namusu lekelenmiş olarak kabul edilmektedir (akt. Hamzaoğlu ve Konuralp, 2019: 52). Namus kavramı ayrıca kadınları kontrol etmenin yanı sıra herhangi bir olumsuzlukta kadını cezalandırma aracıdır da (Yazlı, 2019: 70). Daha öz bir deyişle de yalnızca kadına yüklenen namus kavramı ile kadın hem denetlenmekte hem de cezalandırılmaktadır. Bu yüzden de geleneksel toplumlarda namus, erkeğin kadın üzerindeki denetiminin ve hiyerarşik konununun en net göstergesi olmaktadır. Erkekler, kadın üzerinde kurdukları sistemde, kadına yükledikleri namusun arkasına sığınmaktadırlar. Çünkü ataerkil sistem namusun tanımını kadının uyması gereken cinsel kurallar olarak yapmaktadır. Söz konusu kurallar da kadının evlenene kadar bekâretini korumasını ve evlendikten sonra kocası dışında başka erkeklerle cinsel ilişkide bulunmamasını içermektedir. Kadının namusu olgusunun objesi ise erkektir (Hamzaoğlu ve Konuralp, 2019: 53).

Kadının ve erkeğin namusuna bakış arasındaki farklılığa dikkat çeken Kalav (2012: 152), bununla ilgili, kadının cinselliği utanarak gizlenecek bir şey olarak görmesi gerektiği, ancak erkeğin ise kontrol ona verilmiş kadın namusuyla şereflelendirilmesi gerektiği düşüncesine işaret etmektedir. Kadın için yüz karası olan bir şeyin erkek için el kiri olmasını da vurgulamaktadır. Kalav'ın da belirttiği gibi kadının ve erkeğin namusuna bakış tamamen farklı olmakla birlikte, kadının denetim altında tutulması gerektiğine inanılan namusu da erkeğe emanet edilmektedir. Kadının bedeninin, cinselliğinin ve namusunun ele alındığı bu başlığın ardından, sonraki başlıkta ise kadının temsiline değinilecektir.

Kadının Temsili Sorunsalı

Baudrillard'a göre, medyanın ortaya koyduğu hakikat içerisinde dişilik ve erillik formları arasındaki cinsiyet farklılıkları, cinslerin başkalaşmış doğası olduğundan ötürü değil, sistemin başkalaştırıcı mantığı olduğundandır (Şener vd., 2016: 167). Başka bir deyişle de Baudrillard, medyanın kadınlık ve erkeklik temsillerinin tamamen ataerkil ideolojinin bakış açısına göre şekillendiğini ifade etmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin medya aracılığıyla da öğrenildiğini ifade etmek mümkündür. Söz konusu roller toplumdan medyaya ve medyadan topluma

yansımaktadır. Bu bağlamda esasen medya yalnızca toplumsal cinsiyet rollerini aktarmamakta, aynı zamanda bu rolleri yeniden üretmektedir (Şener vd., 2016: 165-166). Ürettiği bu roller de bireylerce doğal kabul edilerek, içselleştirilmektedir. Benzer olarak kitle iletişim araçlarının cinsiyet kalıplarının ve önyargılarının sürmesinde önemli bir etkisi olduğunu belirten Dökmen (2015: 142) de zaman içinde kültürden kültüre farklılıklar olmasına karşın, genel olarak kadınların hala geleneksel yaklaşımla sunulduğunu söylemektedir. Bunun da kadının nispeten daha güçsüz bir statüde ve konumda görülmekle birlikte, bir hakikat ile arzu edilir bir durummuşçasına yeni nesillere aktarılmasında tesirli olabildiğini ifade etmektedir.

Kadınlar için “ben” diyebilmek ve kendini dile getirmenin zor bir şey olduğunu ifade eden Berktaş (1998: 9) ise egemen kültürün kadına etkin ve özerk bir özne olma hakkını tanımadığını söylemektedir. Bu kültürde kadının kendisi simge olduğundan dolayı kadının temsil eden olması güçtür. Temsil yetkesi erkeğe aittir ve erkek de kadını, sunulan bir objeye dönüştürmektedir. Egemen kültürün temelindeki söz konusu pasif nesne ile aktif nesneleştirilen farklılığı da eşitsizliğin, baskının ve iktidarın mühim bir ideolojisidir. Erkek, aktif ve özne; kadın da onun pasif yapıtı konumundadır. Bu ataerkil ideoloji özne/nesne ayrımını, doğa/kültür ayrımına dayandırmaktadır. Ataerkil ideoloji kadın ve erkek arasındaki her ilişkide olduğu gibi yine “doğa” kavramına sığınmaktadır.

Kadının temsiline dair Ryan ve Kellner (2010: 220-221), aile içi melodramın bulanık duygusal dünyasının geleneksel olarak kadına ait olması gibi, komedilerin saçma dünyasıyla, noir filmlerinin aşırı derecede farklılaşmış hayalet dünyasının da kadına ait olarak ortaya konduğunu söylemektedirler. Bu bağlamda da kadınların, meşruiyet sınırlarını ihlal eden kural yıkıcılar olarak resmedildiklerini belirtmektedirler. Bununla birlikte, kadınların temsil araçlarını ele geçirdiklerinde ise kendi yaşamlarını, erkeklerce ilan edilenden çok daha farklı şekilde temsil ettiklerini eklemektedirler. Daha açık bir deyişle ise erkekler, kadınları genel olarak mitsel ya da ikili temsil şemalarına oturmaktadırlar. En fazla uyguladıkları ikili yapı ise, kariyer ve aşk ya da kariyer ve evlilik temalardır. Yapılması gereken seçim de genellikle işle çocuklar arasında ya da zorlu bir kamusal yaşamla erkek himayesi arasındadır. Bu perspektifle kadınların medyada erkeklere oranla daha sınırlı bir temsile sahip olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca söz konusu bu temsiller de sorunlu olmakla beraber fallusmerkezlidir. Bu bağlamda medyanın ataerkil temsil stratejisi izlediği ve bu yapı içerisinde kadınlar nesne, edilgen, güçsüz, erkeğe bağımlı ve seyirlik malzeme gibi temsillerle yer almaktadır (Şener

vd., 2016: 171-172). Kadının temsili sınırlı olmakla beraber sorunludur ve belli kalıp yargılarla bir arada yer almaktadır. Temsil araçları kadınların eline geçtiğinde ise bu durum değişmektedir.

Bununla birlikte tüketim kültürü ise kapitalist sistemde bedeni bir nesne olarak görmekte ve bilhassa kadın bedenini metalaştırarak, tüketim kültürünün parçası yapmaktadır. Tüketimin artması için de kadın bedeni, kitle iletişim araçlarında sergilenmektedir (Tiryaki, 2014: 234). Daha açık bir deyişle kadın, kitle iletişim araçlarında cinsel bir obje olarak temsil edilmektedir.

Kadının temsiline dair yapılan birçok çalışma bulunmaktadır. Bunların hepsine yer vermek olanaksız olmakla birlikte birkaçına değinmek çalışma açısından anlamlı olacaktır. Bu bağlamda Hamarat ve Takımcı (2013: 218), Türk Sineması'nda çalışan kadın temsiline dair bir dille yapıldığını söylemektedirler. Çalışan kadınların çalışma ve mesleki eğitimine dair az bilgi verildiğini ifade eden Hamarat ve Takımcı, 1930'lu ve sonraki yıllarda çalışan kadının, kadına özgü belirli mesleklerde olumsuz özelliklerle temsil edildiğini ifade etmektedirler. 2000'li yıllarda ise kadının farklı meslek dallarında toplumsal alanda olumlansa bile işinde çok üst mevkilere ulaşamamış, aşkını işini yeğleyen olarak erkeğe yardımcı rollerde yer aldığını belirtmektedirler. Bu yüzden Türk Sineması'nda çalışan kadın temsiline, ataerkil ideolojinin sınırları içerisinde kaldığını, bu sınırların dışına çıkan kadınların cezalandırıldığını, çalışan kadın temsillerinin de cinsel arzu nesnesi ve evinin kadını olma kalıplarının içinde silikleştiğini söylemektedirler.

Ercan ve Çakar Bikiç (2019: 179) Paramparça ve Medcezir dizilerini inceledikleri çalışmalarında, iki dizide de kadının emek gücü, annelik ile cinsellik üzerinden ele alındığını söylemektedirler. Paramparça dizisinde geleneksel ataerkil erkek ve kadın rollerinin pekiştirildiğini, ideal ev kadını ve ideal anne kalıpları dışına çıkan kadınların kötülendiğini, ev işlerinin evin kadını tarafından yapılması durumunun yüceltildiğini, özellikle de yemek yapmanın ideal eş ile annelik olarak ortaya konduğunu ifade etmektedirler. Ayrıca dizideki kadınların, iş hayatında bir erkeğin yardımı olmadan var olmadığı vurgusunun yer aldığını da belirtmektedirler. Medcezir dizisinin ise alternatif kadın karakter yaratmada bir yenilik ortaya koyduğunu söyleyen Ercan ve Çakar Bikiç, söz konusu dizide geleneksel erkek egemen kalıplarının yıkıldığına işaret etmektedirler.

Yaprak Dökümü dizisini inceleyen Kutlu (2010: 103), dizideki kadın temsillerinin genellikle geleneksel roller içinde olduğunu, erkeklerin iş yaşamında gösterilir-

ken, kadınların ise çoğunlukla ev içi alanda gösterildiğini, iş hayatına giren kadınların ise bunu ekonomik zorluklardan dolayı yaptığı ve bu yüzden de kalıcı olmadığını ifade etmektedir. Dizideki kadınların ilk görevlerinin eş olmak olduğunu ifade eden Kutlu, evin ve çocukların bakımından sorumlu kadının karar mekanizması olmadığını altını çizmektedir. Erkeğin desteğine ihtiyaç duyan dizideki kadınların, öncelikli hedeflerinin ekonomik olarak güçlü bir erkek bulabilmek ve evlenmek olduğunu, evlendiği kişiden ayrıldığında ise ya ailesine sığındığını ya da başka bir erkek bulmak zorunda olduğunu, kendi ayakları üzerinde durmadığını vurgulamaktadır. Ailesinden ya da bir erkekten bağımsız olmayı tercih eden kadınların ise onaylanmayarak, kötü gösterildiğini ve namus kavramının altının çizildiğini ifade etmektedir.

Aktaş (2020: 10) da toplumsal cinsiyet rollerinin televizyon dizilerine yansımalarını ele aldığı çalışmasında, medyada sunulan kadın kimliğinin ataerkil ideoloji içerisinde yer aldığını, bilhassa da dizilerde kadının pasif, kırılabilir, yönetilebilir ve kolay elde edilebilir olarak temsil edildiği ve söz konusu temsillerin tekrar üretilerek normalleştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca kadınların dizilerde evlenme, çocuk doğurma ve yuva kurma istekleriyle sunulduğunu ve kadının görevinin ev içi olarak gösterildiğini söylemektedir. Evlenme ve anne olma ideallerinin ise yüceltildiğini eklemektedir. Söz konusu ideallerle seyircinin özdeşleşmesinin sağlandığını ifade eden Aktaş, evliliğin, kadının mesleği ile eğitiminin üstünde konumlandırıldığını, âşık olduğunda kadının hayatını yarıda bırakabildiği, eşi veya sevgilisi istemediğinde çalışma hayatını bitirdiğini ve bir erkeğe bağımlı olarak hayatını ikame ettirdiğini söylemektedir.

Son olarak TÜSİAD'ın (2018: 47) televizyon dizilerindeki toplumsal cinsiyet eşitliği araştırmasında ortaya çıkan sonuçlar ise şöyledir: Dizilerde erkek hikâyeleri yoğun olmakla birlikte, erkek karakterler hikâyenin gidişatını belirlemekte, yön vermekte ve değiştirmektedir. Diziler, toplumsal cinsiyet kalıplarını tekrar üretmekle birlikte, kadınlar genellikle anne ya da eş olarak ve ev içi rollerde sunulmaktadır. Ayrıca duygusal olarak sunulan kadınların yaşları genel olarak gençtir. Bununla birlikte, erkeklere kadınlık özellikleri atfedildiğinde bu aşağılayıcı bir nitelikte iken, kadınlara erkeklik özellikleri atfedildiğinde ise bir iltifat niteliğinde olmaktadır. Dulluk kavramının kadınlarla birlikte çok yer almasının yanı sıra medeni durumları, kadınları tamamlayan bir özellik olarak görülmektedir. Kadının temsilinden bahsettikten sonra *Camdaki Kız* dizisi göstergebilimsel yöntemle analiz edilecektir. Bu bağlamda öncesinde göstergebilimsel yöntemle çalışmak çalışma açısından yararlı olacaktır.

METODOLOJİ

Göstergebilim

Günlük yaşam yazıdan ziyade imgelerle çevrilidir. Bu yüzden söz konusu imgeri anlamak, yorumlamak ve çözümlmek, toplumu anlamının yollarından biridir. Göstergebilim de bunun için en tutarlı yöntemlerdendir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: 289). Göstergebilim, göstergeler ile ilgili bilimdir ve film, televizyon izlenmeleri gibi metinlerde anlamın nasıl düzenlendiğiyle ilgilenmektedir (Berger, 1993: 11). Bu perspektifle, iletişimin gerçekleşebilmesi için göstergelerden oluşan ileti ortaya konmaktadır. Aynı kodlar paylaşılıp, aynı göstergeler sistemi kullanıldığında, iletiye yüklenen anlamlar benzer olmaktadır. Bu da iletişim çalışmalarında farklı bir vurgulamayı ve yeni bir terimler dizisini beraberinde getirmektedir. Bunlar gösterge, anlamlandırma, görüntüsel gösterge, belirtisel gösterge, düzenlam ve yananlam gibi terimlere işaret etmektedir (Fiske, 2015: 121).

Göstergebilimde temel olarak üç öge bulunmaktadır: Gösterge, göstergenin gönderme yaptığı şey ve göstergenin kullanıcıları (Fiske, 2015: 123). Bu bağlamda, göstergebilimin önemli isimlerinden Saussure göre, dil bir göstergeler sistemidir. İnsanlar arasındaki iletişimin sağlanması da çeşitli gösterge sistemlerinin kullanılmasıyla mümkündür (Güngör, 2018: 236). Saussure gösterge sistemi içerisinde gösteren ve gösterilen ikiliği olduğundan bahsetmektedir (İnal, 1996: 47). Başka bir deyişle, kavram ile işitimi imgesinin; yani gösteren ile gösterilenin birleşiminin gösterge olduğunu ve bunların ayrılmaz olduğunu söylemektedir (Berger, 1993: 16). Bununla birlikte Saussure, gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkinin nedensizliğine dikkat çekmektedir (İnal, 1996: 47). Saussure'a göre, gösterge kültürel süreçlerle ilgili olduğundan ve gösterilen, gösterenle uzlaşmalı bir şekilde ilişkili olduğundan dilsel göstergenin nedensiz olduğunu söylemektedir (Atabek, 2007: 69). Daha açık bir deyişle gösterge, kendisinden başka bir şeye gönderme yapan, duyularla kavranabilen fiziksel bir şeydir ve varlığı, kullanıcıların onu bir gösterge olarak kabul etmesine bağlıdır. Buna müzayede örneği verilebilir. Müzayede kulak memesinin çekilmesi fiyatın artırıldığı göndermesini yapmakta ve bu hem alıcı hem de müzayedeci tarafından kabul edilmektedir (Fiske, 2015: 123). Saussure ilaveten söz ile dil ayrımından bahsetmektedir ve sözün bireysel, dilin ise toplumsal olduğunu söylemektedir (İnal, 1996: 46).

Göstergebilimin bir diğer önemli ismi Peirce de gösterge-nesne-yorumlayıcı üçgenini ortaya koymaktadır. Dilbilimci olan Saussure'dan farklı olarak, felsefeci olarak Peirce göre, *gösterge* kendinden başka bir *nesneye* göndermede bulunmakta ve *yorumlayıcının* zihninde bir etkiye sahip olmaktadır (Fiske, 2015: 125).

Peirce ayrıca görüntüsel, belirtisel ve simgesel göstergeden bahsetmektedir. Görüntüsel gösterge, temsil ettiği göstergeye benzemektedir. Belirtisel gösterge, göstergelerin neden sonuç ilişkisiyle birbiriyle bağlantı içerisinde olmalarıdır. Simgesel gösterge ise uzlaşımaya dayalı göstergelerden oluşmaktadır (Güngör, 2018: 246). Örneklendirmek gerekirse, görüntüsel gösterge için fotoğraf, belirtisel gösterge için ayak izi ve simgesel gösterge için de trafik ışıkları verilebilir. Simgesel göstergede nesnesiyle arasında nedensizlik ilişkisi bulunmaktadır (Atabek, 2007: 70).

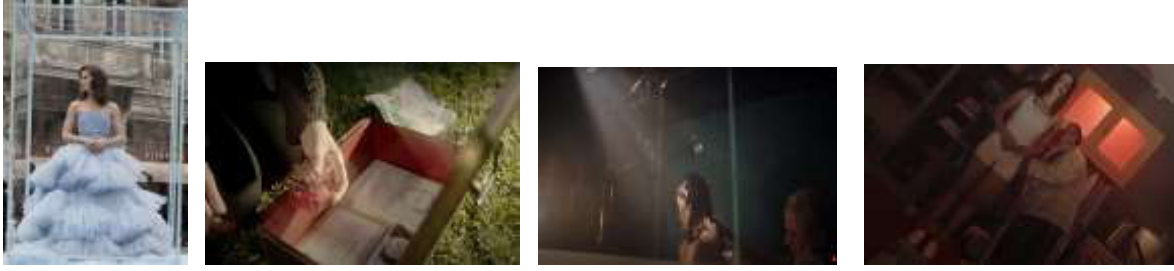
Saussure'ün takipçisi olan Roland Barthes ise göstergebilimin diğer bir önemli ismi olmakla birlikte, yalnızca metin üzerinde durarak, yazar/okur ve metin ilişkisini göz ardı eden Saussure'den farklı olarak, anlamlandırmayı merkeze almakta ve *anlamlandırmanın iki düzeyinden* bahsetmektedir. İlk düzey *düzanlamdır*. Düzanlam, göstergenin ortakduyusal, aşikâr anlamına gönderme yapmaktadır. Farklılık yaratan ise ikinci düzeydeki *yananlamdır*. Yananlam, göstergenin, kullanıcıların duygularıyla ya da heyecanlarıyla ve kültürel değerleriyle bir araya geldiğinde ortaya çıkan etkileşimdir (Fiske, 2015: 181-182). Bu bağlamda düzanlamın saf bir toplumsal biçim iken, yananlamın bunun ideolojik çarpıtılması olduğu söylenebilir (İnal, 1996: 56). Biraz daha detaylandırmak gerekirse yananlam, göstergenin, kullanıcılar ve onların kültürel değerleri arasındaki ilişkiyi belirtmektedir. Yananlamlar, kültürel incelemelerde, kültürün ve gerçekliğin açıklanmasını sağlayan öyküler olan mitlerden faydalanmaktadır. Ayrıca keyfi ve özeldir (Atabek, 2007: 74).

Göstergebilimde önemli olan diğer kavramlar ise eğretileme ile düzdeğişmedir. Eğretileme, bilinmeyen bir şeyin bilinen bir şey açısından ifade edilmesidir. Bilinmeyenlerin anlamı, bilinenlerin araçları ile ortaya konmaktadır. Düzdeğişme ise parçanın, bütünü temsil etmesidir (Fiske, 2015: 191; 195). Daha başka bir deyişle de eğretileme iki şey arasında benzerlik kurmaktır ve söz konusu iki şey arasında özünde bir bağ yoktur. Bu bağ düş gücü ve zihinle yaratılmaktadır. Düzdeğişme ise isimlendirmenin yerini tutmaktadır. Kraliyetin düzdeğişmeci olarak "taç" kelimesinin kullanılabilmesi buna bir örnektir (Yengin, 2012: 16).

“Camdaki Kız” Dizisinin Göstergebilimsel Analizi

Camdaki Kız dizisi, Adil İpekoğlu ile Feride İpekoğlu'nun kızı Nalan'ın hikâyesini anlatmaktadır. Nalan'ın annesi çok baskıcıdır ve hayattaki en büyük gayesi kızının namusunu ve bekâretini korumaktır. Nalan, ünlü iş insanı Rafet Koroğlu ile Gülcihan Koroğlu'nun oğlu Sedat ile evlenecektir. Dizinin konusundan kısaca

bahsedildikten sonra, dizideki namus, bekâret, temizlik ve kadına olan bakış açısı göstergebilimsel analiz ile ortaya konmaya çalışılacaktır.

Tablo 1. Film Karelerinin Göstergebilimsel Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzanlam	Yananlam
Fotoğraf	Camın içerisinde bir kadın	Kapatılmış bir kadın	Cam içerisinde poz veren Nalan	Tutsaklık, görünmek, görmek, ancak izole bir yaşamın içinde olmak
Film karesi	Sandık	Sandığa konulan eşyalar	Eşyaların sandık içerisinde saklanması	Geçmişin hapsedilmesi ve bir sandığa konularak gömülmesi
Film karesi	İki insan	Banyo yaptırılan bir kadın	Hafize'nin Nalan'ı yıkaması	Temizlik, bekâret, namus
Film karesi	İki insan	Korse giydirilen bir kadın	Hafize'nin Nalan'a korse giydirmesi	Bekâretin ve namusun korunması, cinselliğin uzaklaştırılması

Dizinin afişi cam bir kafesin içerisindeki Nalan'ın fotoğrafıdır. Görünen, görülebilen ama izole bir yaşamı olan, görünmez bir tutsaklığın içerisinde olan Nalan'ı cam bir kafese koymak, yaşadığı hayatın bir eğretilmesidir. Ancak bununla birlikte, söz konusu afişle, kadın sergilenen bir ürün gibi sunulmakta ve metalaştırılmaktadır. İkinci fotoğrafta gömülen sandık ile geçmiş de derinlere gömülmektedir. Sandık ve geçmiş arasında kurulan eğretilme, aynı zamanda sandığın üstüne atılan tohumun büyümesiyle birlikte, ağaç ve geçen zaman arasında da kurulmaktadır. Sandığı gömen kişinin gösterilen el ve yüzük bağdaştırmasıyla Feride olduğu öğrenilmektedir. El ve yüzük, Feride'nin düzdeğişmesidir.

Nalan, alt katta karanlık ve steril bir ortamda her gün banyo yaparak, abdest almaktadır. Hafize de onu yıkamaktadır. Söz konusu yıkanma ve abdest alma işlemi, fiziksel temizlenmeden ziyade, cinsellikten uzak olmaya ve bu yüzden de temiz olmaya işaret etmektedir. Her gün temizlenmesi de her gün uzak durulan cinselliğin bir eğretilmesidir. Nalan'a giydirilen ve tüm mahrem yerlerini örten korse, bekâretini ve namusunu korumasının garantisidir. Bu bağlamda korsenin, namusun belirtisel göstergesi olduğu ifade edilebilir. Ayrıca korsenin ipleri yakılıp birleştirilmektedir ve böylece çıkarılıp, tekrar giyilmediğinden emin olunmaktadır. Öz ile Nalan, açılmadığını garanti edilen bir mektup gibi mühürlenmektedir. Annesi korseyi dualarla giydirmekte ve Nalan'a, "Erkeklerin tek bir hedefi vardır. Kızları baştan çıkarmak ve onların bedenine dokunmak. Kimsenin sana dokunmasına izin vermeyeceksin" demektedir. Bu söylemler, kadını yalnızca erkeğin bakışının yöneldiği bir nesne yapmaktadır.

Tablo 2. Film Karelerinin Göstergebilimsel Analizi

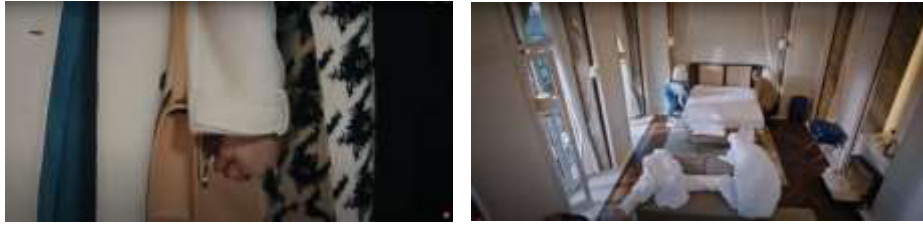
Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzanlam	Yananlam
Film karesi	İç çamaşır	İç çamaşırların kurutulması	İç çamaşırların özel bir alanda kurutulması	Bekâretin ve namusun titizlikle korunması, karanlık bir odaya hapsedilmesi
Film karesi	Bir kadın	Bir kadının aynada korselerini düzeltmesi	Korsenin Nalan'ı sıkması	Nalan'ı hapsedilmişliğin ve tutsaklığın sıkması ve artık içinde yaşadığı dünyanın Nalan'a dar gelmesi

Nalan'ın iç çamaşırlarının steril bir ortamda kaynatılıp, el değmeden asıldığı görülmektedir. Kuruyunca poşetlenen iç çamaşırları, Nalan'a iki kat giydirilmekte ve üzerine de mühürlü korse giydirilmektedir. Çamaşırlar ve korse dualar eşliğinde giydirilmektedir. Burada saklanan, özenle davranılan esasen iç çamaşırları

değil, Nalan'ın bekâreti ve namusudur. Bu bağlamda korunan ve saklanan iç çamaşırlarının, Nalan'ın bekâretinin eğretilmesi olduğu söylenebilir. Ayrıca Nalan'ın annesi, Nalan'ı sıklıkla telkin etmekte ve “Eğer sözümden çıkarsan, günaha batarsan nelerin olacağını biliyorsun” demektedir. Çünkü bir erkekle konuşmak bile “günaha batmak”tır.

Nalan'ın tek arkadaşı aynı yerde çalıştığı Billur'dur. Billur, Nalan'ın aksine cinselliğini çok rahat yaşayan biridir. Nalan ve Billur arasında geçen, çalıştıkları otelin sahibinin oğlu Sedat Koroğlu ile ilgili konuşmanın ardından, Nalan'ın kendini sıkı korsemeden rahatsız olduğu görülmektedir. Nalan'ın esas rahatsız olduğu içinde bulunduğu tutsaklığıdır. Bu bağlamda korseye duyduğu rahatsızlığın, tutsaklığına duyduğu rahatsızlığın eğretilmesi olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Film Karelerinin Göstergibilimsel Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzanlam	Yananlam
Film karesi	İki el	Tutuşan iki el	Anne ve kızın el ele tutuşması	Feride'nin Nalan'ın namusunu ve bekâretini sıkı sıkıya tutması
Film karesi	Otel odası	Uyuma hazırlığı	Hafize ve Nalan'ın çarşaf değiştirmesi	Nalan'ın çarşaf aracılığıyla oluşabilecek başka biriyle temasının engellenerek, hamile kalmasının önüne geçilmesi ve namusunun korunması

Sedat'ın ablası Selen, otellerinde çalışan Nalan'ın daha önce hiç erkek arkadaşı olmadığını duymaktadır. Sonra Nalan'ın kıyafetlerini incelemekte ve dekoltesinin olmamasından memnun olmaktadır. Nalan'ın dosyasını isteyen Selen, dosyayı annesine vermektedir. Nalan ve Sedat'ın evlenmesinin uygun olduğuna karar veren

Selen'in, Nalan'ı seçmesinin nedeninin, Nalan'ın hiç erkek arkadaşı olmaması ve giyim tarzı olması dikkat çekilmesi gereken bir noktadır. Ayrıca, iş başvurusu gibi Nalan'ın dosyasının ellerinde olması ve dosyaya bakarak, aileye uygunluğu üzerinde konuşulması da ayrıca önemlidir. Selen, annesine Nalan'ın bakire olduğunu söylemekte ve evin hizmetçisi Döndü de "Aaa kaldı mı bu devirde böyle temiz kız?" diye sormaktadır. Çünkü temiz olmak, dizide bakire olmaya karşılık gelmektedir. Selen "Bu kız babamın istediği gelin. Bu kız ailemize yakışan gelin" demektedir. Bunları söylemesindeki neden de yine bekâret ve namus kavramlarına denk gelmektedir. Bu bağlamda dizideki bekâret kavramının, temiz ve namuslu olmanın belirtisel göstergesi olduğu söylenebilir.

Nalan'ın ailesi, Sedat'ın ailesinin otele davet edilmektedir. Feride, karşılaşma sırasında Nalan'ın Sedat ile el sıkışmaması için Nalan'ın elini sıkıca tutmaktadır. Bu sahnede Feride'nin tuttuğu esasen Nalan'ın eli değil, bir erkeğin eli değdiğinde bile kirleneceğini düşündüğü Nalan'ın namusu ve bekâretidir. Bununla birlikte, otele gelmeden önce zaten Nalan'ı "Parmacağının ucuyla dahi sana dokunmasına izin vermeyeceksin... Yüzümüzü yere eğmeyeceksin... Kimsenin elinin kiri olmayacaksınız..." diye uyarmaktadır. Uyamadan önce de otelin çarşafı, evden getirilen çarşafarla değiştirilmektedir. Otelin çarşafı namusa karşı bir tehdit iken, evdeki steril çarşaf namusun garantisidir. Ayrıca otelde kaldıkları için Feride, Nalan'ın gece korseyi çıkarmasına izin vermemektedir. Çünkü steril çarşafardan ziyade, mühürlü korse Nalan'ın namusunu garanti etmektedir.

Tablo 4. Film Karelerinin Göstergebilimsel Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzanlam	Yananlam
Film karesi	Bir kadın	Banyo yapan bir kadın	Nalan'ın banyo yapması	Nalan'ın gördüğü rüyanın ardından, ruhsal olarak temizlenmesi, namusunun

				kirlendiği düşünce- sinden kurtulmaya çalışması
Film ka- resi	Bir çocuk	Banyo yapan bir kadın	Feride'nin Nalan'a banyo yaptır- ması	Feride'nin Nalan'ı, korseyi çıkardığı için namusunun kirlen- diği düşüncesiyle yı- kayarak, namusunu temizlemesi
Film ka- resi	Bir kadın	Banyo yapan bir kadın	Nalan'ın banyo yap- ması	Nalan'ın yine gör- düğü rüyanın ardın- dan temizlenmesi, kirlendiğini düşün- düğü namusunu te- mizlemeye çalışması

Nalan gece rüyasında Sedat'ın onu öptüğünü görmektedir. Aynı rüyayı iki kere gören Nalan, ikisinde de hemen banyoya gitmektedir. Çünkü banyo yapmak, sadece fiziksel temizlenmeye değil, namusun temizlenmesine de işaret etmektedir. Nalan, rüyasında Sedat'ın onu öptüğünü gördüğü için de kirlendiğini düşünmekte ve kirlenen namusunu banyoda temizlemeye çalışmaktadır. Bu arada Nalan'ın küçükken okulda korseyi çıkardığı için annesi tarafından banyoda kirlenen namusunun temizlenilmeye çalışıldığı görülmektedir. Bu bağlamda banyo yapmak, dizide esasen namusun temizlenmesinin eğretilmesidir. Annesi onu yıkarken de “Bir daha en ufak bir edepsizliği, namussuzluğu yapmak değil, aklından bile geçirirsen ben anlarım. Bir daha bir şey düşünürken benden korkacaksın” demektedir. Bu sahneyle, namusun karşılığının yalnızca bekâret değil, fikirler de olduğu görülmektedir. Ayrıca Nalan'ın yalnızca bedensel değil, fikirselsel bir tutsaklıkta da olduğu ortaya konmaktadır.

Değinilmesi gereken bir diğer önemli sahne de Sedat'ın babası Rafet ile Nalan arasında geçen konuşmadır. Rafet, Nalan'a “Şimdiki anneler de bir garip. Çocuklarını yapıyorlar, bakıcıya teslim ediyorlar, kendileri de fik fik geziyorlar. Ama sen zaten öyle değilsin” demektedir. Nalan da “Ben çocuklarıma kendim bakmak isterim, doğru Rafet Bey” cevabını vermektedir. Bu sahne de dizideki kadına olan bakış açısını ve Nalan'ın neden bu “aileye uygun” olduğunu bir kere daha ortaya

koymaktadır. Başka bir önemli sahne de Nalan'ın aileye girmesinin ardından terfi etmesidir. Daha açık bir deyişle ise terfi etmesinin nedeni iş yerindeki başarısı değil, patronun oğluya evlenmek üzere olmasıdır. Ayrıca Nalan bir işi yetiştirmeye çalışırken, Billur'un söylemleri son derece dikkat çekicidir. Billur "Sen deli misin? ... Sen Koroğlu oluyorsun... Ne çalışması! Artık hayatın boyunca çalışmasan tamam oldu bitti gitti. Benim başıma böyle bir şey gelecek asla çalışmam" demektedir. Başka bir sahnede de Billur, "Kardeşini de bana yapalım. Konakta, sen, ben... Ekmek elden su gölden..." demektedir. Kadının çalışmasını ya da çalışmamasını zengin birisiyle evlenip evlenmemesine bağlayan bu sahneler, kadını çalışma hayatından alıp, ev içi alana hapsetmektedir.

Tablo 5. Film Karelerinin Göstergibilimsel Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzanlam	Yananlam
Film karesi	Üç kadın	Korse giydirilen bir kadın	Hafize ve Feride'nin Nalan'a korse giydirmesi	İlk kez akşam dışarıya çıkacak olan Nalan'ın namusunun ve bekâretinin sıkıca bağlanması, cinselliğin uzaklaştırılması
Film karesi	Muayene odası	Muayene edilen bir kadın	Nalan'ın muayene edilmesi	Feride'nin, Nalan'ın bekâretinin onayını alması, bekâretini ve namusunu koruduğundan emin olması

Nalan ve Sedat nişanlanırlar. Ardından dışarı çıkmak için izin alırlar. Nalan ilk kez akşam dışarı çıkacaktır. Korse bu defa iki kat ipe ve çok sıkı bağlanmaktadır. Esasen bu Nalan'ın bekâretinin sıkı sıkıya bağlanması, cinselliğin uzaklaştırılması ve yine namusunun sıkıca korunması anlamındadır. Sedat ile dışarı çıktıklarının ertesi günü annesi Nalan'ı doktora götürmektedir. Öncesinde de Nalan'ın

tüm vücudu morluk ya da kızarıklık var mı diye kontrol edilmektedir. Doktor kontrolünde Nalan'ın bekâretinin onayını alınmakta ve namusunun garanti altında olduğu öğrenilmektedir.

Tablo 6. Film Karelerinin Göstergebilimsel Analizi

Gösterge	Gösteren	Gösterilen	Düzan- lam	Yananlam
Film ka- resi	Üç kadın ve bir çoc- uk	Hazırlık ya- pılması	Nalan için karışım hazırlan- ması	Nalan'ın günahlarından temizlenmesi için hazır- lık yapılması
Film ka- resi	Üç kadın ve bir çoc- uk	Gerçekleşt- rilen bir ey- lem	Nalan'ın leğene oturtul- ması	Nalan'ın günahlarından temizlenmesi, namusu- nun ve bekâretinin ga- ranti altında olması
Film ka- resi	Üç kadın ve bir çoc- uk	Gerçekleşt- rilen bir ey- lem	Nalan'a kurşun dökülmesi	Nalan'ın günahlarından temizlenmesi, namusu- nun ve bekâretinin ga- ranti altında olması

Nalan gece uyandığında karşısında annesini görmektedir. Annesi Nalan'ı yıka-
makta ve rüyasında ne gördüğünü sormaktadır. Ardından “Rüya falan görülme-
yecek artık. Seni de kafanın içini de parçalarım” demektedir. Rüyasında kirlenen
namusu yine banyoda temizlenmektedir. Ancak Feride, Nalan'ın rüyasında Se-
dat'ın onu öptüğünü gördüğünü bildiği için bu defa namusunu ve günahlarını te-
mizlemek için yalnızca banyo yapması yetmemektedir. Bu yüzden Kevser isimli
bir hoca çağırılmaktadır. Kevser, Nalan'ın günahlarının temizlenmesi için bir ka-
rışım hazırlamaktadır. Ardından Nalan bu karışımın içmekte ve sonra karışımın
üzerine oturmaktadır. Nalan'ın çocukluğunda da yine böyle bir şey yaşadığı gös-
terilmektedir. Son olarak da kurşun dökülmektedir. Tüm bunlar rüyasında Sedat'ı
görerek, “günaha batan” Nalan'ın günahlarından temizlenmesi ve yine bekâreti-
nin, bedeninin ve namusunun garanti altına alınmasına işaret etmektedir.

SONUÇ

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin biyolojik olmadığına vurgu yapan toplumsal cinsiyet tartışmalarında, cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin nedeninin, toplumların yüklediği anlamlar olduğu ifade edilmektedir. Toplumların yüklediği toplumsal cinsiyet kalıpları, kadının bedeni ile cinselliğine anlamlar yüklenmesiyle, namusun kadın üzerinden konuşulmasını da beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda kadının bedeni ile cinselliği baskı ve denetim altına alınmakta, namus denildiğinde de yalnızca kadına işaret edilmektedir. Bu sistem ayrıca bekâreti namus ile eşdeğer görmektedir. Çünkü kadının bekâreti korunması gereken bir unsur olarak kabul edilmektedir. Kadına karşı olan bu sorunlu bakış açısı kadının medyadaki temsil edilme biçimlerine de yansımaktadır. Aynı zamanda toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde de medya aracılık etmektedir. Bu yüzden de sürekli birbirini etkileyerek ve destekleyerek, söz konusu rolleri tekrar tekrar üreten karşılıklı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu yapı içerisinde de kadın sınırlı temsil edilmekle birlikte, belirli kalıp yargılarla bir arada sunulmaktadır.

Tüm bunlardan hareketle, toplumsal cinsiyet, namus, kadın, beden ve cinsellik gibi kavramlar bağlamında *Camdaki Kız* dizisinin ele alındığı çalışmada ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir: Yıkanma ve abdest alma, cinsellikten uzak olmaya ve bu yüzden de temiz olmaya işaret etmektedir. Bu bağlamda da her gün temizlenilmesi, her gün uzak durulan cinselliğe işaret etmektedir. Nalan'a giydirilen korse, namus ve bekâret koruyucu olarak sunulmaktadır. Ayrıca kadın, yalnızca erkek bakışına hitap eden bir nesne olarak görülmekte, bu yüzden de cinsellik, günaha batmak olarak kabul edilmektedir. Nalan'ın korunan bekâreti ve namusu da Nalan'ı, herkesin peşinde koştuğu Sedat'a layık yapmaktadır.

Dizide namus yalnızca bedensel ve cinsel bir şey değil, aynı zamanda fikirseldir de. Bundan dolayı fikirlerle de günaha batılmakta ve batılan günaha arınmak için birtakım ritüeller gerekmektedir. Nalan'ın, Sedat'la nişanlanmasının ardından aldığı terfi, kadının iş hayatındaki yerine olan bakış açısını ortaya koyarken, yüксеlebilmenin yolu olarak bir erkeğe işaret etmektedir. Dizide geçen zengin koca bulma ve sonrasında da çalışmayıp, “ekmek elden su gölden” yaşama söylemleriyle de bu desteklenmektedir.

Bu perspektifle şunu söylemek mümkündür ki kadını yalnızca erkek bakışının yöneldiği bir nesne yapmak ve bu bağlamda da kadının en büyük gayesi olarak bekâreti ve namusu ortaya koymak dizinin sorunlu taraflarındandır. Yıllarca bedenini koruyan Nalan'a, bu bekleyişin mükâfatının Sedat olduğu söylemleriyle, cinselliğini özgürce yaşayan Bilur'un ise ne istediği aşkı ne de “ekmek elden su

gölden” yaşayabileceği zengin kocayı bulamaması da cezasının olduğu gösterilmektedir. Nalan’ın sürekli annesinin kontrolünde olması ise dizideki diğer karakterler için Nalan’ın baskı altında olduğu değil, “prenses gibi yaşadığı” anlamına gelmektedir.

Bu noktadan hareketle, dizideki namus kavramının yalnızca kadın üzerinden değerlendirildiği ve namusun, bekâreti korumak ile erkeklerden uzak durmak olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, namus, bekâret, uzak durulan cinsellik ile temiz olmak, aileye uygun olmak söylemlerinin dizide bir olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca söz konusu bu kavramlar yalnızca bedensel uzaklığı değil, fikişsel uzaklığı da içermektedir. Daha önce hiç erkek arkadaşı olmayan Nalan’ın “uygun gelin”, “aileye yakışan” ve “temiz kız” olması da bundan ötürüdür. Zaten dizide kontrol altında olan yine yalnızca kadının bedeni ve cinselliğidir.

Bu bağlamda, dizinin kadını, yine benzer kalıp yargılarla ve sorunlu bir şekilde temsil ettiği tespit edilmiştir. Ancak söz konusu dizi, mühürlü korse, steril iç çamaşırlar, bekâret testleri ve belirli ritüellerle birlikte kadının sorunlu temsilini biraz daha öteye taşımaktadır. Kadını ev içine hapseden ve en büyük amacını cinsellikten uzak durarak, bekâretini ve dolayısıyla da namusunu korumak ya da zengin bir koca bulup çalışmamak olarak sunan dizi, kadının toplumdaki yerini biraz daha geriye götürmenin ötesine gidememektedir. Fakat toplumun ihtiyacı olanın, kadına olan toplumdaki bakış açısının pekiştirilmesi değil, değiştirilmesi olduğu göz ardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

Acar Savran, G. (2018). “Feminizm Yazıları: Kuramdan Politikaya”. İstanbul: Dipnot Yayınları.

Aktaş, G. (2020). “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Televizyon Dizilerine Yansıması Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”. Sosyolojik Bağlam Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 1, Sayfa: 1-12.

Atabek, G. S. (2007). “İletişim Çalışmalarında Göstergibilimsel Yöntem”. Medya Metinlerini Çözümlemek (65-85) içinde, Gülseren Şendur Atabek ve Ümit Atabek (der.). Ankara: Siyasal Kitapevi.

Avcil, C. (2020). “Kadın Bedeni Üzerinde Denetim Aracı Olarak Namus Cinyetleri: Türkiye Örneği”. International Journal of Social and Humanities Sciences, Cilt: 4, Sayı: 3, Sayfa: 137-150.

Baudrillard, J. (2018). “Tüketim Toplumu”. Nilgün Tatal ve Ferda Keskin (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Berger, A. A. (1993). “Kitle İletişiminde Çözümleme Yöntemleri”. N. Kırmızı (çev.), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Berktaş, F. (1998). “Kadın Olmak Yaşamak Yazmak”, İstanbul: Pencere Yayınları.

Butler, J. (2014). “Cinsiyet Belası”. Başak Ertür (çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Connell, R. W. (2016). “Toplumsal Cinsiyet ve İktidar”, Cem Soydemir (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Dökmen, Z. Y. (2015). “Toplumsal Cinsiyet-Sosyal Psikolojik Açıklamalar”. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Elçik, G. (2016). “Beden, İki Nokta Üst Üste”. Feryal Saygılıgil (haz.), Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (187-212) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

Ercan, E. A. ve Çakar Bikiç, N. (2019). “Kadın Rollerinin Televizyon Dizilerinde Yer Alma Biçimlerine İlişkin Bir Karşılaştırma: Paramparça ve Medcezir Örneği”. İnsan&İnsan Dergisi, Sayı: 20, Sayfa: 165-183.

Fiske, J. (2015). “İletişim Çalışmalarına Giriş”. Süleyman İrvan (çev.), Ankara: Pharmakon Yayınları.

Foucault, M. (2015). “Cinselliğin Tarihi”. Hülya Uğur Tanrıöver (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Güngör, N. (2018). “İletişim-Kuramlar-Yaklaşımlar”. Ankara: Siyasal Kitapevi.

Hamarat, H. ve Takımcı, D. (2013). “Türk Sinemasında Çalışan Kadın Temsili”. Doğu Batı Dergisi-Toplumsal Cinsiyet II, Yıl: 16, Sayı: 64, Sayfa: 203-220.

Hamzaoğlu, M. ve Konuralp, E. (2019). “Geleneksel Toplumlarda Namus Olgusu ve Namus Cinayeti: Türkiye Örneği”. İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi, Cilt: 1, Sayı: 18, Sayfa: 51-65.

İnal, M. A. (1996). “Haberi Okumak”. İstanbul: Temuçin Yayınları.

İnceoğlu, Y. G. ve Çomak, N. A. (2009). “Metin Çözümlenmeleri”. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Kalav, A. (2012). “Namus ve Toplumsal Cinsiyet”. Mediterranean Journal of Humanities, Cilt: 2, Sayfa: 151-163.

Keller, E. F. (2007). “Toplumsal Cinsiyet ve Bilim”. Ferit Burak Aydar (çev.), İstanbul: Metis Yayınları.

Kutlu, A. (2010). “Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Açısından Kadının Sunumu: Kanal D’de Yayınlanan Yaprak Dökümü Dizisinde Kadın Karakterler”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Mitchell, J. (2011). “Kardeşler-Cinsellik ve Şiddet”, Pınar Padar ve Billur C. Yılmazyigit (çev.), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Oksaçan, H. E. (2015). “Hemcinsine Tutkun Bedenler”. İstanbul: Agora Kitaplığı.

Öner, A. (2015). “Beyaz Yakalı Eşcinseller”. İstanbul: İletişim Yayınları.

Özkazanç, A. (2015). “Feminizm ve Queer Kuram”. Ankara: Dipnot Yayınları.

Ryan, M. ve Kellner, D. (2010). “Politik Kamera”. Elif Özsayar (çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Sancar, S. (2013). “Erkeklik: İmkânsız İktidar”. İstanbul: Metis Yayınları.

Sancar, S. (2014). “Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti”. İstanbul: İletişim Yayınları.

Saygılıgil, F. (haz.). (2016). “Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları”. Ankara: Dipnot Yayınları.

Schick, İ. C. (2001). “Batının Cinsel Kıyısı”. Savaş Kılıç ve Gamze Sarı (çev.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Şener, G., Çavuşoğlu, Ç. ve Irklı H. İ. (2016). “Medya ve Toplumsal Cinsiyet”. Feryal Saygılıgil (haz.), Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları (165-186) içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.

Tiryaki, S. (2014). “Kadın Sporcu Fotoğraflarıyla Bedenin Pazarla(n)ması”. Selçuk İletişim Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 2, Sayfa: 218-237.

TÜSİAD (2018). “Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması”. İstanbul: TÜSİAD.

Yazlı, G. (2019). “Kadın Bakışından Namusa Atfedilen Anlam ve Sosyal Kontrol İnşası”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yengin, D. A. (2012). “Mekanikleşen Birey: Arçelik Örneğinin R. Barthes’a Göre Çözümlemesi”. Turkish Online Journal of Design Art and Communication, Cilt: 2, Sayı: 1, Sayfa: 13-21.

To cite this article: Mostafa, A. (2022). Social Networks: A Vector of Discursive and Social Forces. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 6(2), 49-66

Submitted: July 19, 2022

Accepted: August 22, 2022

SOCIAL NETWORKS: A VECTOR OF DISCURSIVE AND SOCIAL FORCES

Aboutayeb Mostafa¹

ABSTRACT

Our study concerns the analysis of a corpus composed of a set of extracts of articles of national and international electronic press. It is of capital importance because it has a discursive faculty and vector of social forces. To this end, it deals with the boycott as a main theme that unites a set of areas from which the topics discussed therein converge, namely: social, educational and political. In this sense, we plan to study the discursive strategies used in the corpus and see their impact on the different linguistic movements related to the notion of boycott. In other words, we will target the protest movements that run through the social networks. This kind of movement wants to be free and does not require a leader, contrary to the traditional protest which requires the affective presence of a leader. In review of what is said, we have contingent and defined the corpus by taking stock of its suitability with the following points: - The discursive function of the analysed corpus and its status as a vector of social forces. -The nature and impact of the various calls for boycott on social networks.

Keywords: Social networks, Press, Social, Boycott, Discourse.

SOSYAL AĞLAR: SÖYLEMSEL VE SOSYAL GÜÇLERİN BİR VEKTÖRÜ

ÖZET

Çalışmamız, ulusal ve uluslararası elektronik basın makalelerinden bir dizi alıntıdan oluşan bir külliyyatın analizine odaklanmaktadır. Söylemsel bir güce sahip olduğu ve sosyal güçlerin bir vektörü olduğu için büyük önem taşımaktadır. Bu amaçla, boykotu, içinde ele alınan konuların birleştiği bir dizi alanı, yani sosyal, eğitimsel ve politik alanları birleştiren bir ana tema olarak ele almaktadır. Bu anlamda, derlemde kullanılan söylemsel stratejileri incelemeyi

¹ University IBN ZOHR, FLSH Agadir, AGADIR MAROC, mostafaaboutayeb@gmail.com, 0000-0002-6802-4936.

ve bunların boykot kavramıyla ilgili farklı dil hareketleri üzerindeki etkilerini görmeyi planlıyoruz. Başka bir deyişle, sosyal ağlar boyunca devam eden protesto hareketlerini hedef alacağız. Bu tür bir hareket özgürdür ve bir liderin duygusal varlığını gerektiren geleneksel protestoların aksine bir lidere ihtiyaç duymaz. Söylenenleri gözden geçirirken, külliyatı aşağıdaki noktalara uygunluğunu değerlendirerek koşullandırdık ve tanımladık: - Analiz edilen külliyatın söylemsel işlevi ve sosyal güçlerin bir vektörü olarak statüsü. -Sosyal ağlarda boykot için yapılan çeşitli çağrılarının doğası ve etkisi.

Anahtar Kelimeler: Sosyal ağlar, Basın, Sosyal, Boykot, Söylem.

INTRODUCTION

Our interest in electronic articles and speeches produced on social networks is due to the increasing number of users of the web. This is particularly true of political, economic and cultural figures. Lately, we are witnessing a growing number of social movements that choose to open accounts on the channels offered such as Facebook, Tweeter, Instagram, LinkedIn. These communication tools are a fertile field to gather as much information, as many adherents as possible to face a given policy. The reason why we notice that many young people have constituted spaces of exchange and sharing to claim, challenge, criticise, demonstrate and protest against a political, economic and social ideology.

The notion of boycott is adjacent to the verbal paradigms mentioned above. In this sense, we are going to take stock of this notion which refers in its nature to the different formulations of protest that we find in researchers such as Robert FOSSAERT who bases it on discursive rules whose social production is characterized by individualistic actions and collective relations.

In this article, we will work on a set of online journalistic texts that all deal with the discourse of the boycott on the Moroccan national and international level. Our choice is not arbitrary; it stems from the new situation that the whole world is experiencing. These texts reflect the same goals and linguistic norms.

In this sense, we will delimit and define the corpus and see its compatibility with the following questions

- To what extent does the corpus collected from social networks relate to protest and boycott?
- What are the different calls for boycott on the NSRs?
- To what extent does the corpus analysed have a discursive function and manifest itself as a vector of social forces?

For this reason, and to make the study more fluid, accessible and scientific, we will divide the corpus according to three points of view: a social point of view, a teaching point of view and a political point of view.

THE CORPUS: AN ATTEMPT AT A DEFINITION

The word corpus has a variety of definitions. Authors and specialists in the field of scientific research methodology propose several meanings. In what follows, we limit ourselves to the following definitions:

According to the Petit Robert (Robert et al., 2016), the word "corpus" is a "Finite set of actual utterances assembled for the study of a linguistic phenomenon. Written or oral corpus. Closed corpus, open corpus, which can be expanded".

(Garric and Longhi, 2012) propose the following definition: "A corpus is defined as a reasoned set of texts, structured by an internal coherence".

Language researchers define and approach a given corpus from different angles. For some, it is a set of selected oral or iconic written statements that will be studied and analysed. In this sense, (Arrive et al., 1986) define it as "a basis for observation which allows us to undertake the description and analysis of the language in question". For others, the corpus is based on a preliminary, pre-established and preconceived work insofar as the set of statements or texts selected are considered "representative".

Constitution of the corpus

The corpus selected will be considered as representative, a prototype of the set of texts which illustrates the possibilities of structural analysis encompassing all the texts kept as a sample.

In this respect, and in the same vein, we have taken into consideration those parameters that organise and structure our corpus in order to present a typology of its own; we have taken into account the criteria relating to: The genre of the text and the theme discussed.

The texts selected for analysis belong to the electronic print media. They come from national and international websites. As we look through them, we notice that the question of gender challenges us. Our corpus reflects the diversity and richness of information. This diversity is manifested by the uniqueness of the journalistic content (e.g. A1, C1):

Au Maroc, un boycott surprise contre la vie chère

(A1)

Par Théo Olivier, Correspondance au Maroc — 5 juin 2018 à 18:03

https://www.liberation.fr/planete/2018/06/05/au-maroc-un-boycott-surprise-contre-la-vie-chere_1636798

(C1)

Par LA VÉRITÉ / AFP · 28 octobre 2020 à 21:51 · Temps de lecture 2 minutes

INTERNATIONAL Macron/caricatures: Le boycott des produits français s'amplifie au Koweït

<https://www.laverite.ma/macron-caricatures-le-boycott-des-produits-francais-s-amplifie-au-koweit/>

With reference to the discursive practice we are interested in, this semantic anchor point establishes a theoretical basis for the constitution of this type of text. The notion of genre is in this sense not understood in its normative or contractual aspect, but as a socio-discursive process of CONTESTATION. The texts brought together share the same content insofar as they translate the same linguistic purposes and norms.

From this point of view, we have divided the corpus into three basic headings:

1. The first deals with the social: extracts with the letter **A**
2. The second deals with education: extracts with the letter **B**
3. The third section deals with politics: extracts with the letter **C**

It should be noted that the source websites of our corpus include the official pages of electronic newspapers and magazines.

Thematic map

Going through the corpus, we noted the exclusivity of the boycott theme in all press articles. This theme ranges from the protest against the high cost of living (in the case of Morocco) to the demonstration against political systems (in the case of France). In this perspective, we have divided it into two categories: the first deals with the boycott at the national level, the second with the boycott at the international level.

REASONS FOR THE BOYCOTT IN MOROCCO

The call for a brand boycott is not new in Morocco. After the repression of peaceful demonstrations in the RIF, JERADA or OUTAT LHAJ, going out into the street became a risky business. The solution of deliverance was this boycott movement. It is a first popular victory since independence.

But this time, it has gained more momentum than past actions, which had remained confidential. This new boycott is carried by the Facebook network. It has characteristics that make it an atypical phenomenon.

The call went out on Friday 20 April, from two Facebook pages, almost simultaneously. The first hashtag was #laissez_le_cailler (in Arabic). The first target was milk, more precisely Centrale Danone. The movement gained a little visibility over the weekend and was extended to Afriquia and Sidi Ali as targets.

<https://www.welovebuzz.com/oulmes-et-centrale-danone-essuyent-des-pertes-colossales-suite-au-boycott-des-marocains/>

From this social gestation, protest writings abound on social networks. The phenomenon has become more widespread and has caused serious losses to the Moroccan economy.

REASONS FOR THE BOYCOTT AGAINST FRANCE

The freedom to caricature the Prophet Mohammed: this claim, reaffirmed by French President Emmanuel Macron during the national tribute to the murdered professor Samuel PATY, has earned him a stream of criticism in various parts of the Muslim world. Initiatives against France, such as calls for a boycott of French products, have sprung up in several Middle Eastern countries.

The Turkish President, ERDOGAN, is the first politician in power, and for the moment the only one, to have officially relayed this call. "Just as in France some

people say don't buy Turkish brands, I am addressing my nation from here: above all, don't pay attention to French brands, don't buy them," he said.

Erdogan appelle au boycottage des produits français

Photo: Turkish Presidency via Associated Press. A deux reprises, ce week-end, le président turc avait mis en cause la «santé mentale» du président français, Emmanuel Macron, dénonçant ses positions vis-à-vis des musulmans.

<https://www.ledevoir.com/monde/588487/erdogan-appelle-au-boycott-des-produits-francais-soutiens-en-europe-pour-macron>

Until the Turkish leader's speech, the majority of boycott demands were made via social networks, under the hashtags #Boycott_France, or #Boycott_France_Products. In several countries, companies have taken a stand. In Qatar, the retail chains Al-Meera and Souq al-Baladi announced this weekend that they would "withdraw" French products from shops until further notice. In other countries, party leaders relayed the call for a boycott. The crisis is settling in unabated in France.

THE CORPUS VS. DISCURSIVE ANALYSIS

For this reason, and to make the study more fluid, accessible and scientific, we will divide the corpus into three points of view: a social point of view, a teaching point of view and a political point of view.

Indeed, the electronic corpus, which was unknown to the general public for a long time some thirty years ago, has given rise to some research. The first works on this journalistic genre were published in the 1990s, when the Internet became a scientific, interactive and indisputable source (Charaudeau, 1997). Moreover, the work of eminent linguists who have been interested in the analysis of this type of discourse corroborates our statements (Adam, 1997).

Social perspective

If we look at the section on social discourse, we see that it is made up of a set of elements that form what researchers call the semiotic unit. This semiotic unit includes: the name of the website, the image, the caption, the body of the article, the title, the subtitles, the date of publication, the author and the e-mail address of the journalistic website.

In this sense, all the headings we have mentioned share these characteristics: that of fixing in time a text content and inserting it in a temporal chain specific to the media institution and the socio-economic environment. In this respect, we will assume that the three sections indicated are similar and highlight the same theme (the boycott), except that each of them focuses on a targeted topic that goes with the situational context of the socio-political environment².

Furthermore, in order to achieve the principle of relevance of the place of production, it is fundamental that the place of construction of the press articles respects the principle of veracity because what constitutes the device of constitution and construction of the websites revolves around a logic of truth. It is this truth that creates a kind of social authority, represented by the electronic newspaper on the one hand and the demonstrators on the other through the headlines, the images of the protagonists in action; which become an autonomous and decisive reality in their own right:

But the fundamental principle of truthfulness to which the newspaper, and through it the journalist, is bound is also in a conflict situation between the subjective effect of the journalist and the truth of the objective world:

² We have noted that the three sections share the same theme, but each of them focuses on a subject that emanates from the current political situation.

➔ Au Maroc, un boycott surprise contre la vie chère

C'est un détail parlant. Dans ce snack ouvert en pleine nuit de ramadan, dans la petite ville d'Erfoud aux portes du désert marocain, il n'y a aucune bouteille d'eau minérale Sidi Ali dans le frigo. «Oui, je boycotte, je suis avec le peuple», revendique le propriétaire. Même son de cloche à Casablanca, la capitale économique du pays. Un épicier avoue écouler au compte-gouttes son stock de cette marque habituellement la plus populaire du royaume, qu'il n'a pas réapprovisionnée depuis plus d'un mois.

(A4)

https://www.liberation.fr/planete/2018/06/05/au-maroc-un-boycott-surprise-contre-la-vie-chere_1656798

It is in this precise situation that the social role of media websites becomes possible and interesting for the study of the public space. This singular attitude that is created from then on is the object of our study, on the social role of media institutions that become a space where internet users confront the different forms of veracity that represent the media instances and the contestants. Rationality is thus embedded in the space of social communication by the subjectivity conveyed by the enunciating instances that are the electronic newspaper and the internet users:

Officiellement, cette campagne de boycott est née sur les réseaux sociaux, en réponse à la cherté de la vie, pour forcer le gouvernement à agir en faveur d'une diminution des prix. Ce ne serait pas la première fois que les Marocains dénoncent leurs conditions de vie — socioéconomiques notamment — : entre 2016 et 2017, la région du Rif (nord) s'était embrasée et des dizaines de manifestations avaient eu lieu pour exiger des autorités marocaines qu'elles soient plus à l'écoute. Rien de tel, visiblement, en l'espèce : le boycott massif, qui dure depuis 4 mois maintenant, relèverait davantage du règlement de compte politique que de la crise sociale — instrumentalisée, donc.

(A5)

<https://www.afrik.com/boycott-au-maroc-veritable-danger-pour-l-economie-et-l-emploi%E2%80%89>

All in all, the corpus generated thanks to the democratisation of the use of the web profoundly modifies social and cultural structures and models (Maingueneau, 2005). The most well-known feature is the social dimension that has developed and anchors the corpus in this respect: this evolution allows Internet users³ to interact with the available information in a social way by facilitating the creation of social links between often unknown individuals and by promoting collaboration between them. It is possible for everyone to make public and "socialise" their productions. In other words, by browsing the so-called social section, we are witnessing what Saint Paul said: "*In eo movemur et humus*" in it we move and we are:

³ By this we mean the instance of production (which includes the journalist and the challenger) and reception.

Mustapha Sehim
 Politologue

Ce mouvement a fait deux victimes le PJD et le RNI. Le secrétaire général du PJD n'a pas su maîtriser son ministre et confirme la faiblesse du chef de gouvernement. Le président du RNI a perdu son pari de se positionner pour des élections anticipées dès la moitié de l'actuelle législature.

(A6)

<https://leseco.ma/comprendre-les-raisons-du-boycott/>

They participate in the historical rationality of the boycott event, as well as being an instrument of social prestige on a par with wealth and power:

C'est inédit dans l'histoire du Maroc moderne. Sur un simple message qui a fait irruption dans les réseaux sociaux depuis mi-avril, trois marques commerciales se retrouvent dans le collimateur du consommateur marocain: Sidi Ali, Afriquia et Centrale Danone. Depuis cette date, les conséquences dommageables de ce mouvement ont dépassé toutes les prévisions.

(A7)

<https://www.leconomiste.com/article/1033902-le-mouvement-de-boycott-au-maroc-une-lecture-sociotechnique>

In it are formulated and disseminated all the "imposed subjects of a given era" (Bourdieu and Saint-Martin, 1976). The very variety of discourses and doxic positions permitted seems to saturate the field of the dicible. The examples collected have 'an answer for everything' (Bourdieu and Saint-Martin, 1976, p.11), they seem to allow for everything to be spoken about in many ways, thereby constituting the non-dictable as unthinkable. Already, on reading them, we notice that the social rubric paints a social discourse with its genres, its themes and its pre-constructs. It is customary to make oneself heard with this contestation, this omnipresent manifestation in our corpus No one can flatter himself to speak in a vacuum, but always in response to something:

« Les nouvelles formes de protestations au Maroc » est le thème de la journée d'étude, organisée, hier à Casablanca, par le Conseil Economique, Social et Environnemental (CESE). Cette rencontre a mis en lumière les recommandations relatives aux nouvelles formes de protestation au Maroc, et les propositions liées au renforcement des droits des consommateurs, surtout après le mouvement du boycott de quelques marques de biens de consommation.

(A8)

<https://maroc-diplomatique.net/le-boycott-une-nouvelle-forme-de-protestations-au-maroc-selon-letude-du-cese/>

That said, example A8 has a 'monopoly on the representation of reality' (Bergevin, 1983). This representation of reality largely contributes to making reality and history. It is precisely because it is a matter of 'monopoly' that the journalist seems to denounce as a reflection of reality, since 'everyone' sees reality and the historical moment through it more or less in the same way:

Manal El Aboubi
Économiste, Université Mohammed V

C'est un message de désarroi du citoyen marocain par rapport à la vie chère. Mais c'est aussi une chance pour des acteurs économiques, notamment les PME et les producteurs locaux. Ces nouvelles formes pourront sortir le Maroc de l'économie de rente et de marchés dominés par des oligopoles».

(A9)

Representing reality is a way for the journalist, the researcher and the protestor to attract the attention of the mass and to proclaim loudly their refusal to be alienated. They produce and fix legitimacies, validations, and publicity that can make their voices heard:

La campagne de boycott « Moukatioun »
au Maroc : une contestation du modèle
des entreprises financiarisées

(A10)

<https://theconversation.com/la-campagne-de-boycott-moukatioun-au-maroc-une-contestation-du-modele-des-entreprises-financiarisees-112148>

In a laconic way, we are first confronted with online press articles considered as semiotic artefacts. We are then invited to lock ourselves into the immanence of their structures and meanings. The very fact of having focused on their studies, in the global network of their intertextuality, shows how interesting they are for scientific research. Not only because discourses, images and paratexts coexist, interfere and position themselves in relation to each other:

Publié le Vendredi, 12 Mars 2016 à 10h35.

Maroc : un boycott sans précédent contre la vie chère

(A11)

<https://nouveau-parti-anticapitaliste.org/actualite/international/maroc-un-boycott-sans-precedent-contre-la-vie-chere>

but also because a socio-historical problematic can only conceive of the representations communicated by the corpus by not dissociating the semiotic tooling from the discursive functions it conceals: the meaning of the corpus, which is the object of our study, is suggestive of the fact that it has a discursive function and that it is the vector of social forces.

Educational and commercial perspective

In this sense, the following reading attempts to survey the corpus known as the Education section.

Ils continuent le boycott des cours et annoncent une marche nationale jeudi 12 novembre à Rabat.

(B1)

https://telquel.ma/2015/11/11/les-enseignants-stagiaires-les-pas-etudiants-medecine_1469726

In this respect, it is clear that the corpus (B1, B2, B3, B4) is in line with what we have argued in the previous analysis and features protesters who are furious about making their demands heard via social networks. This discursive enterprise does not go unnoticed insofar as it calls upon a new notion that we call discursive euphoria. In other words, we may hear about the notions of acceptability, legitimacy, competence, interest, belief, habitus; nevertheless, discursive

euphoria is the elevation that a given text conceals in order to offer Internet users a socially, sociologically and pragmatically convincing discourse.

(B2)

Suspension de trois enseignants pour leur soutien du boycott des étudiants en médecine

Posted By: Mourad Kamel on: 12 juin 2019 In: A la Une, Politique

<https://fr.machahid24.com/politique/1694.html>

Discursive euphoria (from now on we will note it as EuD) is that concept which goes beyond acceptability, legitimacy or other things. EuD can be the 'seduction', the 'charm' that a discourse conceals by means of the emotion shared between the journalist, the Internet user and the protester (the main actor who triggers the EuD process). It is then intrinsic to any discourse at the moment of its reading and proposes ethical, aesthetic and informative values, fixed at a given moment in the public space of the contestants:

It is in this state of affairs that the boycotters express their dissatisfaction with the policies of the political system. They are convinced to defend their causes:

Ils auraient incité d'autres professeurs à ne pas assurer l'encadrement des examens et seraient allés jusqu'à coordonner l'action des étudiants dans le boycott.

<https://fr.machahid24.com/politique/1694.html>

(B3)

To have their demands recognised and to be recognised as an indispensable actor in the educational sphere:

Les futurs professeurs du Maroc ont choisi la rue pour s'indigner contre deux décrets ministériels (2-15-588 et 2-15-589) adoptés par le gouvernement le 23 juillet 2015, qui introduisent notamment un nouveau système de bourses et de concours.

(B4)

https://telquel.ma/2015/11/11/les-enseignants-stagiaires-les-pas-etudiants-medecine_1469726

There is no doubt that the EuD envelops the minds of the protesters and makes them submit to two logics that occur and that we have grouped together under the single name of pre-eminence: one brings together factors of cohesion, of recurrence among the boycotters, the other factors of superiority, of supremacy and of confrontation with the state. It is this double logic that paints the arm wrestling between the two protagonists.

The so-called teaching rubric presents itself as fragmented, centrifugal, hostile to the prevailing ideology with a total explanatory claim. It weaves an actantial pattern from the adjuvant subject to the opposing subject, according to semioticians (Courtes, 2007).

Political point of view

In fact, if we look at the following corpus (C1, C2, C3, C4, C5), all these press extracts agree on the notion of boycotting French products. First of all, the contents that are profiled, circulated and lucidly appreciated among them, as well as the material objects that serve as their support, are manufactured, positioned and converge towards a single objective: that of boycotting French products because of the cartoons blaspheming the prophet MAHOMET

Nouvelles manifestations contre la France dans le monde arabo-musulman

https://www.lexpress.fr/actualites/1/monde/nouvelles-manifestations-contre-la-france-dans-le-monde-arabo-musulman_2137571.html

(C1)

Across the Muslim world, worshippers reacted angrily to French President Macron's remarks: in Syria, the Gaza Strip and Libya, portraits of the French president were burned. In several Gulf countries, French goods have been withdrawn from the stalls. A political crisis is setting in between France and the Arab countries, among them Morocco:

Propos anti-Islam de Macron : Des Marocains adhèrent à la campagne de boycott des produits français

Oum El Ghit Bousif · 24 Oct 2020 à 21:25 · Société · ★★★★★

(C2)

<https://fr.hespress.com/171430-propos-anti-islam-de-macron-des-marocains-adherent-a-la-campagne-de-boycott-des-produits-francais.html>

In this perspective, far from a thematic analysis that focuses on the causes and consequences of such a global spiral, we try instead to see the effect of language used to paint such a fracas: we call it "*the metaphor of flow*" according to (Deroubaix, 1997). This metaphor which, according to (Gobin, 2011), consists of "*slowly deviating through the effect of passing time and filling up with the inventions of the present, with the centre serving as a common lexical reservoir for a certain time and a certain time*". In other words, we are witnessing a discursive market that advocates values of exchange in a common mould, if not that of union, of the communion of Arab-Muslim countries in the face of the West, particularly France. These ideological values are proclaimed and shared by the protesters:

(C3)

LA VÉRITÉ

Par LA VÉRITÉ / AFP · 23 octobre 2020 à 21:51 · Temps de lecture 2 minutes

INTERNATIONAL Macron/caricatures: Le boycott des produits français s'amplifie au Koweït

<https://www.laverite.ma/macron-caricatures-le-boycott-des-produits-francais-s-amplifie-au-koweit/>

By taking stock of our corpus as a whole, we will identify common denominators; these are carried out through collective actions as shown in the following image:

(C4)

https://www.lexpress.fr/actualites/1/m onde/nouvelles-manifestations-contre-la-france-dans-le-m onde-arabo-m usulm an_2137571.html

Or individuals :

Boycott des produits de la France: ce mauritanien immole sa Peugeot

(C5)

<https://www.financialafrik.com/2020/11/01/boycott-des-produits-de-la-france-ce-m auritanien-imm ole-sa-peugeot/>

The political rubric not only produces objects, it institutes the recipients of these (discursive) objects by identifying them (C12); not discursive *objects for discursive subjects, but also discursive subjects for discursive objects*⁴.

In doing so, the political rubric operates like any other discourse in a set of discursive practices that allow ideas and opinions to circulate in social networks where various actors confront each other who must respect certain rules of the communication device. It is also driven by the desire and need to influence the other according to (Charaudeau, 2005). The political authority and the authority of the protesters are thus placed in a confrontation of power relations that lead them to use discursive strategies of persuasion:

⁴ We underline.

<https://www.jeanmarcorandini.com/article-440464-les-appels-au-boycott-de-produits-francais-se-multiplient-dans-les-pays-du-moyen-orient-apres-le-discours-d-emmanuel-macron-sur-les-caricatures-lors-de-l-hommage-a-samuel-paty.html>

The main effect of the corpus is therefore, laconically, to bring the protesters together, to generate support against the cartoons against the Prophet Mohammed and to enable exchanges between them. This being the case, we can argue that its main characteristic is the regularisation of exchanges between the different protesters on a national or international scale. From this perspective, the corpus chosen for our study seeks to create a sense of unity and sharing of certain aspects of society:

<http://www.slate.fr/story/171975/economie-danone-maroc-boycott-gestion-de-crise-communication>

Les enseignants stagiaires sur les pas des étudiants en médecine?

Maroc — LE 11 NOVEMBRE 2013

(B1)

This feeling of belonging to a group corresponds to the discursive strategy of creating an identity within society. The main goal is to allow all protesters to recognise themselves as part of the same social body, sharing a certain cultural and historical cement. In other words, this grouping allows for the creation of a space for dialogue where issues that concern all protesters and affect them in a direct or indirect way are discussed.

CONCLUSION

At the end of this analysis, we can note that the three headings analysed share the same content, the same ideas and the same notion: that of the boycott. This notion aims at changing the existing order. The hosted discourses produce an interaction link between the members of the demonstration in a sphere called social networks.

To be in the crowd is to participate in an interaction. The language used is a repository of individual experiences, it traces a path for subjective thought to become external and common to all demonstrators. As a result, the discourse subsequently becomes a means of objectifying collective reality, and thus of pooling opinion. This is what our corpus reveals.

Roughly speaking, it turns out that a panoply of actantial presences emerges, ranging from the journalist, the politician and the protesters, each of whom defends his or her discursive position according to his or her interest and the context in which the discourse is produced.

BIBLIOGRAPHIE

Adam, J-M. (1997). Unités rédactionnelles et genres discursifs : cadre général pour une approche de la presse écrite. in *Pratiques* n°94.

Arrive, M et al. (1986). La grammaire d'aujourd'hui : guide alphabétique de linguistique française. Paris : Flammarion, p55.

Bourdieu, P et Saint-Martin, M. (1976). Anatomie du goût. Actes de la recherche en sciences sociales. vol. 2, n° 5, octobre 1976 , p 10.

Charaudeau, P. (1997). Le discours d'information médiatique - La construction du miroir social. Nathan.

Charaudeau, P. (2005). Le discours politique, les masques du pouvoir. Paris, Vuibert.

Courtes, J. (2007). La sémiotique du langage. Paris. Armand colin.

Deroubaix, J-C. (1997). Les déclarations gouvernementales en Belgique (1944-1992). Étude de lexicométrie politique. Université de la Sorbonne nouvelle - Paris III.

Garric, N et Longhi, J. (2012). L'analyse de corpus face à l'hétérogénéité des données : d'une difficulté méthodologique à une nécessité épistémologique. <https://www.cairn.info/revue-langages-2012-3-page-3.htm>. Article consulté le 22 novembre 2020.

Gobin, C. (2011). Des principales caractéristiques du discours politique contemporain. *Semen* [En ligne], 30 | 2011, mis en ligne le 01 janvier 2011, consulté le 15 décembre 2020. URL : <http://journals.openedition.org/semen/9018> ; DOI : <https://doi.org/10.4000/semen.9018>.

Bergevin, J. (1983). Pour comprendre la « théorie générale » de la société de Robert FOSSAERT : étude schématique. Cahiers de géographie du Québec, 27 (70), 79–97. <https://doi.org/10.7202/021589ar>.

Maingueneau, D. (2005). L'analyse du discours et ses frontières. *Marges Linguistiques*, 9, mai, p. 64.

Riegel, M et al. (1994). Grammaire méthodique du français. Paris : PUF. P 68.

Robert, P. Rey-debove, J et Rey, A(éd.), (2016). Le Petit Robert : dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Nouv. éd. millésime 2014. Paris : Le Robert.

<https://www.leparisien.fr/economie/appel-au-boycott-5-minutes-pour-comprendre-son-impact-economique-sur-les-produits-francais-26-10-2020-8405074.php>.

To cite this article: Deniz, Y.S. (2022). The Place and Importance of Faith Tourism in the Development of Intercultural Relations: The Case of Adana. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(2), 67-86

Submitted: August 03, 2022

Accepted: September 11, 2022

THE PLACE AND IMPORTANCE OF FAITH TOURISM IN THE DEVELOPMENT OF INTERCULTURAL RELATIONS: THE CASE OF ADANA

Yavuz Selim Deniz¹

ABSTRACT

Culture is one of the most important factors that determine the lifestyle of society. It is a stereotypic and learned behaviour because it is been inherited from generation to generation. Faith tourism is a branch open to development with high potential in the field of alternative tourism, history, art, life, and direct culture. The way to be healthy in intercultural communication is through respect, love, and tolerance. To improve awareness of people of different faiths living together, it is necessary to understand the importance of faith and cultural tourism. Present, the province of Adana has a demographically multicultural structure. In this article, Adana was evaluated in terms of faith tourism, local people were interviewed and their opinion on faith tourism and intercultural differences were getting. In general, when the findings of the research are examined, it is that local people in different cultures living together are tolerant and understanding towards each other. According to them, more social events should be held for the people of Adana to get to know each other. A more positive image should be left in the minds of people related to Adana. It is thought that the research will contribute to increasing awareness about the cultural values and historical buildings in Adana. In addition, it is expected that this research on the multiculturalism population of Adana will fill the crack in the literature on intercultural communication and faith tourism.

Keywords: Culture, Faith Tourism, Adana.

---

¹ Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İnanç Turizmi A.B.D Yüksek Lisans Öğrencisi, yavuz9500@gmail.com

KÜLTÜRLERARASI İLİŞKİLERİN GELİŞTİRİLMESİNDE İNANÇ TURİZMİNİN YERİ VE ÖNEMİ: ADANA ÖRNEĞİ

ÖZET

Kültür, toplumun yaşam tarzını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Bu kalıplaşmış ve öğrenilmiş bir davranıştır çünkü nesilden nesile miras kalmıştır. İnanç turizmi, alternatif turizm, tarih, sanat ve doğrudan kültür alanlarında potansiyeli yüksek, gelişmeye açık bir daldır. Kültürlerarası iletişimin sağlıklı gerçekleşmesinin yolu saygı, sevgi ve hoşgörüden geçer. Bir arada yaşayan farklı inançlara sahip insanların farkındalığını artırmak için inanç ve kültür turizminin önemini anlamak gerekir. Günümüzde Adana ili demografik olarak çok kültürlü bir yapıya sahiptir. Bu makalede Adana inanç turizmi açısından değerlendirilmiş, yöre halkı ile görüşülmüş, inanç turizmi ve kültürlerarası farklılıklar hakkındaki görüşleri alınmıştır. Genel olarak araştırmanın bulguları incelendiğinde farklı kültürlerde birlikte yaşayan yöre halkının birbirlerine karşı hoşgörülü ve anlayışlı oldukları tespit edilmiştir. Katılımcılara göre Adana halkının birbirini tanıması için daha fazla sosyal etkinlik düzenlenmeli, Adana ile ilgili insanların zihninde daha olumlu bir imaj bırakılmalıdır. Araştırmanın Adana'daki kültürel değerler ve tarihi yapılar hakkında farkındalığın artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Adana'nın çok kültürlülük nüfusu üzerine yapılan bu araştırmanın kültürlerarası iletişim ve inanç turizmi literatüründeki boşluğu doldurması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kültür, İnanç Turizmi, Adana.

INTRODUCTION

Because of the capability to question and think, people believed that there was an over being who saw, heard, and believed that he knew every state of himself, over the criterion called matter. This Supreme existence is identified with the names of God, Goddess, Allah, Lord, Mevla, Universe, and some planets. People who agree that they are not alone in the world and are in spiritual support prayer, organize rituals, make swear, and visit important faith centres that they believe are holy as a sign of approval and faithfulness. All this is an inseparable whole that forms the basis of the beliefs that continue to exist. People desire to visit faith centres where their faith is considered holy. The purpose of these visits is to achieve the peak of spiritual, appreciation, which sometimes begins due to the supernatural condition experienced here, while sometimes it is to satisfy the encouragement to travel, which occurs with a sense of curiosity. Such activities can be individual or can

also be carried out within the extent of the organisation. These visits are evaluated within the scope of faith tourism, provided that they act within the Times determined by keeping spiritual peace at the front (Eren, 2020:24). Visiting these faith centres is called a pilgrimage, while those who visit are called pilgrims. After that, this movement of visitors enters the tourism area and is evaluated within the framework of faith tourism (Gündüz, 2016:37).

When looking today, at foreign migration for political reasons, internal migration is for reasons such as compatibility and work worry. For this reason, a cosmopolitan population has been formed, and it has become a city where people from different cultures, religions and languages live. However, Adana is mostly known for its gastronomic tourism. While there are important faith centres, advertising is disregarded due to a lack of promotion, and healthy use of mass communication, and these areas are not evaluated correctly.

LITERATURE REVIEW

Culture is the most important concept in the formation, maintenance and updating of civilisations. Culture, faith, art, traditions and customs of a society's faith constitute the general basis of all ethnic behaviours that make itself understood differently from other civilisations (Tylor, 2016: 91). Culture is like the fingerprint of an individual. It is an integral part of the whole that defines it. For example, a society is known for its strong defensive aspects, such as its ability to fight, while some societies can be recognised for their strong visual and auditory abilities, such as music, food, etc. The most important feature of this whole is that it cannot be judged or changed. In short, it has a binding property in the long run (Usunier, 1998:104). Ethnography is the science of science that reveals differences in cultures, transforms them into a scientific scheme, and includes researching the human form of cultures where faith lives the life, habits, and mentality of cultures, and writing articles about it. (Ingold, 2017: 176). Some rules make up each culture. Some insist on external closeness, while others are trying to enter into a dialogue with other cultures and gain acceptance. This scientific term is compared with the concept of intercultural communication (Özdemir, 2011:66). Imperfect world conditioning forces many cultures to coexist. As a result, the concept of "multiculturalism" appeared. People living together should tolerate their differences to maintain an atmosphere of peace and decency. This leads to intercultural brotherhood and communication (Yağbasan, Demirbağ, 2017:625).

The concept of multiculturalism is an old concept that emerged when people settled down and established order (Gozdecka, Ercan and Kmak, 2014:52). What scientists are concentrating on as of the 20th century is multiculturalism (Vertovec, 2010). The urge to survive in the globalised world has forced people to emigrate from village to city. Due to the prominence of economic and social anxiety, people have tried to position themselves within the system. In short, they have managed to maintain their culture by living their sociocultural lives with the lifestyles, languages, clothing styles, and rules they have brought with them (Raz, 1994:31). While some groups disappeared into the global pool, some groups broke the assimilation cycle and survived with their cultures (Kivisto, 2008:1).

According to the theory of ethnologists, people get their social identity at the time of their birth. The most important element in this identity that distinguishes it from others is language. From the point of view of communication, the language factor can bring people with the same cultural identity together and create an atmosphere of trust, while sometimes it can include people who come from a different cultural identity from the outside in this circle of trust. This, in turn, is a consequence of intercultural communication and interaction (Noels et al., 2011:53).

The way cultures interact with each other is also delivered in various ways. For example, marble works of art, graphics and various cultural symbols, which are the content of visual and aesthetic arts from cement cultures are provided with local dances, as well as tales, advice, and maxim words from immaterial cultural values (Erdentug, 1978:8). When all these conditions are found together, it creates cultural electrification within the combined cultural system. After a while, this system becomes accepted and becomes a universal brotherhood.

Intercultural communication, today ethnic differences, is of great importance in the formation and breakdown of the ideas, perceptions and tunnel vision of societies against each other. Sure, this property and consciousness a very essential factors until the industrial revolution. Before the industrial revolution, people were rather backward in terms of transport and means of communication. The invention of steam trains opened the way for technological inventions with the beginning of mechanisation. Cultural acculturation existed before the industrial revolution and this interactivity come through faith tourism. For example, in Islam, nonpoor and people in good financial condition and healthy are obliged to perform the pilgrimage to Mecca. In the past, millions of Muslims in various parts of the world have come to visit the Kaaba to become pilgrims. So, faith tourism

activities gather pace and the joint goal in the activity was a serious merger in the socio-cultural sense. (Kaynak and Sezgin, 2008: 351).

From Past to Present Chukurova

In history, serious power wars took place between the states in Chukurova. The Hittite State, which had a significant dominance over Anatolia until around B.C. 1200, faced destruction due to political pressures and revolt (Jasing, 1991:253). As a result, a principality large and Small was established in the Anatolian territory. The principalities established are Frigs, Urartians, Lydians and Assyrians. These principalities continued The Life and culture of the Hittite state, which had been erased from the historical scene. During this period, this period was called the "Late Hittite Period" (Şahin, 2019: 134). The Assyrian principality, which is one of the newly established principalities and holds most of the territory of Mesopotamia, has moved out of Mesopotamia and realised the value of the fertile lands called Cilicia, which is its close neighbour. During Hittite regulation, Kizzuwadna was organized by Assyrian King Salmanassar on the first expedition to Cilicia, which would be called Que by Assyrians (Himmetoglu, 2013: 8). During the expeditions, serious damage was caused to the lives and property of the people of Que (Unal, 2006: 69-70). As a result of the expeditions made by Salmanassar and the Kings who came after him, the rule of the Assyrian State began in Que (Kurt, 2009: 121). Based on the power of the Ilkhanid State in the middle of the century, the Kingdom of Armenia, which had put authoritarian pressure and incitement on the Mameluke, was soon destroyed. This was due to the small Turkmen principalities placed by the Mamluks in Chukurova and its environs. One of the principalities placed in Chukurova is Ramazanogulları (Yigit, 2013: 219). Ramazanogulları Principality was lay the base by Ramazan Bey in 1352. The contact of this principality with the Mamluks was sometimes cold and sometimes hot (Metin, 2007: 170). Ramazanogulları Principality dominated Adana, Tarsus, Kozan (Sis) regions in Chukurova. During the reign of Yavuz Sultan Selim, it came under Ottoman domination. Therefore, it was the last state to come under Ottoman domination. It is the state with the longest life span in Turkish history with about 260 years during the period of the principalities (Yilmaz, 1996: 67). Ahmed Jevdet Pasha, who is responsible for the Military Unit, particularly as a result of his about the principle of Kozanogulları, said: "Where there are Kozanogulları Agha, there be declared is not the government. "Has achieved its determination (Oguz,2012:119). Through the attempt of Firka-i Islahiye, Kozandagı,

Gavurdagi and Kurd mountain tribes were. The Lords and Lords of the principalities were exiled to various parts of Anatolia. Later, small settlements were established on the lands where the principalities were cleared. Some of the villages here are connected to the towns left over from the principalities, and the creation of settled life and incentives for agriculture have been started (Halacoğlu, 1973:9). The fire of I. World War also absorb the Ottoman state, which was an ally of Germany. This led to a terrible occupation of the Ottoman Empire and rapid loss of territory. Adana, which is in a geopolitically important position in the centre of the Çukurova region, has received its share of this occupation. It was subject to a large Armenian and French occupation. On August 5, 1920, a Congress convened under the leadership of Mustafa Kemal Pasha and Fevzi Pasha catch a great resistance against the French invading soldiers, as a result of which France was forced to an armistice. On January 5, 1922, Adana was completely cleared of enemy forces. Adana is the 6th most populous city in Turkey with a population of 2,258,718 in the city.

Important Cultural and Faith Destinations of Adana

The Grand Mosque is the most important historical and cultural structure left behind by the Ramazanoğulları Principality in Adana. After the Adana region came under Ottoman rule, it developed even in favour of structures such as socio-economic, social life, and basic care. For example, the construction of mosques, masjids and fountains took place rapidly (Yoruk, 2012:291). During the Tanzimat period, the Çukurova region, where Turkmen principalities operated, large and small, where immigrant settlers lived, and its population began to be established within the scope of the innovation policy of the Ottoman Empire. Kozanoglu, Menemencioglu, Kucukkali, Beyazitoglu, Murseloglu, Fettahoglu, Kerimoglu were settled here a long time ago for the purpose of settling in Chukurov. Riots and unrest caused by the Aga System, which became a political authority in Chukurova, began. So much so that the dominance of the Ottoman administration over Çukurova was not as much as the dominance of these principalities (Sansar, 2005: 84). A military unit called Firka-i Islahiye was established by the government to put an end to the Ağalık system (Halaçoğlu, 1973:1).

1-) Grand Mosque: During the last periods of the Principality of Ramazanoglu under the Ottoman government, the 16th is one of the most important architectural structures left in Adana in the century. Architectural features almost resemble a synthesis. The mosque has characteristic features of the Seljuk, Mameluke and

Ottoman periods. There is a legend among the people about the construction of the mosque. One night, Ramazan Bey is ordered to build a mosque in his dream. Before long, he started the construction of the groundbreaking foundation of the mosque. At that time, he dreams again. It is said that this time he must sacrifice the only son he has to shed blood on the foundation of the mosque. Ramazan Bey, saying that he is from Allah, orders the mosque construction foreman to pour the blood of his son into the foundation of the mosque when he will not see it himself. But the construction foreman Ramazan Bey's only son, says that he is not cut, shed the blood of a strange child passing by and brings it to him as if it were the blood of Ramazan Bey's son. Ramazan Bey soon realised that the sacrifice was not his son and said to the mosque's construction foreman " Ouch Adana! My Adana, a strange city!" says (URL-1). It is based on this legend that socio-cultural life has had a cosmopolitan structure since then.

2-) Bebekli Church: It is one of the most important churches known in Adana. It was built by Christian Armenians living in the region. The church is dedicated to Saint Paul, who played an important role in the spread of Christianity. It is popularly known as "the church with the baby" because of the figure of the Virgin Mary at the top of the church (URL-2).

3-) Cilician (Sis) Monastery: 13.-19. century among them is the centre of Armenians used by the Armenians of Chukurova. Today, it has been abandoned out of care and abandoned to its fate. But because of the functionality of the plants that grew around the monastery in its time, the monastery was considered important and holy by the Christian World (URL-3).

4-) Sin Cave (Monastery): MS.2 or 3. it is dated to the century. It is also popularly known as "Priest Cave." Because the cave is similar to the Sumela Monastery in its exterior appearance, it has been called "Sumela of Chukurova" by some of the masses. The cave has a quite mystical effect. At the time when Mevlana went to Damascus to major in something, he met 40 Priest in this monastery while passing through Kozan. Because this Priest has high spirituality, they have mind-reading capability. Influenced by Mevlana's speech and way of thinking, 40 Priest decided to become Muslims. The cave (monastery) is currently in danger of disrepair. The cave, which has been destroyed by treasure hunters, has the potential to be a centre of attraction in Adana that tourists can visit (URL-4).

METHODOLOGY

Data Collection Tool and Analysis: Document analysis techniques and interview techniques were used in the research. The document analysis technique is a systematic in-depth study of the past and presents the literature following the field of science in which the research is conducted (Wach, 2013:1). The interview method is to write down the personal thoughts of individuals about a subject originally and impartially without being verbally bullied or to take audio and video recordings (Gubrium and Holstein, 2001: 1). The reason for using the interview method in this research is because the thoughts of the local people in terms of culture and faith are taken personally. Per the structure of the interview method, individuals were released on whether or not to participate in the study. No imposition was made on this issue, the self-thoughts of individuals were recorded by staying true to the original. With the use of a semi-structured interview, the participants' ideas about the topic were taken in a clear, flexible and reliable way. Information about faith tourism, Adana and Chukurova has been collected through theses, articles, papers and books written from the past to the present. The data collected by the semi-structured interview form was assessed and analysed originally and equitably.

Aim of the Research: This research was created to highlight the centres covered by Adana's culture and Faith Tourism and to measure the awareness people raised with different cultures of tourism, culture and faith tourism in Adana. The research aims to conduce to the revitalisation of tourism in the city and to extend cultural awareness and awareness of life. To establish this awareness, drawing attention to the importance of faith tourism activities within the cooperation of local people, press and media organisations, Adana Metropolitan Municipality, Adana Ministry of Culture and Tourism, neighbourhood Mokhtar and stakeholders is another aim of the research.

Importance of Research: Understanding intercultural relations and understanding brotherhood are the keys to solving many problems. The effectiveness of the tourism movement in the formation of this awareness should certainly not be ignored. In particular, the motility of faith tourism has brought together people from the same religion but decidedly different cultures from the past to the present. This research will be important in terms of filling the associated literature gap. With

this work, awareness can be provided about the understanding of the Brotherhood, which is one of its predecessors in achieving world peace.

FINDINGS

Table 1. Profile of Respondent

Variables	Characteristics	N	%	Variables	Characteristics	N	%
Gender	Female	20	50	Age	18-27	7	7,5
	Male	20	50		28-37	10	22,5
Education	Primary School	13	32,5		38-41	7	7,5
	Secondary School	9	22,5		42 and older	16	40
	High School	11	27,5	Marital Status	Married	28	70
	Associate Degree	3	7,5		Single	10	25
	Bachelor	4	10		Divorced	2	5

Accordingly to Table 1, the total number of people participating in the interview is 40. 50% male, 50% female. Of the participants, 7 were aged 18-27, 10 were 28-37, 7 were 38-41, and 16 were 42 years old and above. Of the participants, "28" were married, "10" were single, and "2" were divorced. "13" of the participants completed primary school, "9" secondary school, "11" high school, 3 Associate Degree, "and 4" undergraduate degrees. "

Table 2. Occupation and Income Values of Participants

Variable	Characteristics	N	%	Variable	Characteristics	N	%
Occupation	Workers	15	37,5	Income	1000-2299 ₺	4	10
	Civil Servant	4	10		2300-3299₺	10	25
	Self- Employed	2	5		3300-4500₺	8	20
	Employed	13	32,5		No Income	18	45

Accordingly, Table 2 “15” of the participants are workers (37.5), “4” (10%) are civil servants, and 2 (5%) are self-employed. The remaining “13” no working (32.5%) are students and “6” (15%) are students. The number of those with an income of 1000 Turkish Lira and below is 2 (5%), 2 (5%) of those with 1500-2300 Turkish Lira, 10 (25%) of those with 2500-3200 Turkish Lira, 6 (15%) of those with 3300-4500 Turkish Lira and 2 (5%) of those with 4500 Turkish Lira and more. The number of those without any monthly income is 18 (45%).

Frequency Analysis of The Answers Given by The People of Adana Regarding The Awareness of Faith Tourism is As Follows: The number of people who have previously been on faith tourism travelling is “28” (75%) and the number of people who have not been on faith tourism travelling is “12” (30%). The number of visitors to religious centres in Adana was “33” (82.5) and the number of non-visitors was “7” (17.5%). The number of people who visit the faith centres of their relatives and acquaintances in Adana was “32” (80%) and the number of people who do not visit is “8” (20%). The number of people who have previously heard of faith tourism is 16 (40%) and the number of people who have not heard of it is “24” (60%). Of the people who had heard Faith Tourism before. “2” (7.5) said they had heard it through school, “5” (12.5%) through television, and “9” (22.5%) through social media. Participants in the interview comprise randomly selected people.

Table 3. Answers to the Awareness of Faith Tourism

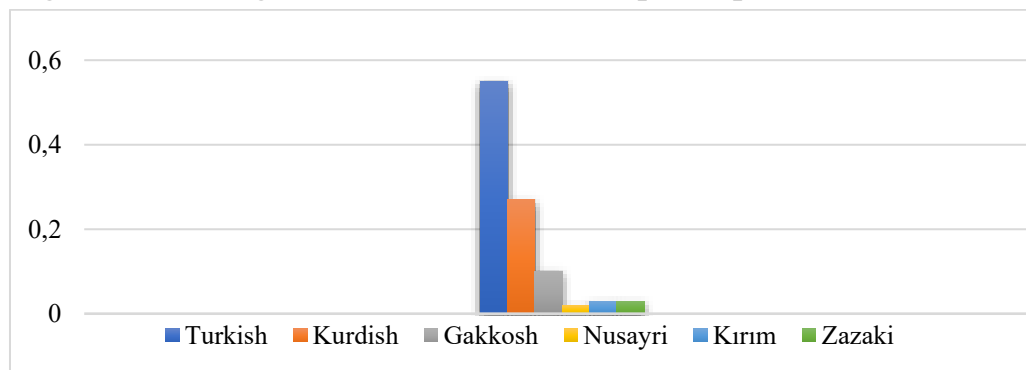
Variable	Characteristics	N	%	Variable	Characteristics	N	%
Have you been on a faith tourism trip?	Yes	28	70	Have you visited the religious centres in Adana?	Yes	33	82,5
	No	12	30		No	75	17,5
Have you heard of faith tourism before?	Yes	16	40	Through which communication channel did you hear?	Through the School	2	7,5
	No	24	60		Through the Television	5	12,5
					Through the Social Media	9	22,5

Analysis 5 different factors were identified in the light of the data obtained from the interviewees within the scope of the research and the following conclusions were achieved: Participants want Adana to stand out with its unknown aspects. It was concluded that the number of tourists coming to the city was small and that this effect was the “bad image” that was brought to the city. In addition, it was concluded that cultural wealth should be introduced, but advertising and promotional work was inadequate.

Socio-cultural Factor: There are architectural works left by many principalities that have established dominance in Chukurova in Adana. On top of that, buildings, bridges, cities and castles go back to the periods before BC. Participants are uncomfortable with the fact that the negative events in Adana in recent years have prevented the cultural building blocks that makeup Adana. Another variable in the sociocultural Factor is cultural conflict. The participants state that they have to tolerate differences to live together in peace. Again, according to them, the reason why Adana is so negatively recognised in social life is that the Eastern and Southeastern peoples who emigrated later brought the tribal hierarchy. In addition, South Asian immigrants called "Abdal" feel social discomfort due to unnecessary and harmful behaviour such as robbery, noise, and fighting in the city. This variable paves the way for grouping and causes even a small event to grow. Therefore, this situation has great repercussions on social media. Accordingly, we can

base the reason why the people of Adana do not shy away from foreign tourists based on the self-confidence given by the "grouping". In addition, the cultural distribution of the Adana people participating in the analysis is given in the table below. Accordingly, the cultures are as follows: 55% Turkish, 27% Kurdish, 2% Gakkosh, 2% Nusayri, 3% Crimean and 3% Zaza.

Figure 1. The Figure on the culture of the participants

Source: Created by the author

Socio-economic Factor: the most important use of Tourism is to provide income. First, cultural and faith centres should be identified as attractions, tourists should be attracted to the region. Therefore, economic income can be obtained. According to the opinions expressed by the participants, several variables arise. The first variable is that the tradesmen selling food and beverage and necessities should treat the locals "honestly" first. After that, a wave effect based on "trust" will occur. When treated exactly this way, the tourist who comes to visit Adana will contact the local people when he wants to meet any of his needs. The public will point out the tradesmen who perform the "honesty" exchange, thus creating a satisfaction-oriented attraction centre. As a result, the most important phenomenon in this factor is honesty and reliability.

Psychosocial Factor: The psychosocial factor is the reaction of society in sociology to what is happening around it. The source of this reaction, whether positive or negative, comes from society and the family. In classical sociology, the family is the smallest structure that forms a society formed by two parents who work for a certain fee to earn a living in social life and have the responsibility of raising children (Bernarders, 1997:4). There are internal and external rules in the family. Internal rules are determined by family members, while external rules are determined by society. (Handel and Whitchurch, 1967: 1). Acting according to the line

of morality and taboo, the variable determines its lower ethical rules, such as clothing, personal care, and speech. This phenomenon, which we can call Family Social Capital, is not concrete, but also passes from family to family through "interaction" from society, to child through "inheritance" (Israel et al., 2001:45). The clothing style that we will touch on in this factor is a stereotypical, sexist and racial impression that passes from society to family, from family to individual (Vrij, 1996:47). The results obtained in the analysis of this factor are equal. Some participants say that tourism will not harm ethics against people who criticise the negative impact of tourism on ethics based on disguise and clothing and that ethics depends on the will of the person. When we conduct a social analysis of this factor, "culture" comes across. So how? Although 50% of the respondents did not alienate tourists in any way due to their disguises, the remaining 50% think that wearing inappropriate clothes in the holy places of a state whose religion is Islam would violate morality.

Social Awareness Factor: The concept of awareness has a fairly wide range of effects. According to the famous psychologist Jean Piaget, the development of knowledge in an individual is as important as the events that take place around him (Selman, 2003:14). If Piaget starts his knowledge accumulation from infancy, it can be said that the concept of awareness starts with the attitude of family members and continues with the teacher, and students at school (Colby and Lyon, 2004:26). 38 of the participants live in Adana and stated that they will tolerate the prayers, differences and thoughts of people who are not from their own culture. 2 people were born in 1915 to the Armenian people of I. As a result of the fact that an uprising was started in the Cilicia region with the support of military equipment from Russia in World War II (Hill, 2015:128), they are very angry that they slaughtered local people in Adana. As a result, in the light of the data obtained from the participants, it can be said that they do not see the difference to continue living peacefully in the country where they live together.

Findings on The Development of Intercultural Relations in Adana:

8 were running, hiking and nature tour should be held, organising inter-neighbourhoods football, basketball, volleyball tournament, 1 the various members of cultures and religions living in the province, religious rites, traditions and Customs ceremonies should be understood by other people 1, awareness training should be given to respect each other 11, in schools, students should be taught the

existence of other religions and cultures, and it is stated by 1 person that it is essential to consciousness early age.

Table 4. Participants' Opinions on the Development of Intercultural Relations

Question: What should be done for the development of Intercultural Relations in Adana?	Number of Participants
Running, hiking and nature tour, organizing inter-neighbourhoods football, basketball, volleyball contest	Total Participation: 21 2,3,22,23,30,31,37,38
The various members of cultures and religions living in the province, religious rites, traditions and Customs ceremonies should be understood by other people	Unanswered: 19 25
Awareness training should be given to respect each other	4,29,39,10,11,15,18,27,28,32,34
In schools, students should be taught the existence of other religions and cultures	35

Evaluation of Participant's Views on the Development of Adana's Faith Tourism Potential:

31 participants gave their opinions on the development of faith tourism in Adana. 7 participants were unanswered, while 2 participants preferred to remain unstable stating that they had no ideas about the issue. As shown in the table, the number of those who express their opinion on the effective use of social media, and the promotion of faith tourism destinations in the broadcasts of national channels such as Koza TV, and Adana TV is 20. 2 participants stated that an international congress on the tourism potential of Adana could be held under the leadership of Chukurova University. 3 participants Ziya Pasha, known as old Adana, stated that a tour should be organised to new and historical centres such as the Grand Mosque

Quarter. 2 people commented that the mansions and churches belonging to the Armenians are about to be destroyed and should be restored and brought to tourism. In this way, it will contribute to the development of faith and cultural tourism, which will pave the way for foreign tourists to visit. 2 participants think that the people of Adana should be informed about tourism. According to them, for an order to be established in Adana and tourism to develop, city residents should first be aware of it. Thus, the purpose of protection and survival will be revealed.

Table 5. Participant's Opinions on the Development of Faith Tourism in Adana

Question: What should have to develop faith tourism in Adana?	Number of Participants
Social media should be used more effectively for the promotion of faith tourism centres, it should be done on national and international television channels	Total Participation: 2,4,5,7,9,10,11,15,16,17,18,19,20,21,22,24,26,27,29,30,32
Mainly at Chukurova University and seminars, conferences, and congresses should be done at universities in Turkey	Unanswered: 7 23,31
Adana should attract more foreign tourists with the refreshed mass tour mobility	Unstable: 1 12,13,14
Historic buildings that are about to be demolished will need to be restored	8,33
Adana local people should be informed about faith tourism	36,1

DISCUSSION AND CONCLUSION

Culture is an endless cycle that occurs when behaviours learned by past generations are taught to future generations. Each ring that forms this chain contains the formatting that shapes the life of a nation. So, the life of each nation has its unique style. Culture is a sharp threshold by which we can distinguish a nation by its way

of life. Living standards in the world are changing every day. People have to adapt to change as an individual in this world. This change is observed in a wide range of areas such as technology, transportation, and communication. As a result of this, more than one factor appears, which we can see. For example, people who do not have the opportunity to see each other physically can observe the life of individuals with a culture that they consider foreign thanks to advanced communication technology. As a requirement of the age, there is an interaction that we can call intercultural cyber communication.

Nowadays, the development of faith tourism can serve an important purpose for cultures to know, understand and empathise with each other. As with the views of the people of Adana, although people's awareness of the existence of faith tourism is inadequate, they are highly both ideas when they will interact positively. Although the public supports the development of tourism, they apply to the negativity that will come with tourism. For example, there is a worry that the traditional Turkish family pattern may decline. However, they have stated that the ethic of society may be broken down and intangible cultural heritage such as language and customs may also disappear due to the possibility of tourists located in the region in the future. A large part of the population dominates Adana's faith tourism centres. However, it has been concluded that they do not know that faith tourism is being evaluated within this area because it is not yet a new area.

According to the results obtained from the thoughts of the interviewers who received information from them, the biggest problem is the inability of Adana's faith tourism to develop is the lack of advertising, promotion and consciousness-raising work. Adana's gastronomic tourism has been adequately introduced. But the promotion of faith centres has been inadequate. For the development of faith tourism in Adana, information about the period when mosques, churches, and shrines were built should be given, and information about why they are important should be given without skipping. On the other, the cultural differences in Adana, a high proportion of people who participated in the interview supported the increase in social activities such as sports competitions, concerts, theatres, mass meals and the fusion of people with each other. In another situation, some participants from the public interrupted the interview by stating that Adana does not have Tourism and faith tourism centres, that they do not find Adana tourist attraction and not attractive in this direction and said such research is unnecessary. On the contrary, extremely positive feedback was received from the participants and they supported the correction of the image of Adana, where it was emphasised that some

of the ethnic groups were harmed, and it was safely brought into the tourism movement. It has been seen in the mind that the image created by the name of Adana should be corrected. According to some respondents, it seems that it is impossible to correct this situation. The point on which this opinion is based is social causes. A tendency to group in the sociocultural factor is observed in institutions, some are given high tolerances, and some are treated unfairly. This increases the tendency to hold grudges against each other in society. Even worse, it has the potential to grow and cause serious social events. According to these participants, first of all, the social services system in Adana needs to be corrected. Finally, multicultural society was formed in Adana as a result of the interchange, purges and migrations for business purposes, both during the Ottoman state and during the Republican period. Because of this reason, a partial disconnect and intolerance have been identified in intercultural relations and agreement. If the point of view of tourists in Adana (other than gastronomic tourism) about the image of the province is changed and it is desired to gain confidence, it should be realised that it has passed by way of aggradation intercultural relation, unity and unity. The most important assignment in bringing this consciousness to the people of Adana is to the Ministry of Culture and Tourism, the Governorship of Adana, the Adana Metropolitan Municipality, the Adana Provincial Directorate of Culture and the neighbourhood headmen.

REFERENCES

- Bernardes, J. (1997). *Family studies: An introduction*. Psychology Press.
- Colby, P. A., & Lyon, A. F. (2004). Increasing awareness about the importance of using multicultural literature. *Multicultural Education*, 11(3), 24-28.
- Erdentug, N. (1978). Is culture universal? *Anthropology*, (11), 0-0.
DOI: 10.1501/antro_0000000157
- Eren, M. (2020). *A qualitative research on faith tourism and its development in Turkey*. (Unpublished Master's Thesis). Karabuk University.
- Ingold, T.(2017).That's Enough About Ethnography! *Journal of Ethnographic Theory*, (4), 173-188. DOI: 10.14318/hau4.1.021
- Gunduz, Y. (2016). *The Case of faith tourism in Turkey in terms of cultural heritage*. (Unpublished Master's Thesis) Istanbul University.
- Gozdecka, A., Ercan, P. A., Kmak, M. (2014). From multiculturalism to post-multiculturalism: Trends and paradoxes. *Journal of Sociology*, 50(1), 51-64. DOI: 10.1177/1440783314522191.

Gubrium, J.F., Holstein, J.A. (2001). *Handbook of interview research: Context and method*. Sage Publications.

Gurses, I, Kılavuz, M. (2011). The Importance of Intergenerational Religious Education and Communication in Terms of Erikson's Theory of Periods of Psycho-Social Development. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 20(2), 153-166. DOI: 10.1002/cpp.2066

Halacoglu, Y. (1973). The First is Islam and the Settlement. It has made. *Journal of History*, (27), 1-20.

Handel, G., & Whitchurch, G. G. (Eds.) (1967). *The psychosocial interior of the family*. Routledge.

Hill, F., Girder, K., & Moffatt, A. (2015). Armenia and Turkey: From normalization to reconciliation. *Turkish Policy Quarterly*, 13(4), 127-138.

Himmetoglu, M.F. (2013). *Relations between the Late Hittite Principalities and the Assyrian State*. (Unpublished Doctoral Dissertation) Erciyes University.

Israel, G.D., Beaulieu, L.J., Hartless, G. (2001). The Influence of Family and Community Social Capital on Educational Achievement. *Rural Sociology*, 66(1), 43-68. DOI: 10.1111/j.1549-0831.2001.tb00054.x

Jasink, A.M. (1991). Hittite and Assyrian Routes to Cilicia. In: *Anatolia Antiqua*, Tome 1, 253-259.

Kaynak, H, I., Sezgin, M. (2008) Travel in Religions within the Scope of Faith Tourism, *Journal of Selcuk University Vocational School of Social Sciences*, 10(1) 349-360,

Kurt, M. (2009). Political Structure in Cilicia in the Iron Age. *Journal of the Institute of Social Sciences of Adiyaman University*, (3), 119-129.

Kivisto, Peter. (2003). *Multiculturalism in a Global Society*, Wiley Blackwell.

Marten, M.F. (2005) Liquidation of Chukurova Dynastic Families during the Tanzimat Period, *Journal of Social Sciences of Celal Bayar University Institute of Social Sciences*, 3(1).

Metin, T. (2007). Records about Ramazanoğulları from a Mamluk Source Called Bedai ez-zuhur *Bolu Abant İzzet Baysal University Journal of the Institute of Social Sciences*, 1 (14), 161-172.

Noels, K.A, Yashima, T. ve Zhang, R. (2011). *Language, Identity and Intercultural Communication*. Routledge.

Oguz, A. (2012). Through the Eyes of Ahmed Cevdet Pasha, XIX. A Century of Ottoman Society: The Case of Istanbul and Adana. *Nevsehir Hacı Bektas Veli University Journal of Social Sciences*, 1(2), 109-124.

Sahin, H. (2019). The Late Hittite Principalities. Oannes- *International Journal of Ancient History Research*, 1(2), 131-153.

Selman, R. L. (2003). *Promotion of Social Awareness: Powerful Lessons for the Partnership of Developmental Theory*, Sage Publication.

Raz, J. (1995). *Multiculturalism: A Liberal Perspective in Ethics in the Public Domain: Essays in the Morality of Law and Politics*. Oxford University Press.

Taylor, B. E. (2016) Cultural Science, *Journal Of Vira Verita*, (2).

Unal, P. (2006). The History of Adana and Çukurova from the Fall of the Hittite Empire to the End of the Byzantine Period. *Journal of Chukurova University Institute of Social Sciences*, 15(3), 67-102.

URL-1, 30.09.2020: <https://gezimanya.com/adana/gezilecek-yerler/ulu-cami-ramazanogullari-camii> – Date Accessed: 14.04.2022.

URL-2, Unknow Date: <https://adana.ktb.gov.tr/TR-231182/bebekli-kilise.html> - Date Accessed: 14.02.2022

URL-3, 26.09.2014:<https://www.houshamadyan.org/mapottomanempire/vilayet-of-adana/sandjakofsis/religion/churches-and-places-of-pilgrimage.html>- Date Accessed: 14.04.2022.

URL-4,14.05.2021:<https://www.turktime.com/haber/sin-manastiri-kesfedilmeyi-bekliyor/578016> - Date Accessed: 14.04.2022.

Usunier, J.C. (1998). *Decultural Marketing (2. Edition)*. Sage Publication.

Vertovec, P. (2010). Towards post-multiculturalism? Changing communities, conditions and contexts of diversity. *International Journal of Social Science*. (61), 83-95.

Vrij, A. (1997). Wearing black clothes: The impact of offenders' and suspects' clothing on impression formation. *Applied Cognitive Psychology: The Official Journal of the Society for Applied Research in Memory and Cognition*, 11(1), 47-53.

Yoruk, Y. (2012). The historical development of the city of Adana (XVI-XVIII. centuries). *Journal of the Institute of Social Sciences of Chukurova University*, 21(3), 287-308.

Wach, E., & Ward, R. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. Practice Paper.

To cite this article: Babacan, B., Özcan, U. (2022). Sıcak-Kuru İklim Bölgelerinde İklimle Uyumlu Çağdaş Konut Tasarım Yaklaşımları. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 6(2), 87-114

Submitted: August 14, 2022

Accepted: September 10, 2022

SICAK-KURU İKLİM BÖLGELERİNDE İKLİMLE UYUMLU ÇAĞDAŞ KONUT TASARIM YAKLAŞIMLARI

Büşra Babacan¹

Uğur Özcan²

ÖZET

Endüstri Çağı sonrası işgücü ve istihdam fırsatları nedeni ile büyük kentlere yapılan göç sonucunda, bu kentlerde nüfus yoğunluğunun artması, mevcut konut sayısı ve niteliğinin yetersiz kalmasına sebep olmuştur. Zamanla teknolojiye kaydedilen gelişmeler ve nüfus artışı ile beraber yaşam tarzı değişmiş, konforlu yaşam isteği sonucunda, sayı ve tipoloji bakımından, birçok konut yapısı ortaya çıkmaya başlamıştır. Yapı stoku içerisinde en büyük paya sahip olan konut yapılarının iklimle uyumlu tasarım parametreleri göz önünde bulundurularak tasarlanıp inşa edilmesi, gelecek nesillere daha sağlıklı ve yaşanabilir bir dünya bırakabilmek için önem taşımaktadır. Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile ilgili yapılan araştırmalar sonucunda, çölleşme etkisi ile, gelecekte sıcak-kuru iklimin dünya çapında hakim olacağı öngörülmüş ve konut yapılarının özellikle sıcak-kuru iklim özelliklerine uygun tasarlanmasının önemi ortaya koyulmuştur. İklimle uyumlu konut, bölgesel iklim özelliklerinden optimum faydalanan, enerji korunumlu konut olarak tanımlanabilmektedir. Sıcaklık, güneş ışınımı, rüzgar, nemlilik gibi iklim elemanlarının olumsuz etkilerinden korunan veya ihtiyaç duyulan özelliklerinden maksimum verim elde edilmesini sağlayan pasif ve aktif sistemlere dayalı bu yapılar, iç mekanlarda kullanıcı konforunun sağlanmasında etkili olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İklimle Uyumlu Tasarım, İklimsel Konfor, Sıcak-Kuru İklim, Pasif Tasarım, Çağdaş Konut.

¹Yüksek Mimar, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye, e-posta: mimbusrababacan@gmail.com (ORCID: 0000-0002-5520-6335)

² Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-posta: uozcan@fsm.edu.tr (ORCID: 0000-0003-0002-4478)

CLIMATE COMPATIBLE CONTEMPORARY RESIDENCE DESIGN APPROACHES IN HOT-DRY CLIMATIC ZONES

ABSTRACT

Migration to large cities for labor and employment opportunities, particularly after the industrial age, has resulted in overpopulation, and inadequacy of existing housing in these cities, both in terms of quantity and quality. As technology and population growth progresses, so did people's lifestyles, and a result of the desire for a comfortable life, many residential buildings began to emerge in term of number and typology. It is critical to design and construct residential buildings, which account for the majority of the building stock, with climate compatible design parameters in order to leave a healthier and more livable world to future generations. According to the researches on global warming and climate change, the prediction that the hot-dry climate will prevail worldwide in the future as a result of desertification has revealed the importance of designing residential buildings in accordance with the hot-dry climate characteristics. Climate compatible residence can be described as energy-conserving residences that take full advantage of the regional climate characteristics. These structures, which are based on passive and active systems that are protected from the negative effects of climate elements such as temperature, solar radiation, wind and humidity, or provide maximum efficiency from their needed features, are effective in providing user comfort indoors

Keywords: Climate Compatible Design, Climatic Comfort, Hot-Dry Climate, Passive Design, Contemporary Residence.

GİRİŞ

İçerisinde bulunduğu ortamda zihinsel ve fiziksel olarak konforlu hissetmeye ihtiyaç duyan insanlar, konfor şartlarını sağlamak için çeşitli yöntemlere başvurmaktadır. Bu yöntemlerden bazıları fosil yakıt ve enerji tüketimine dayanmaktadır. Öyle ki, IPCC raporuna göre 2019'da atmosferdeki karbon konsantrasyonu son iki milyon yıldaki herhangi bir zamana göre en yüksek mertebede olmuştur. Karbondioksitten daha güçlü sera gazları olan metan ve azot oksit konsantrasyonlarının, son 800.000 yıldaki en yüksek mertebeye ulaştığı belirtilmiştir. Bu gazlar atmosferi doldururken, güneşten gelen ısının uzaya geri dönmesini engellediklerinden dolayı yeryüzündeki sıcaklıklar artmakta ve olağandışı hava koşulları meydana gelmektedir (ÇEDBİK, 2021). Küresel ısınma nedeni ile oluşan iklim değişikliği sonucu Dünya Bankası "İklim Değişikliği ve İklim Verileri (Climate

Change and Climate Data)” raporuna göre 2050 yılında çölleşme etkisi ile sıcak kuru zonun dünya genelinde genişleyeceği ve Türkiye’nin bu değişimlerden oldukça etkileneceği bildirilmektedir (Oral ve Erdemir, 2015).

Sürekli artış gösteren nüfusun yeni konut yapılarına ihtiyaç doğurması; ülkemizde yıllık petrol ve doğalgaz faturası yaklaşık 65 milyar dolarken, bunun yaklaşık 20 milyar dolarının binaları ısıtma amacı ile kullanılması (Arınç, 2021); TÜİK verilerine göre, 2021 yılının dördüncü çeyreğinde yapı ruhsatı verilen yapıların toplam yüzölçümü 49,2 milyon m² iken; bunun 27,8 milyon m²'sini (toplam yüzölçümünün % 56,4'ünü) konut yapılarının oluşturması (URL-16); 2018 yılındaki verilere göre, Türkiye’de nihai enerji tüketiminde en fazla payı sanayi sektöründen sonra (% 33,4) mesken ve hizmetler sektörünün (% 30,5) alması (URL-17) gibi veriler, araştırmanın konut yapıları üzerinde yoğunlaşmasına sebep olmuştur. Ayrıca, içinde bulunduğumuz pandemi sürecinin değiştirdiği yaşam biçimlerimiz, okul ve ofis gibi farklı yapılarda gerçekleştirilen birçok fonksiyonun konutlara taşınmasına sebep olmuştur. Bu nedenle yeni inşa edilecek yapıların tasarım aşamasında çevre ve iklim verilerinin doğru analiz edilmesi, fosil yakıt tüketimine dayalı yöntemlere duyulan ihtiyacın azaltılmasını mümkün kılmaktadır. Yapının hem çevreye hem de iklime duyarlı olması, yaşam döngüsü içerisinde, yapının kaynak tüketimi, atık oluşumu ve enerji tüketimini sınırlandırmaktadır. Bu nedenle makalede, sıcak-kuru iklim bölgeleri üzerinde yer alan yapıların çağdaş konut özelinde incelenmesi, incelenen örneklerin iklimle uyumlu konut tasarım ve uygulamalarının geliştirilmesi için teşvik edici olması amaçlanmıştır.

1. Konut Ve Çağdaş Konut Kavramı

1.1. Barınma Ve Konut

Barınma ihtiyacı, insanlığın var olduğu günden bu yana konut kavramının gelişmesine, tanım ve yapı özellikleri bakımından yeni anlamlar kazanmasına sebep olmuştur. Konutun kelime anlamı Türk Dil Kurumu sözlüğünde “İnsanların içinde yaşadıkları ev, apartman vb. yer, mesken, ikametgâh” olarak tanımlanırken, Doğan Hasol’un Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü’nde “Bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, mesken, ikametgâh” olarak açıklanmıştır (Hasol, 1979).

Barınma amaçlı olarak inşa edilen ilk yapılar, ağaç dalları, hayvan derileri vb. malzemelerden yapıldığı için zamanla doğaya karışmış ve geride pek az iz bırakmıştır. Bu nedenle konutun temelini oluşturan yapı türlerinin ne zaman inşa edil-

diği kesin olarak bilinmemektedir (Roth ve Clark, 2018). Farklı tarihi dönemlerde değişiklik gösterebilen coğrafi koşullar, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, kültürel değerler ve siyasi ilişkiler gibi yaşam biçimi ve gündelik hayatı etkileyen unsurlar, barınma biçiminin de zamanla değişmesine yol açmıştır. İnsanlar ilk aşamada, dış çevrenin olumsuz etkileri ve tehlikelerinden korunabilmek için yakın çevrelerini etkili bir şekilde kullanmış ve ağaç kavuklarına veya mağaralara sığınmışlardır. Böylece insanlar için sığınak olarak kullanılan doğal yeryüzü, gelişip bugünkü halini alan konut kavramının temelini oluşturmuştur. Ancak insanlar, zamanla hayatlarını daha güvenli, daha keyifli ve psikolojik olarak daha tatmin edici kılmak için yapay ortamlar yaratmayı öğrenmiş, kendi gayret ve çabaları ile ortaya koydukları ürün ile ilk barınak türünü ortaya çıkarmıştır. İnsanlar kendileri için barınak oluştururken yakın çevrede mevcut olan, en kolay şekilde ulaşip, kullanabileceği malzemelere başvurmuş; farklı ortamlarda, farklı malzemeler kullanılarak inşa edilmiş ancak aynı amaca hizmet eden barınak türlerinin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Kutup bölgelerinde görülen iglolar ile ot, çalı ve çamur ile yapılmış barınaklar farklı zamanlarda ve farklı ortam koşullarında ortaya çıkmış barınak türlerine örnek oluşturmaktadır.

Günümüzden 300.000-400.000 yıl öncesinde yapılmış olduğu düşünölen, Terra Amata olarak adlandırılan homo erectus konutu, bilinen en eski insan yapımı konutu temsil etmektedir. Kalıntıları Nice, Fransa'da bulunan Terra Amata, plan tipi olarak oval ve yaklaşık 26 ile 49 ft (7,9 ile 14,9 m) arası uzunlukta ve 13 ile 20 ft (4,0 ile 6,1 m) arası genişlikte olan konutlardı. Çapı 3 inç (7,6 cm) uzunluğundaki yan duvarları, kuma sıkıştırılmış dal çitlerden yapılmıştı. Kenarlarında, bazıları 1 ft (0,3 m) çapında olan kaya yığınları vardı (Şekil 2.1). Destekledikleri çatıdan iz kalmamış olmasına rağmen, merkezin aşığısında çapı 30 cm'ye kadar olan direkler vardı (Roth ve Clark, 2018).

Avrupa ve Doğu Avrupa'da ilk insanlar tarafından yapılmış, 12.000 yıl öncesine kadar dayanan, bir dizi homo sapiens konutu ortaya çıkarılmıştır. Son buzul çağına denk gelen homo sapiens konutları yuvarlak, üstü kubbeli ya da konik biçimlidir (Şekil 2.2). Bu konutların, muhtemelen derilerle kaplanmış, ahşaptan yapılmış iç çerçeveleri vardı; konutların alt kısımları, birbirine kilitlenmiş olan devasa mamut kemikleri ile desteklenmişti. Bu tür evlerin kalıntıları Çek Cumhuriyeti, Rusya ve Ukrayna'da, Dinyester Nehri yakınında bulunmuştur.

Ukrayna'da, en son yaklaşık 12.000 yıl öncesine ait olmak üzere, 46.000 yıl öncesine kadar uzanan üst üste yerleşim yerleri ortaya çıkarılmıştır. Bu konutların

geniş aile gruplarını barındırmış olabileceği düşünülmektedir. Çünkü bazı evlerin çapı 30 ft (9,1 m)' i bulmaktadır (Roth ve Clark, 2018).

Şekil 2.1: Terra Amata, Homo erectus konutu, Nice, France (Roth ve Clark, 2018).

Şekil 2.2: Cro-Magnon konutu, Ukrayna (Roth ve Clark, 2018).

Yerleşik düzene geçiş dönemi öncesinde konutlar, dairesel planlı olarak inşa edilmiştir. Tercih edilen ilk formun dairesel olmasının sebebi, göçebe yaşam tarzından dolayı, bir alanın kısa sürede örtülmek istenmesi ve dairenin köşeli geometrilere göre daha kolay elde edilebilmesidir. Neolitik dönemden itibaren yerleşik düzene geçilmesi ile beraber, mekân boyutunun sınırlı kalması ve eklemlemeye olanak tanımaması sebebi ile dairesel tabanlı plan tipini köşeli biçimler izlemiş ve konutlar dörtgenleşmeye başlamıştır. Dairesel planlı konutlardan dörtgen planlı konutlara geçişin ilk örneklerine Diyarbakır'da bulunan, tarihi M.Ö. 10.200'e kadar uzanan, Çayönü yerleşiminde rastlanmıştır (Şekil 2.3). Anadolu evinin yerden biraz kaldırılarak altının havalandırılması ve nemden korunması bu dönemde başlamıştır. Aksaray yakınlarında bulunan, M.Ö. 8000'li yıllara dayanan Aşıklıhöyük'te ise bitişik düzende yapılmış, dörtgen planlı yerleşimler görülmüştür. Plan tipinde görülen değişim, "barınak" türündeki geçici yerleşim alanlarının yerini sürekli yerleşim yerleri olan "konut" birimlerinin aldığı şeklinde yorumlanabilmektedir. Buzulların erimesi ve iklim koşullarının değişim göstermesi ile beraber kurulan yerleşik düzen, zamanla gelişerek kentleri oluşturmaya başlamıştır. M.Ö. 6500 yıllarında yerleşim alanı olarak kullanılmaya başlandığı düşünülen Çatalhöyük'te, çatısından giriş yapılan evler avlular çevresinde, dışa kapalı olarak kurularak mahalleler meydana getirmiş, avlulu çözümler ve kullanılan damlar ilk defa burada görülmeye başlanmıştır. Ardışık birçok katmandan oluşan Çatalhöyük yerleşimi, ilk kentleşme örneği olarak gösterilebilmektedir (Şekil 2.4). Kentlerin kurulmaya başlaması, mimarlık düşüncesinin de temelini oluşturmaya başlamıştır.

Şekil 2.3: Çayönü yerleşimi kalıntıları, Diyarbakır (Url-1).

Şekil 2.4: Çatalhöyük yerleşimi, Konya (Url-2).

İnsanların diğer canlılar gibi çevresel koşullara uyum sağlayamaması, konut kavramının sığınaktan barınağa, barınaktan konut yapılarına doğru, basitten karmaşığa gelişen bir sistem içerisinde, bugünkü halini almasını sağlamıştır. Bütün çeşitlerinin aynı amaca hizmet ediyor olmasına karşın çevresel, kültürel, ekonomik vb. birçok faktör, farklı bölgelerin kendine has konut tipinin belirlenmesinde rol almıştır. Hızla artış gösteren nüfus, geçmişte başvurulan konut şekilleri ve yapım yöntemlerinin yetersiz kalmasına sebep olmuş, küçük birimli sığınak, barınak veya konutların yerini çok birimli, çok katlı, yatayda veya dikeyde gelişen çağdaş konut yapıları almaya başlamıştır.

1.2. Çağdaş Konut Kavramı

Ekonomi, sosyal alandaki gelişmeler, barınma biçimi ve konut tipolojisinde değişimlere yol açmaktadır. Endüstri devrimi ile beraber üretimin gelişmesi ve istihdamın artması, büyük kentlere olan göçün artış göstermesine sebep olmuştur. Hızlı nüfus artışı yaşam tarzının değişmesi, mevcut konut sayısı ve niteliğinin yetersiz kalması gibi sonuçlar doğurmuştur. Nüfus artışı ile kentler fiziksel ve mekânsal bir desteğe ihtiyaç duymakta ve konut talebini doğrudan çekmektedir. Bu bağlamda, “kalabalık” faktörü ile ilişkili olarak, yüksek yoğunluklu mimari formlar ve yoğun kentsel ortamlar, genel olarak gelecek ve özel olarak çağdaş konut için en uygun modelleri temsil etmektedir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde “çağdaş” kelimesi, “bulunulan çağın anlayışına, şartlarına uygun olan, çağcıl, uygarca, asri, modern” olarak tanımlanırken, “çağdaş konutlar” genellikle yeni özellikler ile özdeşleşmektedir. Yeni form, yeni malzeme, yeni teknoloji ve yeni yapım yöntemleri gibi özellikler, çağdaş konutların tasarım veya yapım aşamasında yer verilen unsurlar olmaktadır.

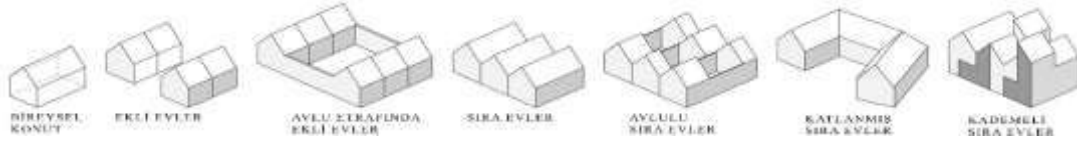
1.3. Çağdaş Konut Tipolojileri

Yüksek yoğunluklu çağdaş konut tipolojileri öncelikli olarak nicelik bakımından tanımlanmaktadır. Değişen derecede kaliteye sahip çağdaş konutlar, içerisinde

çok sayıda insan barındırmaktadır. Yatayda veya dikeyde büyüme gösteren bu konutlar, kamusal alanları da barındırabilmektedir. Günümüzde çağdaş mimari modeller, kentsel doku ve mimari nesnenin alanını aşmakta, sosyal ve ekolojik anlamlar da kazanmaktadır. Bu çalışmada farklı yoğunluktaki çağdaş konut tipleri evler, apartmanlar, kondominyumlar, rezidanslar ve yeşil binalar olarak sınıflandırılmıştır. Her bir tipoloji, aynı veya değişik bir konfigürasyon ile çoğaltılan bireysel konut birimini bir başlangıç noktası olarak kullanmaktadır. Tipolojik kategoriler, kompozisyon ilkelerine, boyutuna ve yapının kentsel dokuyla olan ilişkisine göre değişiklik göstermektedir (Bâldea ve Dumitrescu, 2013).

1.3.1. Evler

İlk konut tipolojisi olan evler, birden fazla sayıda bireysel konut biriminin bir araya getirilmesi ile oluşturulmaktadır. Bireysel konutların üst üste bindirilmesi veya birbirine eklenmesi yolu ile şekillenen evler; ekli evler, sıra evler ve kademeli evler olarak farklı dizilim ve düzende bir araya getirilebilmektedir (Şekil 2.5). Bu tipoloji, bireysel konuttan daha yüksek yoğunluklu toplu konutlara geçişi sağlamaktadır.

Şekil 2.5: Farklı dizilim ve düzendeki evler (Bâldea ve Dumitrescu, 2013).

1.3.2. Apartmanlar

İtalyanca ayrılmış, bölünmüş anlamlarına gelen "a parte" kavramından türetilmiş, kökeni "appartamento" sözcüğüne dayanan apartmanlar, birkaç katlı ve her katı bir veya daha fazla dairelere/konutlara bölünmüş olan yapılardır. Apartman yapılarının ilk örnekleri, 1900'lü yıllarda ortaya çıkmış ve Modernizm akımının göstergesi halini alan birçok toplu apartman yapıları bu dönemde inşa edilmiştir. Modern mimarlık döneminde yaygınlaşan kitlesel üretim biçimi ve üretimi hızlandıran teknolojiler konutların toplu halde inşa edilebilmesine olanak sağlamıştır. Le Corbusier tarafından tasarlanan Marsilya'daki Konut Üniteleri (*Unité d'Habitation*) bu dönemde geliştirilen, bilinen ilk toplu konut örneklerindedir (Şekil 2.6). Aynı dönemde içerisinde Minoru Yamasaki tarafından tasarlanmış, 33 yapıdan oluşan Pruitt-Igoe konutları, Missouri şehrinde hayata geçirilen bir diğer toplu konut girişimi olmuştur (Şekil 2.7). Ancak yapı bütünü içerisinde zamanla yaşam

koşullarının bozulmaya başlaması, girişimin başarısızlıkla sonuçlanmasına ve yapıların tamamının yok edilmesine sebep olmuştur. Postmodernizm teorisyeni Charles Jencks, Pruitt-Igoe yapı topluluğunun yıkılmasını “modern mimarlığın öldüğü gün” olarak değerlendirmiştir.

Şekil 2.6: Konut Üniteleri, Marsilya, Fransa (Url-3).

Şekil 2.7: Pruitt-Igoe yapı topluluğu, Missouri, ABD (Url-4).

1.3.3. Kondominyumlar

Latince com (birlikte) ve dominium (sahiplilik) kelimelerinden türetilmiş ve ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde kullanılmış olan kondominyum terimi, halk dilinde “kondu” olarak bilinmektedir. Mülk sahipleri tarafından kullanılabilen ortak alanların, her biri farklı bireylere ait olan birimler tarafından çevrelendiği konut tipine kondominyum denilmektedir. Bireysel birimlerin sahipleri, koridorlar, ısıtma sistemleri, spor alanları, restoranlar ve rekreasyon alanları gibi farklı alanları diğer birimlerin sahipleri ile ortak kullanmaktadır. Bu ortak alanlar birim sahiplerine birleşik mülkiyet hakkı tanımakta, birim sahipleri tarafından müşterek bir şekilde ve dernekler aracılığı ile yönetilmektedir. Genellikle apartman üniteleri şeklinde yapılan kondominyumlar çok katlı olabileceği gibi müstakil olarak da düzenlenebilmektedir (Şekil 2.8). Kullanıcılara sunulan mahremiyet ile bireysel konut rahatlığını; bireysel birimlerin temizlenmesi, çamaşırların yıkanması ve yemek servisi gibi otel hizmetlerine sahip oluşu nedeni ile de otel konforunu içinde barındırmaktadır. Böylece konut yaşamında ayrıcalık tanımakta, otel ile toplu konut yapılarının ara kesitinde yer almaktadır.

Şekil 2.8: 55 East Erie, Chicago, ABD (Url-5 & Url-6).

1.3.4. Rezidanslar

Fransızca konmak, ikamet etmek anlamlarına gelen "résider" fiilinden türetilmiş, kökeni "résidence" sözcüğüne dayanan rezidans, Türk Dil Kurumu sözlüğünde "yüksek devlet görevlileri, elçiler vb.'nin oturmalarına ayrılan konut" veya "saray konut" olarak tanımlanmaktadır. Rezidanslar, yerleşim alanı içerisinde birçok sosyal donatıya sahip, üst düzey teknolojik imkânlar barındıran ve içerisinde yaşayanlara güvenli yaşam alanları sağlayan, yüksek kaliteli konut yapılarıdır. Rezidansların kat sayıları genellikle on beşten fazladır.

Yüksek katlı yapıların ilk örnekleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde, büyük Chicago yangını sonrası inşa edilmeye başlanmıştır. 1871 yılında gerçekleşen yangın sonrası kent merkezinde bulunan arsaların fiyatlarında görülen artış, yapıların daha yüksek inşa edilmesine ve dolayısı ile yeni yapım yöntemleri ve yapı teknolojisi arayışlarına yol açmıştır. 1880'li yıllarda, Chicago'da kullanılmaya başlanan çelik çerçeve taşıyıcı sistemler, yüksek yapı gelişiminin ilk evresini oluşturmuş ve farklı işlevlerde kullanılan yüksek yapıların inşa edilebilmesine olanak sağlamıştır. Chicago'da inşa edilen yüksek yapılar arasında, Mies van der Rohe tarafından inşa edilen, yapımı 1951 yılında tamamlanmış olan 860-880 North Lake Shore Drive ile Bertrand Goldberg ve ortakları tarafından inşa edilen, yapımı 1967 yılında tamamlanmış olan Marina City "rezidans" yapılarına örnek olarak gösterilebilecek ilk yapılarıdır.

Şekil 2.9: 860-880 Lake Shore Drive, Chicago, ABD (Url-7).

Şekil 2.10: Marina City, Chicago, ABD (Url-8).

Şehir merkezine yakın konumlandırılmaları, iş merkezlerine yakınlığı, çevreden izole edilmiş olmaları sebebi ile güvenlik sorununun ortadan kaldırılması, kullanıcıların hayatını kolaylaştıracak teknolojik yenilikler ve farklı hizmetler sunması rezidansların ilk tercih edilme sebeplerinden olsa da, zamanla bu yapılar gösteri toplumunun bir parçası olmuş ve toplumun gelir seviyesi yüksek kesimine hitap

etmeye başlamıştır. Rezidansların kullanıcılara sağladığı ayrıcalıklar, rezidansları ihtiyaçtan öte lüks kavramı ile daha ilişkili hale getirmiştir.

1.3.5. Yeşil Binalar

İnsanlar, içerisinde buldukları mekânlarda iç hava kalitesi ve ısı bakımından konforlu hissetmeye ihtiyaç duymaktadır. Bir yapıda iç hava kalitesinin, ısı konforun, gerekli aydınlık düzeyinin sağlanabilmesi ve yapının ana bileşenlerini oluşturan malzemelerin üretilebilmesi, enerji kullanımını gerekli kılmaktadır. Ancak 1973 yılında dünyada yaşanan petrol krizi, enerji üretiminde kullanılan fosil kaynakların kısıtlı ve hızla tükeniyor oluşu, giderek artan karbon salınımına bağlı olarak gerçekleşen küresel ısınma ve ısı adası etkisi sürdürülebilirlik kavramını mimari tasarımın önemli bir parçası haline getirmiştir. Sürdürülebilirlik kavramı altında yer alan yeşil binalar, sürdürülebilir bina, yüksek performanslı bina veya enerji verimli bina olarak da adlandırılabilir. Yeşil binalar yaşam döngüsü boyunca enerjiyi, suyu ve diğer doğal kaynakları etkin bir şekilde kullanıp, güvenli ve kaliteli iç mekânlar sunmayı hedeflemektedir. Yeşil binaların genel prensipleri şunlardır;

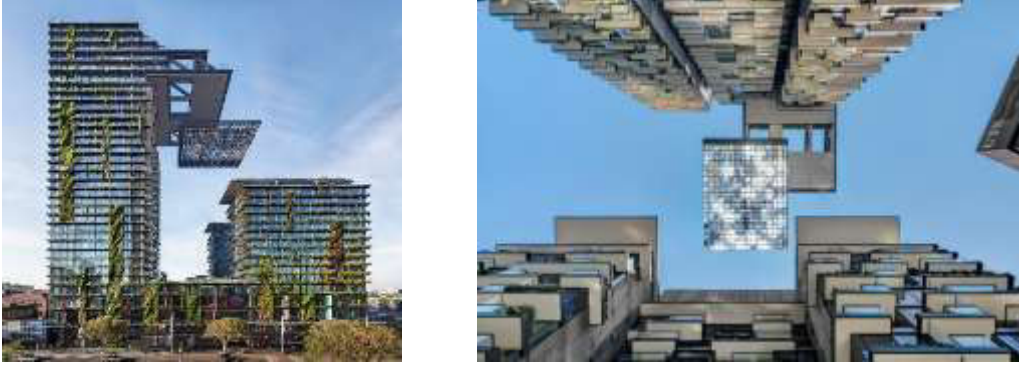
İklim verilerine ve topografik koşullara uygun olması; yenilenemeyen enerji kaynakları kullanımının en aza indirilmesi ve yenilenebilir enerji kaynaklarına yönelmesi; atık üreten malzeme kullanımının en aza indirilmesi veya hiç kullanılmaması; doğal çevreye duyarlı olması, çevreyi tahrip etmemesi.

Doğal kaynakların hızla tükenmesi, alternatif enerji kaynakları arayışını ve mevcut kaynakların verimli, sarfiyat olmadan kullanılabilmesi için mevcut veya yeni yapılacak binaların denetlenmesini gerekli kılmıştır. Ülkeler, kendi binalarını denetlemek amacı ile bazı değerlendirme kriterleri belirlemiş ve farklı sertifikasyon sistemleri geliştirmişlerdir. Bu sertifikasyon sistemleri aracılığı ile binalar, farklı kategorilerde değerlendirilmekte ve puanlarına göre sınıflarına ayrılmaktadır. Değerlendirme sonucunda, belirlenen değerlendirme kriterlerine uygun binalar “yeşil bina” sertifikası almaya hak kazanmaktadır. Sertifikasyon sistemlerinin genel amaçları, binalardaki enerji kullanımının ölçülmesi, karbondioksit salınımlarının azaltılması, iç mekan kalitesi artırılırken ekolojik değerlerin korunması ve çevre tahribatının önlenmesidir. Çizelge 2.1’de Dünya’da kullanılan bazı yeşil bina sertifikasyon sistemlerine yer verilmiştir.

Çizelge 2.1: Dünya'da kullanılan bazı yeşil bina sertifika sistemleri.

ÜLKE	YIL	SERTİFİKA İSMİ	İNCELEDİĞİ BİLEŞENLER
İngiltere	1990	BREEAM (Bina Araştırma Kurumu Çevre Değerlendirme Yöntemi)	Yönetim, Sağlık ve Refah, Enerji, Ulaşım, Su, Malzeme, Atıklar, Arazi kullanımı ve Ekoloji, İnovasyon
ABD	1998	LEED (Enerji ve Çevresel Tasarımda Liderlik)	Enerji ve Atmosfer, Malzeme ve Kaynaklar, İç Mekân Kalitesi, İnovasyon ve Tasarım, Bölgesel Öncelik, Sürdürülebilir Arsalar, Su Verimliliği
Avustralya	2003	GREEN STAR (Yeşil Yıldız)	Enerji, Ulaşım, Su, Malzeme, Arazi kullanımı ve Ekoloji, Emisyonlar, İnovasyon, Yönetim, İç Mekân Kalitesi
Japonya	2004	CASBEE (Yapılı Çevresel Verimlilik için Kapsamlı Değerlendirme)	Kaynak Korunumu ve Atık Azaltma, Evrensel ve Yerel Çevre, Konforlu, Rahat ve Güvenli İç Ortam, Uzun Servis Hayatı, Daha Zengin Bir Ekosistem Yaratma, Enerji ve Su Korunumu
Almanya	2009	DGNB (Alman Sürdürülebilir Binalar Kuruluşu)	Arsa, Ekoloji, Ekonomi, Sosyokültürel ve Fonksiyonel Durum, Teknoloji, Süreçler

Jean Nouvel tarafından geliştirilen ve yapımı 2014 yılında tamamlanan, konut + ticari karma kullanıma sahip One Central Park yeşil çatıları, yaşayan cepheleri, tahrip olan malzemelerin geri dönüşümü, binaların uyarlanarak yeniden kullanımı, kanalizasyon madenciliği (belediye atık suyunun merkezi bir atık su sistemine bağlanarak, içilemez su ihtiyacını karşılamak ve tekrar kullanılmak üzere arıtılması) ve su hasadı (yağmur sularının toplanarak geri kullanımı) gibi bir dizi "yeşil altyapı" girişimini içermektedir. 130 m. yüksekliğindeki yapı yeşil duvarlar ile çevrelenmekte, gölgeleme elemanı gibi işlev gören bu yeşil duvarlar birimlerdeki termal etkiyi ve soğutma enerjisi yükünü azaltmaktadır. Bina aynı zamanda, "heliostat" olarak adlandırılan, güneş ışınlarının bahçeye yönlendirilmesine yardımcı olan bir sistem bulundurmaktadır (Şekil 2.11). Projenin kütlesi nedeniyle atriyum, normalde yaz aylarında birkaç dakikadan fazla doğrudan güneş ışığı almazken heliostatlar sayesinde, güneş parladığı sürece, tüm yıl boyunca doğal olarak aydınlatılabilmektedir.

Şekil 2.11: One Central Park ve heliostat sistemi, Sydney, Avustralya (Url-9).

Kendine yetebilen bir yapı olması hedeflenerek oluşturulan yeşil altyapısı ile One Central Park, sera gazı emisyonlarının azaltılması, geri dönüştürülmüş su ile sulama, klima suyu ihtiyacının karşılanması ve genel kanalizasyon yükünün azaltılması gibi çevresel faydalar sağlayarak 6 üzerinden 5 yıldız ile derecelendirilmiş, Green Star sertifikası elde etmiştir.

2. Sıcak-Kuru İklimle Uyumlu Çağdaş Konut Tasarımı Uygulama Örnekleri

İklim verileri göz ardı edilerek yapılan mimari tasarım ve planlamalar, yapılarda konfor koşullarını sağlayabilmek adına, yenilenemeyen enerji kaynakları olan fosil yakıtlara başvurulmasına sebebiyet vermektedir. Aşırı fosil yakıt tüketimine bağlı olarak karbondioksit, metan vb. gibi ortaya çıkan sera gazı etkileri doğanın tahrip olmasına, iklim dengesinin bozulmasına ve sıcak-kuru iklimin gelecek yıllarda, dünya çapında hakim olacağı yönünde öngörülere yol açmıştır. Bu nedenle, küresel ısınma değerinin istenilen sınırlar içerisinde tutulabilmesi ve iklimin olumsuz etkilerinin azaltılabilmesi için, pasif ve aktif sistemler ile desteklenen, sıcak-kuru iklim karakterine adapte olabilecek, iklimle uyumlu çağdaş konut tasarımlarının gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Çalışma kapsamında Köppen sistemine göre A iklimleri sınıfında, sıcak ve yılın bir bölümünü yağışsız, kurak geçiren “Aw (savan iklim)” ile B iklimleri sınıfında “BSh (sıcak, yarı kurak iklim)” ve “BWh (sıcak, kurak iklim)” türlerindeki çağdaş konut tasarımı örnekleri incelenmiştir.

2.1. Güneşli Bahçeler (Sunny Gardens)

Batı Afrika ülkelerinden biri olan Mali'nin başkenti Bamako, Nijer Nehri'nin beslediği bereketli topraklar üzerinde bulunmaktadır. Hızla gelişen Bamako'da nüfus

ve ekonomi büyüme devam etmekte, imar kuralları da hızla değişim göstermektedir. Bunun sonucu olarak şehirde alt yapı ve kaliteli konut eksikliği yaşanması, emlak geliştiricilerini harekete geçirmektedir.

Çizelge 3.1: Güneşli Bahçeler veriler.

Konum	Bamako, Mali
Enlem	12° 38' 58" K
Yıl	2020
Alan	11.000 m ²
Mimari Tasarım	Öznur Çağlayan Mimari Atölye

Yılın dört ayını yağmurlu sezon, sekiz ayını ise kurak sezon olarak geçiren Bamako'da, genel olarak yağmurlu sezonun kısa olması ve yıl boyunca az miktarda yağış alması sebebi ile, savan iklim hakimdir. Toplam 11.000 m²'lik alan üzerinde konumlandırılan Güneşli Bahçeler, Öznur Çağlayan Mimari Atölye tarafından tasarlanmıştır (Şekil 3.1). Ana birimi olan konut yapılarının yanı sıra, alış-veriş ve restoran birimlerini de bünyesinde bulundurmaktadır. Mimari atölye, Bamako'da müteahhitlik, iş gücü ve ürün tedarik hizmetlerinin yetersizliği sebebi ile sürekli değişim gösteren koşullarda yıkmaya gerek duyulmadan, uyarlanabilen bir yapı tasarlamayı hedeflemiştir.

Bu ön koşulların yanı sıra, hızlı inşaat, bina montajının kolay olması, temiz üretim, düşük karbon emisyonu ve iş güvenliği avantajları nedeni ile off-site (saha dışı) hafif çelik modüler yapı sisteminin kullanılmasına karar verilmiştir. Tüm hacimler, cephe kaplama ve iç malzemeler (banyo, dolaplar, mutfak eşyaları, armatürler vb.) dahil olmak üzere fabrikalarda üretilip, paketlenmekte ve hava, kara veya deniz yolu ile sahaya nakledilmektedir (Anonim, 2020).

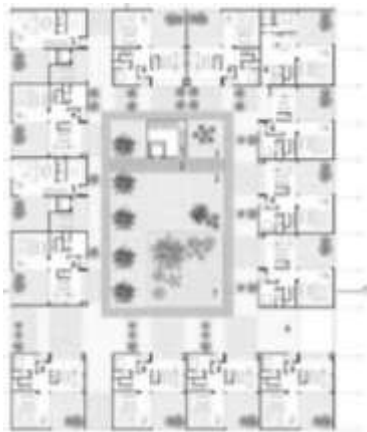
Zemin katta ticari alanlar, restoran, otopark, teknik-servis alanları ve giriş fonksiyonları bulunmaktadır (Şekil 3.2). Bu birimler, konut birimlerinin sokak seviyesinden yüksekte konumlandırılmasına olanak sağlamıştır. Zemin kattaki dükkân girişlerini örten arkadlı, yarı kapalı alanlar, yayaları güneş ışığından korumakta ve dükkânlara gölge sağlamaktadır. İki farklı tipteki apartman blokları, iki katlı 3+1 özel teraslı daireler ve 2+1 balkonlu dairelerden oluşmaktadır. Güneşli Bahçeler projesi, içerisinde bulunan 10 adet ticari dükkân, 1 adet restoran, 16 adet konut birimi, bu yapı birimlerinin ortasında kalan bir avlu, bahçe ve park alanları ile bireysel, ortak ve sosyal birçok alanı kendi bünyesinde, bir arada bulundurmaktadır.

Şekil 3.1: Güneşli Bahçeler, Bamako, Mali (Url-10).

Şekil 3.2: Güneşli Bahçeler zemin kat planı, Bamako, Mali (Url-10).

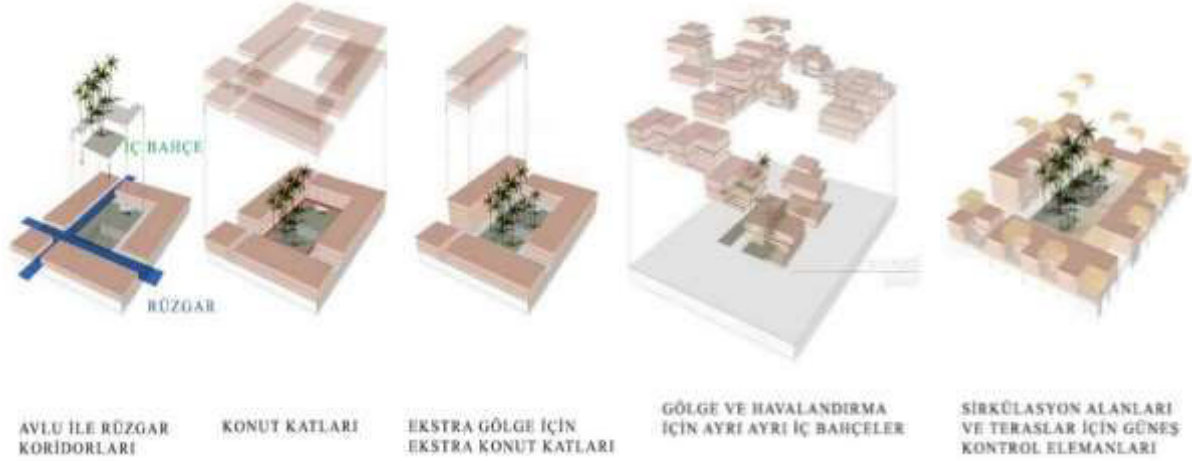
Şekil 3.3: Güneşli Bahçeler birinci kat planı, Bamako, Mali (Url-10).

Şekil 3.4: Güneşli Bahçeler üçüncü kat planı, Bamako, Mali (Url-10).

Enlemin düşük olması nedeni ile Mali, sıcak kuşakta yer almakta ve dik açılı, yüksek sıcaklık değerlerine sahip güneş ışınlarına maruz kalmaktadır. Bütün tasarım kriterleri bu zorlu iklim koşullarını dengeleyecek şekilde belirlenmiştir. Üst katta yer alan konut birimleri, iklim özelliklerinin gerektirdiği geniş avluyu oluşturmak için dış cepheye yerleştirilmiştir. Doğal havalandırmayı sağlamak için küçük cephe açıklıkları tercih edilmiş ve ana rüzgâr yönüne uygun rüzgâr koridorları oluşturulmuştur. Bu açıklıklar rüzgârı yakalamaya ve hızlandırmaya yardımcı olmaktadır. Bina, batı ve öğle güneşinden korunma üzerine şekillendirilmiş, gün boyunca gölgeli, serin alanlar yaratmak ve gün içerisinde uzun saatler boyunca

maruz kalınan dikey güneş ışınımlarından korunmak için bütün katlarda iç bahçelere ve büyük avlulara yer verilmiştir. İç bahçelerin üzeri güneş kontrol elemanları ile örtülmüş, iç bahçeler ve avluda hem havayı nemli tutmak hem de gölgeli alanlar oluşturmak amacı ile peyzaj öğelerine çokça yer verilmiştir.

Şekil 3.5: Güneşli Bahçeler konsept diyagramları (Url-10).

Yapının yalnızca zemin katı betonarme ve çelik kompoze sistemi ile, yerinde inşa edilecek şekilde tasarlanmıştır. İnşaatın geri kalan % 85'lik bölümü ise modüller halinde off-site (saha dışı) inşa tekniği ile üretilip yerine taşınmıştır. Saha dışı inşa tekniğinin, yaklaşık % 30-70 daha az çevresel etki, % 65 daha az atık üretimi ve % 35 daha az CO² emisyonuna sebep olduğu ve enerji, su ve hammadde kullanımı açısından, yerinde inşa tekniğine kıyasla, % 50' den fazla verimli olduğu iddia edilmiştir. Bu potansiyel faydalar, prefabrikasyonun geleneksel yöntemlerden çok daha sürdürülebilir olabileceği fikrine yol açmıştır (Moradibistouni vd., 2019).

2.2. Sos Çocuk Köyü (Sos Children's Villages)

SOS Çocuk Köyü projesi, yetim veya muhtaç çocuklara bakmaya ve onlara kalıcı bir ev ve aile sağlamaya kendini adanmış, uluslararası bir sivil toplum kuruluşu olan SOS Kinderdorf tarafından, Urko Sanchez Architects'e yaptırılmıştır. Proje, Cibuti'nin B sınıfı iklim kuşağı (kurak iklimler sınıfında) üzerinde bulunan, Tadjourah kentinde hayata geçirilmiştir.

Çizelge 3.2: SOS Çocuk Köyü verileri.

Konum	Tadjourah, Cibuti
Enlem	11° 47' 27" K
Yıl	2011
Alan	2600 m ²
Mimari Tasarım	Urko Sanchez Architects

Cibuti kentinde geleneksel mimari, koloni binaları dışında, göçebe yaşam tarzı nedeni ile yalnızca tek katlı, basit malzemeler ile inşa edilmiş, kumaşlarla örtülü kulübe benzeri barınaklar veya taşlardan yapılmış mağaralardan oluşmaktadır. İnşaatlara ilişkin düzenlemelerde eksiklik bulunmakta ve sürdürülebilirlik geriplanda kalmaktadır. Bu nedenle mevcut durum, şehirde yapılacak projenin yüksek kalitede ancak düşük bütçe ile tasarlanmasını gerekli kılmıştır. Cibuti kıyısında, Tadjourah şehrinde tasarlanan proje 15 evden oluşan 1400 m² kapalı alan ve 266 m² açık iç bahçe/avlu ile birlikte, toplamda 2600 m²'lik bir alana yerleşmektedir.

Şekil 3.6: SOS Çocuk Köyü kat planları (Url-11).

Bu köydeki evler dışarıya kapalı, içe dönüktür. Böylece mahremiyet sağlanırken sakinler dış etkilerden korunmaktadır (Şekil 3.7). Evlerin mutfak ve oturma odası gibi her ortak alanı açık bir avluya sahiptir. Mimarların amacı, bu köyün sakinlerinin isteklerini yerine getirmek ve onlara geleneksel yaşam tarzlarını (yakacak odunla yemek pişirmek, ev hayvanları beslemek, yıldızların altında uyumak vb.) devam ettirebilecekleri, gün boyu gölgeli, serin kalabilecek bir iç avlu sağlamaktır (Ramku, 2019).

Şekil 3.7: SOS Çocuk Köyü ve iç avlusu (Url-12).

Sürekli kuraklıklardan ve ciddi kıtlıklardan muzdarip olan Tadjourah şehrinin Afrika boynuzuna, şimdiye kadarki en yüksek sıcaklığın kaydedildiği yere, yakın ve sıcak-kurak iklime sahip olması, tasarım çözümünde belirleyici bir unsur olmuştur. Bütün evler olumsuz iklim etkilerini minimize etmek için gerekli olan gölgeleme ve çapraz havalandırmayı sağlamak amacı ile aynı şemayı takip etmektedir. Ancak arazide dağılım ve yerleşimleri farklılık göstermekte, bazen çatının teras olarak kullanılabilirdiği, üst üste binen iki ev halini almaktadır. Birbirine yakın konumlandırılan evler arasında dar sokaklar oluşmakta ve evler, hem birbirleri üzerinde hem de sokaklarda gölgeli alanlar oluşmasını sağlamaktadır (Şekil 3.8). Dar sokaklar pasif havalandırma sağlayacak biçimde yönlendirilmiş ve havalandırma koridorları oluşturulmuştur. Hava akışının mümkün olmadığı durumlarda ise rüzgâr tutucu, yüksek havalandırma bacaları oluşturulmuştur. Bu bacalar rüzgârın yakalanıp iç mekânlara ulaştırılmasını sağlamaktadır (Şekil 3.9).

Şekil 3.8: SOS Çocuk Köyü sokağı (Url-12).

Şekil 3.9: SOS Çocuk Köyü rüzgâr yakalayıcı kule detayı (Url-11).

2.3. Masdar Şehir Enstitüsü Konutları (Masdar City Housing)

Masdar Enstitüsü, “Geleceğin Kenti” olarak adlandırılan, Masdar Şehri için planlanan kentsel tasarım projesinin ilk parçasını oluşturmaktadır. Proje, Birleşik Arap Emirlikleri’nin başkenti, B sınıfı iklim kuşağı (kurak iklimler sınıfı) üzerinde bulunan Abu Dhabi kentinde uygulanmıştır. Masdar, dünyanın ilk sürdürülebilir şehrini yaratma hedefini somutlaştırmakta, çeşitli pasif tasarım ilkelerinin yanı sıra ileri modern teknolojiler ile aktif sistemlerin kullanılması yönünde de önemli örnekleri barındırmaktadır.

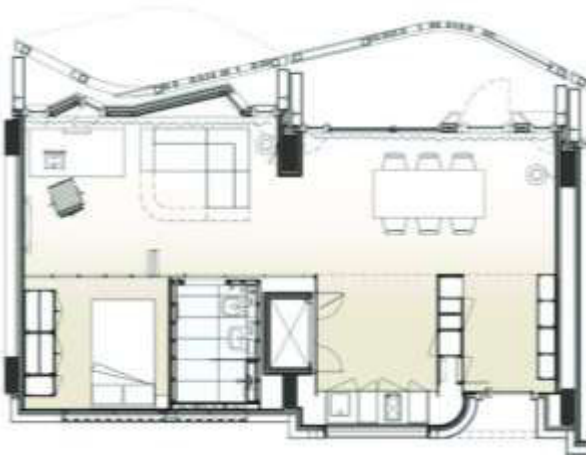
Çizelge 3.3: Masdar Şehir Enstitüsü Konutları veriler.

Konum	Abu Dhabi, Birleşik Arap Emirlikleri
Enlem	24° 27' 58" K
Yıl	2015
Alan	240.000 m ²
Mimari Tasarım	Foster + Partners

Enstitü kampüsünün ilk etabında, 4 konut bloğu içerisinde toplam 102 konut dairesi bulunmaktadır (Şekil 3.10). Konutlar, spor salonu, kantin, kafe, bilgi merkezi, meclis veya toplantı yeri gibi çeşitli sosyal alanlar ve sivil alanı genişleten peyzaj alanları tarafından desteklenmektedir. Yüksek yoğunluklu düşük katlı yapılardan oluşan konutlar, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkili olmaktadır.

Masdar şehri, sokak üzerindeki güneş ışınımını en aza indirecek şekilde, açık bir düzen ile tasarlanmıştır. Binalar arasında oluşan sokaklar hakim rüzgârın yakalanmasına ve yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Binaların oryantasyonu,

sokak üzerindeki gölgeyi optimize edecek ve bitişik nizamdaki yapıların serin tutulmasına yardımcı olan gölgeyi sağlayacak şekilde tasarlanmıştır (Şekil 3.11). Binaların zemin seviyesinde bulunan kolonadları ve cumbalı cepheleri dar yaya caddeleri üzerinde gölge oluşturmakta ve yayalar için, güneş ışınımına karşı, korunaklı alanlar oluşturmaktadır (Url-13).

Şekil 3.10: Masdar Şehir Enstitüsü Konutları yerleşim birimi planı (Abdelsalam ve Rihan, 2013).

Şekil 3.11: Masdar Şehri sokağı (Url-13).

Çöl topraklarına sahip Abu Dhabi bölgesinde konutlar cam elyaf takviyeli beton (GFRC) ile inşa edilmiş, cepheleri ise çöl bağlamıyla bütünleşmesi ve bakım gereksiniminin en aza indirilmesi amacı ile yerel kumla renklendirilmiştir. Temel cephe elemanları prefabrik olarak hazırlanmış ve inşaat sürecinde ortaya çıkan atıkların azaltılmasına yardımcı olmuştur. Yapımında geleneksel betona kıyasla daha az çimento kullanılması ve aynı zamanda önemli miktarda geri dönüştürülmüş malzeme içermesi nedeni ile cam elyaf takviyeli beton (GFRC), konutların daha sürdürülebilir nitelikte inşa edilmesini sağlamıştır.

Konut bloklarına pasif soğutma sağlamak için termal kütle ve doğal havalandırmadan yararlanan atriyumdan ulaşılmaktadır. Yalıtımlı bina cephelerinin balkon kısmında, doğrudan güneş erişiminden koruyan, geleneksel Arap mimarisine atıfta bulunan, motifli paneller bulunmaktadır (Şekil 3.12). Pencerelerde ahşap çerçevesi, yüksek performanslı low-e çift cam sistemi kullanılmıştır. Konut birimlerinin tavan kısmında yer alan ışık boşlukları, dağınık gün ışığına izin verirken doğrudan güneş ışığını engellemektedir (Abdelsalam ve Rihan, 2013).

Şekil 3.12: Masdar Enstitü Konutları cephe ve balkonu (Url-13).

Konut yapılarının çatısına yerleştirilmiş olan bir dizi fotovoltaik panel, bir yandan yapıların elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamaya yardımcı olurken diğer yandan, çatıyı gölgeleyerek, güneş ışınımından kaynaklı ısı kazanımlarını sınırlandırılmasını sağlamaktadır. Her bir bina, enerji kullanımını en aza indirirken konforu en üst düzeye çıkarmak için gelişmiş çevresel sistemler içermektedir. Bu sistemlerden biri, gelişmiş fancoil üniteleridir. Fancoil, içerisinde sıcak veya soğuk akışkan bulunan ve bir fan yardımı ile, içerisindeki akışkan sıcak ise sıcak hava, soğuk ise soğuk hava üfleyen cihazlardır. Bu cihazlar, iç mekândaki havanın istenilen duruma getirilmesini ve dengede tutulmasını sağlamaktadır. Proje ayrıca, düşük enerjili aydınlatma armatürlerini, egzoz havasından tam ısı ve soğutma geri kazanım sistemini, gri ve siyah su drenajı ile geri dönüştürülmüş su kaynaklarını da içermektedir.

Avluda, geleneksel rüzgâr kulelerinin çağdaş bir yorumu olan, sıfır enerji ile çalışan bir rüzgâr kulesi yer almaktadır (Şekil 3.13). Kulenin üst kısmında yer alan paralel paneller tarafından yakalanan rüzgâr, boru şeklindeki ana gövdenin içerisine yönlendirilmekte ve gövde aracılığı ile yer seviyesine indirilmektedir. Böylece doğal klima etkisi yaratılmakta ve dış ortam serinletilmektedir. Ayrıca, sokak boyunca yer alan peyzaj alanları da, hem gölgeli alanlar yaratarak hem de doğal evapotranspirasyon (buharlaşma ve bitkilerin terlemesi ile topraktan atmosfere aktarılan su) yolu ile, dış ortamın serinletilmesini sağlamaktadır.

Şekil 3.13: Masdar Enstitüsü avlusunda yer alan rüzgâr kulesi (Url-13).

2.4. Royal Herbs Al-Bahareya Köyü (Royal Herbs Al-Bahareya Village)

Al-Bahareya Köyü, Mısır'ın Batı Çölü'nde, B sınıfı iklim kuşağı (kurak iklimler sınıfı) üzerinde bulunmaktadır. 4200 m² alan içerisinde tarım işçileri, mühendisler ve misafirler için inşa edilen konut yapılarının sürdürülebilir tasarıma öncülük etmesi amaçlanmıştır.

Çizelge 3.4: Royal Herbs Al-Bahareya Köyü verileri.

Konum	Mısır'ın Batı Çölü
Enlem	28° 21' 0" K
Yıl	2019
Alan	4200 m ²
Mimari Tasarım	EONsult Architecture

İşçi konutları, mühendis konutları ve vip evlerden oluşan 8 adet konut yapısı içerisinde toplamda 120 kişi barınabilmektedir. Yazın sıcaklıkların 50 santigrat dereceyi aştığı Batı Çölü'nde inşa edilen konut yapılarında, uygun maliyetli, teknolojik çözümler tasarıma dahil edilerek ısının kontrol edilmesi ve sera gazları emisyonlarının azaltılması hedeflenmiştir.

Şekil 3.14: Royal Herbs Al-Bahareya Köyü (Url-14).

Bina, ısı çıkışını ve yeterli hava sirkülasyonunu sağlayarak doğal soğutma yaratacak şekilde tasarlanmıştır. Bina girişlerine bağlanan yürüyüş yollarında ve pencerelerin cephe tarafında yer alan, kolonlarla desteklenmiş üstü kapalı alanlar, ışığa maruz kalan alanların kontrol edilerek sıcaklıkların düşürülmesine yardımcı olmaktadır (Şekil 3.15). Binalarda, çöl sıcaklarına karşı maksimum yalıtım sağlamak amacı ile yüksek termal izolasyon özelliğine sahip yapı malzemeleri kullanılmıştır. Binaların yerleşim alanına yakında bulunan kireçtaşı ocağından temin edilen kireçtaşı, binaların ana yapı malzemesi olarak kullanılmıştır. Termal özellikleri sayesinde kireçtaşı, binaların yüksek sıcaklıklarda bile serin kalabilmesini sağlamaktadır. Bina çatıları ise güneş ışınlarını yansıtan yapı elemanları ile kaplanmış ve ısı iletkenliği azaltılmıştır.

Şekil 3.15: Royal Herbs Al-Bahareya Köyü bina girişleri ve pencereleri (Url-14).

Zeminde yükselen ısı ile yapının temeli arasında mesafe yaratmak için bina temelleri zemin seviyesinden yükseltilmiştir. Yapının yaşam döngüsü içerisinde sürdürülebilir olmasını sağlayan bazı diğer özellikleri şunlardır (Url-14);

- Yüksek performanslı, çift camlı pencereler ile ısı transferi azaltılmış ve termal açıdan daha konforlu iç mekânlar yaratılmıştır.
- Sıcak su sağlamak için güneş enerjisi ile çalışan su ısıtma sistemleri kullanılmıştır.
- Sulama suyu kullanımı ve israfını en aza indirmek için peyzaj düzeninde çakıllı kum ve kurak iklim bitkileri kullanılmıştır.
- Organik atıklar doğal organik gübre üretmek ve organik tarımda yeniden kullanılmak için gübre haline getirilmektedir.

Sonuç olarak (Url-14);

- Odaların sıcaklıkları yıl boyunca 19-26 °C civarında seyretmektedir.
- Mikro şebeke bağlantılı güneş enerjisi üretim sistemleri sayesinde yıllık 155 ton CO² tasarrufu sağlanmakta ve enerji maliyetleri 23,000 dolar azaltılmaktadır.

- Geleneksel bina uygulamalarına kıyasla % 65 daha az su ve % 64 daha az enerji kullanılmaktadır.
- Platin ve altın seviyelerine ulaşan enerji, su ve habitat tasarrufu önlemleri nedeniyle Mısır Yeşil Bina Konseyi'nden üç Tarsheed sertifikası almıştır.

2.5. Arg'ın Cenneti (Arg's Paradise)

Arg'ın Cenneti, Bem şehrinde tasarlanmış bir müstakil konut projesidir. Deniz seviyesinden 1067 metre yüksekte bulunan şehir, B sınıfı iklim kuşağı (kurak iklimler sınıfı) üzerinde, sıcak ve kuru çöl bölgesinde yer almaktadır.

Çizelge 3.5: Arg'ın Cenneti veriler.

Konum	Bem, İran
Enlem	29° 6' 30" K
Yıl	2019
Alan	400 m ²
Mimari Tasarım	Marjan Farzian

Konut tasarımında şehrin, yerli halk tarafından uzun yıllar süren bir süreç içerisinde oluşturulmuş ve sürdürülebilir mimarlık ilkelerine göre inşa edilmiş, yerel mimarisi ile modern mimarinin birleştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, yeni bir malzeme ile modern bir konut tasarlanırken kentsel kimliğin korunmasının yanı sıra, konut mimarisinin sürdürülebilirliği de göz önünde bulundurulmuştur.

Şekil 3.16: Arg'ın Cenneti açık, yarı açık ve kapalı mekanların hacim içerisinde dağılımı (Url-15).

Yapıda, ana mekânlar arasında dağınık ve yarı açık olacak şekilde avlular oluşturulmuştur. Avlular, ana mahallere ikinci dereceden ışık göndererek sıcaklığın ve iç havalandırmanın kontrol edilebilmesini sağlamaktadır. Böylece, binanın ana mekânları, dışarıdaki doğrudan sıcak havadan ziyade daha hoş bir iç mekân havasıyla karşı karşıya kalmaktadır. Güneş ışığının kontrol edilebilmesi ve rüzgârın serinletme, havalandırma amacı ile kullanılabilmesi, mekânsal organizasyonun belirlenmesinde yönlendirici unsurlar olmuştur. Yatak odaları, oturma odası ve mutfak gibi ana mekânlar, doğrusal ve üstü kapalı bir koridorun etrafında konumlandırılmıştır (Şekil 3.17). Ortadaki iki katlı doğrusal koridor, mekânlara erişim sağlamanın yanı sıra, yaz aylarında yoğun güneş ışığının, kışın ise iç mekân sıcaklığının kontrol edilebilmesini sağlamaktadır (Url-15).

Binanın havalandırılması ve soğutulması için güneş bacası ve havalandırma bacası kullanılmıştır. Yerel havalandırma bacalarından esinlenilerek yapılmış havalandırma bacası, aşağıdaki ana mekânları soğutma amacı ile en üst seviyeye yerleştirilmiştir. Hakim rüzgâr, kuzey yönündeki kontrollü kapakçıklardan baca içine alınmakta ve iç su besleme sisteminden geçtikten sonra, ana mekânlara yönlendirilmektedir. Yerel rüzgârın olmadığı durumlarda baca sistemi, hava konveksiyonu yolu ile havalandırmayı gerçekleştirmektedir. Kanalın içindeki hava güneş ışınları tarafından ısıtıldığında hafiflemekte ve kanalın çıkışına doğru hareket etmektedir (Şekil 3.18). Baca kanalından çıkan havanın yerini iç mekân havası almakta ve böylece doğal havalandırma gerçekleşmektedir (Url-15).

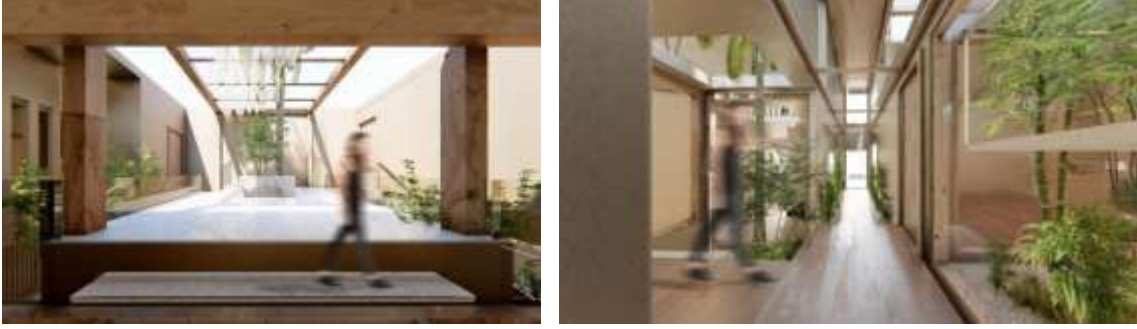
Şekil 3.17: Arg'ın Cenneti zemin ve birinci kat planı (Url-15).

Şekil 3.18: Havalandırma ve pasif soğutma için kullanılan güneş bacaları (Url-15).

Çöl iklimine sahip bölgede, yaz aylarında yüksek sıcaklık değerlerine ulaşabilen güneş ışınımının kontrol edilebilmesi amacı ile kapalı ve yarı kapalı alanlar oluşturulmuştur. Mekânlar arası geçişin sağlandığı, avlulara bağlanan yollar üzerinde gölge oluşturmak için, yol genişlikleri dar tutulmuştur. Gölgelemeye ek olarak, bu açık veya yarı açık alanlar, iç hava sıcaklığının düşürülmesinde de etkili olmaktadır.

Şekil 3.19: Işığa karşı korunmak için oluşturulmuş yarı açık alan ve dar yollar (Url-15).

SONUÇ

Zaman içerisinde sosyal, ekonomik, kültürel anlamda gerçekleşen birçok değişim, beraberinde barınma ve konut biçimlerini de dönüştürmüş, bugünkü haline getirmiştir. Nüfusun hızla artış göstermesi, kent içerisinde mekânsal ve fiziksel bir desteğe, konut yapılarına ihtiyaç doğurmaktadır. İnsan ihtiyaçları, teknolojik gelişmeler, yeni malzemelerin üretilebilmesi ve yeni yapım yöntemleri ile birlikte farklı kaliteye, farklı sosyal imkânlarla, farklı form ve tipolojiye sahip birçok çağdaş konut türü ortaya çıkmıştır. Evler, apartmanlar, kondominyumlar, rezidanslar ve yeşil binalar farklı biçimlerde, farklı sosyal- fonksiyonel imkân ve özelliklere sahip çağdaş konut türlerine örnek olarak gösterilmiştir. Konutların, iklim şartları göz önünde bulundurulmadan tasarlanan örneklerinde, aydınlatma, soğutma, ısıtma, vantilasyon vb. için harcadığı enerji artış göstermektedir. Yenilenemeyen enerji kaynaklarının tükenmeye yüz tutmuş olması ve yaşanan iklim krizi gibi dünyamızı ve sağlıklı, temiz bir çevrede yaşama hakkımızı tehlikeye sokan durumlar iklimle uyumlu tasarımın önemini arttırmaktadır. Araştırma kapsamında ele alınan örneklerde; sıcak-kuru iklim bölgelerinde yer alan geleneksel/yerel konutlarda kullanılmış olan bazı pasif sistemlerin, yine aynı iklim bölgelerinde fakat çağdaş konut örneklerinde, yeni yapım yöntemleri ve gelişmiş teknolojik sistemler ile harmanlanıp, benzer şekilde kullanılabilirdiği görülmüştür. Yerleşme ve bina ölçeğinde tasarım kararları ile sıcak-kuru iklimin olumsuz etkilerinin azaltılması hedeflenmiştir. İklim ile uyumlu tasarımın yanı sıra su kaynaklarının verimli kullanılması ve atık yönetimi ile hem ekonomik hem de çevresel sürdürülebilirliğe katkı sağlanmıştır. Pasif ve aktif sistemler bir arada kullanılarak enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı sağlanmıştır. Böylece, iklim krizi ve iklim krizinin neden olabileceği olumsuz etkilerin sınırlandırılabilmesi için belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi doğrultusunda; iklimle uyumlu, çevreye duyarlı,

enerjiyi verimli kullanan ve hatta ihtiyacı olan enerjiyi kendi üretebilen çağdaş konutların farklı yöntemler ile uygulanabilirliği görülmüştür.

KAYNAKÇA

Abdelsalam, T., & Rihan, G. M. (2013). The Impact of Sustainability Trends on Housing. *Housing and Building National Research Center Journal* (9), p.p. 159-172.

Anonim (2020). Bir Proje: Sunny Gardens. *Yapı* (461), s: 16-19.

Arınç, Ü. D. (2021). *Enerji Verimli Binalar Ders Notları*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Bâldea, M., & Dumitrescu, C. (2013). High-Density Forms in Contemporary Architecture. *Acta Technica Napocensis: Civil Engineering & Architecture*, 56(2), p.p. 175-175.

ÇEDBİK (2021). *Ülkemizdeki Yangınların Artışı* [Basın Bülteni]. İstanbul: Çevre Dostu Yeşil Binalar Derneği. Erişim adresi <https://cedbik.org/tr/haberler/ulkemizdeki-yanginlarin-artisi-baslikli-cedbik-basin-bulteni-yayinlandi-146-n>

Moradibistouni, M., Vale, B., & Isaacs, N. (2019). Investigating the Level of Sustainability in Off-Site Construction. *International Conference on Sustainable Design and Manufacturing* (p.p. 101-110). Singapore: Springer.

Oral, G. K., & Erdemir, İ. (2015). Sıcak Kuru İklim Bölgesinde Yerleşme Dokusu-Form-Enerji Etkileşimi. *Yalıtım* (135), s: 52-62.

Ramku, B. (2019). *Tadjourah SOS Children's Village On-site Review Report*.

Roth, L. M., & Clark, A. C. (2018). *Understanding architecture: Its elements, history, and meaning*. New York: Routledge.

Url-1<<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/dunya-uygarlik-tarihine-isik-tutan-hoyuk-cayonu/1571736>>, (erişim tarihi 15.02.2022).

Url-2<<http://www.antiktarih.com/2018/07/31/catalhoyuk/>>, (erişim tarihi 15.02.2022).

Url-3<<https://www.arkitektuel.com/unite-dhabitation/>>, (erişim tarihi 26.02.2022).

Url-4<<https://www.archdaily.com/870685/ad-classics-pruitt-igoe-housing-project-minoru-yamasaki-st-louis-usa-modernism>>, (erişim tarihi 26.02.2022).

Url-5<<https://www.compass.com/listing/55-east-erie-street-unit-shc-chicago-il-60611/952908559953733857/>>, (erişim tarihi 26.02.2022).

Url-6<<https://www.houzz.com/photos/55-e-erie-chicago-contemporary-bedroom-chicago-phvw-yp~9727350>>, (erişim tarihi 26.02.2022).

Url-7<<https://www.archdaily.com/59487/ad-classics-860-880-lake-shore-drive-mies-van-der-rohe>>, (erişim tarihi 01.03.2022).

Url-8<<https://www.archdaily.com/87408/ad-classics-marina-city-bertrand-goldberg>>, (erişim tarihi 01.03.2022).

Url-9<<https://www.archdaily.com/551329/one-central-park-jean-nouvel-patrick-blanc>>, (erişim tarihi 06.03.2022).

Url-10<<https://www.oznurcaglayan.com/tr/portfolio/sunny-gardens/>>, (erişim tarihi 11.03.2022).

Url-11<<https://www.archdaily.com/773319/sos-childrens-village-in-djibouti-urko-sanchez-architects>>, (erişim tarihi 13.03.2022).

Url-12<<https://urkosanchez.com/work/sos-childrens-village-tadjourah-djibouti/>>, (erişim tarihi 13.03.2022).

Url-13<<https://www.fosterandpartners.com/projects/masdar-institute/>>, (erişim tarihi 20.03.2022).

Url-14<<http://www.econsultarch.com/portfolio-item/royal-herbs-al-bahareya-village/>>, (erişim tarihi 25.03.2022).

Url-15<<https://worldarchitecture.org/architecture-projects/hevhn/arg-s-paradise-project-pages.html>>, (erişim tarihi 25.03.2022).

Url-16<<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Yapi-Izin-Istatistikleri-IV.-Ceyrek:-Ekim---Aralik,-2021-45828>>, (erişim tarihi 19.03.2022).

Url-17<<https://cevreselgostergeler.csb.gov.tr/sektorlere-gore-nihai-enerji-tuketimi-i-85804>>, (erişim tarihi 08.06.2021).

To cite this article: Dulkadir, D., Özüçetin, Y. (2022). Ottoman Administration in Mount Lebanon and the Sectarian Policy of the Ottoman in the Region From Tanzimat to the First World War. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(2), 115-138

Submitted: August 14, 2022

Accepted: September 15, 2022

OTTOMAN ADMINISTRATION IN MOUNT LEBANON AND THE SECTARIAN POLICY OF THE OTTOMAN IN THE REGION FROM TANZIMAT TO THE FIRST WORLD WAR

Dilek Dulkadir¹

Yaşar Özüçetin²

ABSTRACT

In Mount Lebanon, where the religious, sectarian and racial diversity that it has embodied since ancient times has turned the region into a mosaic of tribes, the Ottoman administration, which Yavuz Sultan Selim started with the Merçidabık War in 1516, lasted for about four hundred years. Mount Lebanon, which had a very complex ethnic and religious structure, gave great importance to the preservation of the cultural and religious belonging of the sectarian elements in the region in terms of establishing and maintaining its political stability; for this reason, it adopted a management approach compatible with local conditions. In other respects, the fact that the geographical structure of the region, together with this religious and ethnic diversity, prevents transportation, left the state abstained from the direct management of the region; in this direction, the local politics and administrative system implemented by the Mamluk administration found an area of application in the Ottoman period on the axis of some minor changes. All these developments paved the way for the legal legitimacy of sects to be recognized. Under the Ottoman rule, Lebanon was ruled by the Emirate Period between 1516 and 1842, then by the Double Qaimmaqamiyya between 1842 and 1860, and finally by the Mutasarrifiyya period between 1861-1920. Between these periods, it was seen that the Mutasarrifiyya of Mount Lebanon was also under a certain influence with the Tanzimat, which is considered the most important element of the democratization, the foundations of which began to be formed with the French

---

¹ PhD(c) Kırşehir Ahi Evran University-TR, dilekdulkadir@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-9571-6639

² Prof. Dr. Kırşehir Ahi Evran University-TR, yozucetin@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5011-942X

Revolution. Within the scope of the regulations brought together with the Tanzimat, the representations of religious communities and sects in the administration were made operable, as well as guaranteeing multiculturalism. The aim with this was to prevent the differentiations in the social dimension with representation at the administrative point.

Keywords: Mount Lebanon, Tanzimat, Emirates, Double Qaimmaqamiyya, Mutasarrifiyya

CEBEL-İ LÜBNAN'DA OSMANLI YÖNETİMİ VE TANZİMATTAN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINA OSMANLI'NIN BÖLGEDEKİ MEZHEP SİYASETİ

ÖZET

Eski çağlardan bu yana bünyesinde barındırdığı dinsel, mezhepsel ve de ırksal çeşitliliğin bölgeyi adeta bir kavimler mozaiği haline getirdiği Cebel-i Lübnan'da, Yavuz Sultan Selim'in 1516 yılında Mercidabık Savaşı ile başlatmış olduğu Osmanlı idaresi yaklaşık dört yüz yıl boyunca sürmüştür. Etnik ve dini bakımdan son derece karmaşık bir yapıda olan Cebel-i Lübnan'da Osmanlı, siyasi istikrarının tesisi ve devamlılığı açısından bölgedeki mezhebi unsurların kültürel ve dini aidiyetlerinin korunmasına büyük önem vermiş; bu sebepten yerel şartlarla uyumlu bir yönetim anlayışı benimsemiştir. Öte yandan, bölgenin bu dini ve etnik çeşitliliğiyle birlikte coğrafi yapısının ulaşım engel teşkil etmesi ise bölgenin doğrudan yönetilmesi hususunda devleti çekimser bırakmış; bu doğrultuda Memlük yönetimince uygulanan yerel siyaset ve idari sistem bazı küçük değişiklikler ekseninde Osmanlı döneminde de uygulama alanı bulmuştur. Tüm bu gelişmelerle mezheplerin de hukuki meşruiyetlerinin tanınmasının önü açılmıştır. Osmanlı idaresi altında Lübnan, evvela 1516-1842 yıllarını kapsayan süreçte Emirlik Dönemi, ardından 1842-1860 yıllarıyla Çifte Kaymakamlık Dönemi son olarak da 1861-1920 yılları arasında Mutasarrıflık Dönemi ile yönetim altında tutulmuştur. Bu dönemler arasında Fransız İhtilâli ile temelleri oluşmaya başlayan demokratileşmenin en önemli unsuru sayılan Tanzimat ile Cebel-i Lübnan Mutasarrıflığının da belli etki altında kaldığı görülmüştür. Tanzimat ile birlikte getirilen düzenlemeler kapsamında çok kültürlülüğün teminat altına alınmasının yanı sıra yönetimde de dini cemaatlerin ve mezheplerin temsilcileri işletilebilir hale

getirilmiştir. Bununla hedeflenen ise toplumsal boyuttaki farklılaşmaların yönetsel noktada temsiliyet ile önüne geçmek olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Cebel-i Lübnan, Tanzimat, Emirlik, Çifte Kaymakamlık, Mutasarrıflık

INTRODUCTION

Lebanon, which serves as a mirror for the social and political issues of the Levant region in particular and the Middle East in general, came under Ottoman rule in the 16th century and remained under Ottoman rule until the end of World War I. Lebanon has been the scene of social, cultural, economic and political interactions and transformations throughout history due to its geographical location, and the invasions paved the way for foreign interventions and the hostilities it would bring. The religious and sectarian identities that emerged with the influence of its geographical conditions on its socio-cultural structure, on the other hand, have caused the political line of Mount Lebanon to be formed on the basis of this diversity throughout history.

After coming under Ottoman rule, Lebanon, which began to be governed by the emirates of the Damascus governorate, was given a semi-autonomous status, making it possible for people from all religions and sects to live together. Along with this system, the priorities of the Ottoman Empire in the region were to ensure internal security, to stabilize it, to collect taxes regularly, and to make certain of that the pilgrimage caravan, which regularly gathers in Damascus every year, goes to the Hejaz safely. At the administrative point, the Ottoman Sultans left the local feudal administration in Lebanon to the emirs in a semi-independent manner, without damaging the local fabric and in accordance with the current conditions; As a matter of fact, the Ottoman Empire itself avoided directing the region. In the region where the majority of the population consisted of Druze and Catholic Christian Maronites, the minority consisted of Shiites, Greek Catholics, Armenian Catholics, Greek Kelkits, Nusayris. With the addition of a strategic location to this complex ethnic and religious structure, the efforts of European states to establish dominance in the region paved the way for direct and indirect conflicts of interest, and certain communities were supported by European states in this context. In this direction, the truth has emerged that the conflicts in Mount Lebanon are actually conflicts of interest carried out by the French and the British.

Following the failure of the targeted environment in the region with the Emirate system, Mount Lebanon was divided into Maronite governorships in the north and

Druze governorships in the south, and passed into the Double Governorship period; but this step was also inconclusive and brought with it new problems; because the Druze were living in the region reserved as the Maronite district governorship in the north, and the Maronites in the region reserved as the Druze district governorship in the south, and they did not want to obey the district governor of the region they resided in. These unrests revealed the fact that there are new decisions to be taken in the region and the inadequacy of the application of the Double Qaimmaqamiyya to solve the problems, and thereupon, a decision was taken to establish a new form of administration in the region with the Regulation dated 1861. With the new arrangement made, the period of Mutasarrifiyya was started in Lebanon and a process dominated by relative stability was initiated. This system, which continued with the new updates, lasted until the separation of Lebanon from the Ottoman Empire in 1918.

On the other hand, Tanzimat reforms, which can be considered as the most important step in the democratization of the Ottoman Empire and put into practice in 1839, also showed their effects in Mount Lebanon, and new administrative reforms were introduced with the Tanzimat. With the Tanzimat Fermanı, it was aimed to change certain aspects of the Ottoman Empire and society. Mount Lebanon, on the other side, was greatly affected by the administrative reforms made due to its multi-religious and sectarian structure, the continuity of multiculturalism in Lebanon was preserved, and the way for the representation of religious communities and sects in the region at the administrative point was opened with the Provincial Regulations.

1. Mount Lebanon in Geographical and Sectarian Context

1.1. Geographic Structure

It is known that the word Lebanon, which is used as Lübnân (لُبْنَان) in Arabic, Lebnan in Syriac, and Lebanon in Hebrew and some of today's Western languages, is 'white', which comes from the root of Ibn in Semitic languages and that the region is also named in this way because of the white-clad appearance of the snow-covered mountains.³

As for the Mount Lebanon (Jabal Lubnân/Jabal Garbî), which played an essential role in the formation of the country's cultural and historical characteristics as well as giving its name to the country, is the name of the mountain range formed by a

---

³Mustafa L. Bilge, "Lübnan", TDV İslam Ansiklopedisi, Vol.27, (2003), 244-245.

parallel line drawing in the direction of the Anti Lebanon Mountains (Jabal Şarkî) by rising steeply on the narrow coastline of the mountain range where the heights reaches 4000 meters.⁴ Mount Lebanon, or Cebel-i Lübnan in Turkish, is a mountainous region with unique topographical features, stretching from the Bared River in the Akkar Region in the north to the Zahrani River in the south. These mountains, whose formation consists of limestone, mostly decrease towards Biqa and Ba'albak plains in the parts with sloping slopes. While the eastern parts of the mountain are areas where drought is felt intensely, the western parts, which are favorable to vegetation prevails thanks to the heavy rainfall received from the Mediterranean, have offered living spaces to the settled communities in the mountain plateaus.⁵ The Anti-Lebanon Mountains, which extend parallel to the Mount Lebanon and form the Lebanon-Syria border, stretch along a narrow coastline from the south of Homs to Lake Tiberias. Although it has the same structural features as Mount Lebanon, its arid climate has made the region the most backward region of the country in terms of functionality, so there has been no settlement even in the plains of the mountain. To the south of the Anti-Lebanon Mountains is Mount Hermon (Sheikh Mountain), the highest point of the range. To the south of Mount Hermon are the Golan Heights.⁶

Mount Lebanon also wasn't a political designation pointing to a region with certain borders until the 19th century. Due to the differences arising from the geographical definitions made by the states that have dominated the region, Mount Lebanon has found its place in the literature as a mountainous area of great importance, the width of which constantly changes during the sovereignty of each state. Evliya Çelebi, on the other hand, ascribed sanctity to the mountain of Mount Lebanon and stated that all of the Prophets attained the rank of prophethood after they visited this lofty mountain.⁷

---

⁴Tuba Yıldız, "Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)", (Doctoral Thesis, İstanbul University, 2018), 16.

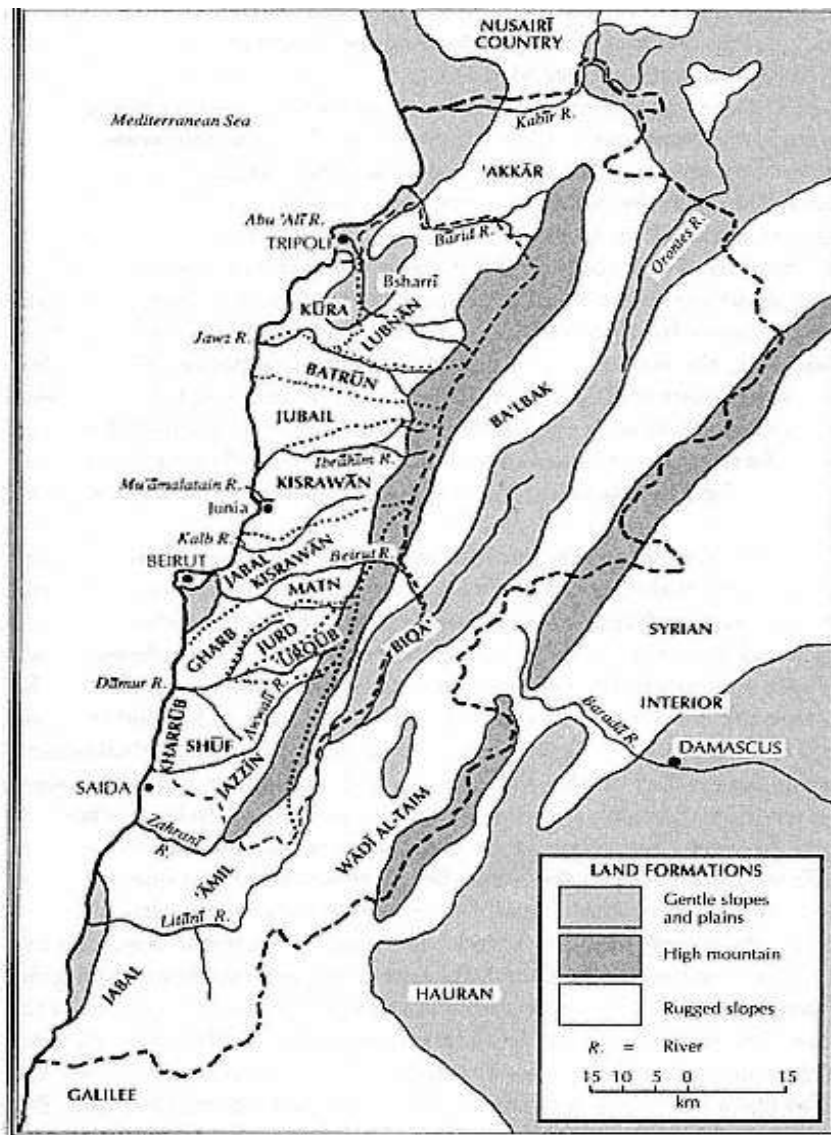
⁵Engin Deniz Akarlı, *The Long Peace Ottoman Lebanon, 1861–1920* (Berkeley: University of California Press, 1993), 7-8, <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft6199p06t/>.

⁶Ali Bilgin Varlık, "Suriye Jeopolitiği-Suriye'deki Gelişmeler ve Türkiye", *Başkent University Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (2016): 7.

⁷Yıldız, "Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)", 18.

Figure 1. Traditional Districts of Mount Lebanon and Their Relationship to Land Formations

Reference: Engin Deniz Akarlı, Long Peace: Ottoman Lebanon 1861-1920, (1993).

1.2. Sectarian Structure

The Arabs called the region aş-Şam (Bilâdü'ş-Şam), which includes today's two independent and separate states, Syria and Lebanon, as well as a certain part of the present state of Iraq and Palestine. Besides the structure of the existing people of this region, which can be translated into Turkish as “Büyük Suriye” which means Greater Syria, was mixed in origin, it also showed divergence in terms of adherence to religious beliefs. The Arabs, Phoenicians and Assyrians, who can be considered the oldest peoples of the region, later mixed with the Crusaders, Greeks, Turks and Romans. With the spread of Islam in the region, Arabic became the language spoken by the majority of the people, and the majority of the people,

especially in the interior, adopted Islam; however, no sectarian unity was observed within the religion of Islam; because, in addition to the main sects of Islam, the Druze and Mutawali also existed in the region and over time, they showed a more active image than other sects.⁸

When we look at Mount Lebanon specifically, it is possible to say that although the region is an inner region of the Ottoman Empire, it has an extremely complex structure in terms of religion and sect, and as such, it almost constitutes a mosaic of tribes. In the Mount Lebanon region, which is administratively under the rule of the Governorship of Damascus and located between the Eastern Mediterranean and Syria, settlements of various religions and sects have been experienced since the early ages. It is known that the first settlement remains of the region date back to 5000 BC, the pioneers of political and economic institutionalization were the Phoenicians of the Semitic race, and the Phoenicians didn't unite on a single political plane on the coasts. However, it is said that the Phoenicians established city-states that were independent from each other and shared the same belief.⁹

With the seizure of the Syrian coast by the Roman Empire in 64 BC, Roman culture and civilization influenced most of the coastal cities, especially Beirut. Along with Jesus, religious ideology took on a new meaning in the region, the birth of Christianity also replaced the strict paganism that prevailed in Rome. With the declaration of Christianity as the official religion of the state, the way for the spread of Christianity in Syria was paved. The people residing first in villages and towns and then in cities adopted Christianity. The inhabitants of the mountains of Lebanon preferred to stay away from Christianity. With the division of the Roman Empire into two in 395, different views and therefore more than one Christian sect emerged in Byzantine Lebanon. Different branches of Christianity, such as Maronites, Gregorian Armenians, Jacobites, Copts, Chaldeans, Assyrians, began to be influential in Syria.¹⁰

While all these developments were taking place, Sunni culture also acquired a certain settlement area, and with the spread of the Umayyad and Abbasid religious ideology and the concentration of the population in favor of Sunnis, especially in

⁸Haluk Ülman, "1840-1845 Arasında Suriye ve Lübnan'ın Durumu ve Milletlerarası Politika", *Siyasal Bilgiler Fakültesi*, (1963): 242-267.

⁹Turgut Subaşı, "Cebel-i Lübnan'da Dürzî-Mârûnî Çatışması ve Osmanlı Yönetiminin Aldığı Tedbirler (1840-1845)", *IV. Middle East Congress on Politics and Society Proceedings Book*, (2018): 194-211.

¹⁰Yasin Atlıoğlu, *Savaşta ve Barışta Lübnan Marunileri: Aziz Marun'dan İç Savaş'a Maruni Kimliği ve Çatışma*, (İstanbul: Kaknüs Yayınları,2014), 31.

the coastal areas, the political and economic structure became administered by the Sunni authorities. Over time, by combining the cultural and religious traditions of the Sunnis with their socio-economic power, the formation of an elite urban class rather than a sectarian community was pioneered. The fact that Muslims didn't experience friction with the local people in the region also enabled cultural relations to be easily established.¹¹

In addition to the Muslims existing in Lebanon, Christianity and different faiths that found development around it, the existence of Jewish communities in big cities was also observed.¹² Christians have experienced various divisions among themselves, including Maronite, Greek (Catholic, Orthodox), Armenian (Gregorian, Protestant, Catholic), Syriac and similar sects. Muslim sects, on the other hand, have been defined as Ahl as-Sunnah (Sunnism), Shiism, Ismailism, Alevism and Druze. Although the sects were defined separately, Druze, Ismailism and Alevism were accepted as sub-branches of the Shiite sect. These differences in the sectarian context have led to conflicts and sometimes armed conflicts among the people in the process. These conflicts have taken place between the Druze and the Maronites in the historical dimension.¹³

2. Administration of the Region in the Ottoman Period

Although the Levant (Bilâdü'ş-Şam, as mentioned above), which literally means "the place where the sun rises", was limited to the coastal regions of Egypt, Asia Minor and Syria until the 19th century, at the end of the First World War it was first used only for Syria, and then for the lands of Lebanon and Syria, which were under French mandate for the period 1920-1945. If a general definition is to be made, it extends from the Nile River in the south to the south of Turkey in the north; and also it is used for the west of the Fertile Crescent, which is limited to the Mediterranean in the west and the Persian Gulf in the east.¹⁴

The administration of Lebanon, located in the Levant region, was taken from the Tanukhs (Buhturs) who served on behalf of the Mamluks in the region with the Mercidabık War, which was fought by the Ottoman army under the command of

¹¹Yıldız, "Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)", 23.

¹²Albert Hourani, *Syria and Lebanon: A Political Essay*. (New York: Oxford University Press, 1954), 121.

¹³Ülman, "1840-1845 Arasında Suriye ve Lübnan'ın Durumu ve Milletlerarası Politika", 244.

¹⁴William Harris, *Levant: Bir Kültürler Mozaığı* (Çev. Ercan Ertürk, 1. Baskı, Ankara: Literatür Yayınları, 2005), 2-3.

Yavuz Sultan Selim with the Mamluks in 1516; and then another powerful Druze family of the period, who would establish the administration on behalf of the Ottoman Empire, was given to the Ma'ans (Ma'anoghli's; as the Ottomans called him).¹⁵ The region, which remained under Ottoman rule for approximately 400 years until the end of the First World War, became a highly autonomous structure with the policies carried out by the Ottoman Empire, and in a position where all religions and cultures could be practiced freely. So much so that Islam, Christianity and Judaism originated in or near the borders of this region. Different understandings within these beliefs also paved the way for religious and sectarian diversity. Since the region is mountainous and far from political authority, it has been a shelter for opposition movements in general.¹⁶

Although the sovereignty was transferred to the Ottoman administration in the region where the management approach applied by the central administration was different from the administrative structure carried out in Anatolia and the Balkans, the Ottoman Empire gave local administrators the right to rule as long as they didn't oppose their own administration. Due to this relative autonomy in the administrative functioning, authority relations in the region became functional and the continuity of both the relations and the traditions was ensured.¹⁷ The policy of tolerance, which the Ottoman Empire implemented in the conquered regions in general, enabled the preservation and continuation of the religious, cultural and social structures in the hands of the elements that existed in the conquered regions. The region, which was ruled by the governors appointed by the Sultan, witnessed the tensions between the local tribal leaders and alliances formed against the Ottoman rule in the first period of its capture. In 1518, the Ma'an family also participated in the rebellion of Sheikh Muhammet Ibn Al-Hanash to re-establish the Mamluk administration. In this revolt, in which many villages were damaged, three of the important names of the Ma'an family were captured by the Ottomans, and the same family later entered the struggle against the Safavid-linked Harfuş family, showing that they were on the side of the Ottoman administration. As a result of this event, since the Ma'an family gained the trust of the Ottoman administration, Fakhr al-Din I. was appointed as the sanjakkbey (*governor of a sanjak*)

---

¹⁵Tufan Ş. Buzpınar, "Lübnan". TDV İslam Ansiklopedisi, (2003), 248.

¹⁶Ahmet Bağlıoğlu, Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebî Etkiler, *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Vol.13, no.1 (2008), 14.

¹⁷İlber Ortaylı, "Osmanlı'da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu", (Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008). 120.

to the Sidon-Beirut sanjaks. After all these developments, the Ma'an family gained a key position in Mount Lebanon.¹⁸

In the first period when the Ottomans entered the region, the Mamluk Empire consisted of seven provinces consisting of Egypt, the central province, and Tripoli, Aleppo, Damascus, Gaza, Hama, Özkayak and Safed in Syria. The Ottomans simplified the administrative structure of Bilâdü's-Şam and divided it into four provinces as Aleppo, Sidon, Damascus and Tripoli. Mount Lebanon, on the other hand, was a region managed by local officials as a sanjak, sometimes attached to Damascus and sometimes to Sidon, among these provinces. Since the governor appointed by the Ottomans for the region resided in Damascus, he served as a bridge between Lebanon and the center. Emirs, clergy and sheikhs who are the residents of the region, on the other hand, have the right to act independently in their own internal affairs, as well as the right to transfer their duties and property rights, which constitute an autonomous structure, to their future children. These groups, which were also influential in the state administration, didn't have much responsibility other than supplying soldiers to the Ottoman army.¹⁹

Another image that the Ottomans encountered when they entered the region; the peasant people, who had made progress in agriculture and trade, the autonomy established by local leaders and the feudal structure that was the executor of the system. A political and administrative structure shaped in a similar framework stood out in Mount Lebanon. Villages in Mount Lebanon were divided into muqataa on the axis of certain lines in the north and south, and the small iqtas that emerged were placed under the administration of important families who dominated the traditions of the region. Yavuz Sultan Selim, who didn't want to carry out this fragmented structure and administration system consisting of eight muqataa in the north and south from a single center, didn't make any significant changes except for the sanjaks added to Aleppo and Damascus while transforming the current Mamluk administrative system into provinces. On the other hand, the strategically important Biqa valley muqataa was placed at the disposal of the pashas, and the Ottoman Empire counted it as a state treasury. In terms of politics, the local Emirs of the region came to the Sultan and presented their allegiance in

---

¹⁸Erdoğan Keleş, "Cebel-i Lübnan'da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme", *Ankara Üniversitesi: Tarih Araştırmaları Dergisi*, Vol.27, no.43 (2008), 132.

¹⁹Subaşı, "Cebel-i Lübnan'da Dürzî-Mârûnî Çatışması ve Osmanlı Yönetiminin Aldığı Tedbirler (1840-1845)." 198.

person, without causing a war environment in the region by crossing the Mount Lebanon mountains of the Empire.²⁰

During the Ottoman rule, Lebanon was governed by three different systems. The first of which was the Emirate Period between 1516-1842, the second was the Double Qaimmaqamiyya Period covering the years 1842-1860, and the third was the Mutasarrifiyya Period, which was experienced between 1861-1920.

2.1.Emirate Period (1516-1842)

When the Ottoman Empire started to dominate the region with the Merçidabık War, the Lebanese lands were divided among the tribal chiefs who were present in the region. In the region where there is a multi-element structure, Tanukhs and Arslans, who were originally from Yemen and supported by the Mamluk administration, were brought to the region in order to defend the Mediterranean coast from Byzantine attacks during the Umayyad period, then settled in West Beirut and adopted the Druze belief. The Ma'ans were later invited by the Tanukhs to establish settlements in the region and undertook the collection of taxes from a few major villages in the Shouf region.²¹ Towards the end of the Mamluk rule, the Tanukhs were divided into two as Qaysi and Yamani and weakened as a result of their struggle with each other, which brought the increase of the effectiveness of the Ma'ans and their taking the leadership in the region. Due to their participation in the Ottoman ranks in the Merçidabık War, the Druze Ma'an family was given the title of "sultan of the mountain" in Damascus by Yavuz Sultan Selim; at the same time the administration of the Shouf region, known as the Druze Mountain, was left to the Ma'an family.²² The position of the Ma'ans in the region was further strengthened when Emir Fakhr al-Din Ma'an declared his loyalty to the Ottoman Sultan, who gave utmost importance to the regular collection of taxes in this period, the establishment of public order and the security of the pilgrimage caravan going from Damascus to the Hejaz; however, upon the detection of some Ma'an members participating in the rebellion initiated by Ibnu'l Haneş'sin in 1518, two expeditions were carried out against the Druze in 1523 and 1524. With the establishment of their obedience to the Ottoman Empire, the power of the Ma'ans over

²⁰Yıldız, "Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)", 46.

²¹Fawwaz Traboulsi, *A history of modern Lebanon* (London; Ann Arbor, MI: Pluto, 2012), 5.

²²Veysel Ayhan and Özlem Tür, *Lübnan: Savaş, Barış, Direniş ve Türkiye ile İlişkiler*, First Edition, Bursa; Dora Yayın, 2009, 30.

the region gradually increased; however, in the following periods, rebellion movements against the Ottomans continued from time to time until the end of the Ma'an domination.²³

The authority of the Druze Ma'an family, who was responsible for the administration of Lebanon, ended in 1697 and the Shihabi period, which would last until 1842, began in the region. The clearest example of the change in social balances in Mount Lebanon was the replacement of Druze Ma'ans in the regional administration by Sunni Shihabis. Emir Bashir Shihabi, who was the first Sunni emir of the Mount Lebanon after the long-lasting Druze emirates, made promises to the local people not to increase taxes and to secure the privileges they had before, against his rival Haydar Shihabi, and ensured his election and held the administration between 1697-1707. After the election, Emir Bashir followed a soft policy towards muqata'jis. On the other side, Bashir didn't completely reject Druze either; however, he needed the support of the muqataa'jis in order not to carry out the politics he would follow on a slippery ground, since he didn't dominate the rituals of the Druze sect, nor the politics-religion relationship of the Druze emirate tradition, and couldn't fully assimilate the social structure of the mountain. In other respects, Emir, being aware that he shouldn't ignore the interests of the Sublime Porte, took care to establish close relations with both the governor of Sidon and the governor of Tripoli. Although Emir Bashir continued the policies followed by Fakhr al-Din Ma'an, it can't be said that he was able to maintain his power for a long time. It is known that the reason for this is that the Yamanis from the Druze tribes submitted a declaration stating that they didn't accept Emir Bashir, although they declared their loyalty to the Ottoman Sultan. Thereupon, the Sublime Porte's accepting this request and threatening Emir Bashir's administration created a short-term tension, but Emir Bashir overcame this crisis.²⁴

In 1732, Mulhim, a Sunni Muslim, became the emirate. The period of the Christian Shihabis began when Yusuf, the son of Mulhim, whose children had accepted Christianity, became an emir in 1770. Undoubtedly, the increasing power of the Maronites was effective in this change. Cultural, religious and commercial relations with Europe significantly increased the power of the Maronites in Lebanon. With the influence of the missionaries, apart from the two large Druze families, there were also some Druze who joined the Maronites. These developments in

---

²³Bağlıoğlu, "Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebî Etkiler", 22.

²⁴Yıldız, "Cebel-i Lübnan'da Osmanlı Devleti'nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)", 54.

Lebanon entered a new era as a result of the appointment of Ahmad Pasha al-Jazzar as the governor of Sidon in 1775. Ahmad Pasha tried to weaken the emir by supporting his brothers against Emir Yusuf in order to keep the emirate's office under control, on the other hand, he used both groups against the Emir by supporting the Janbulads in the struggles among the Druze. As the events turned into conflict as a result of the internal competition, Ahmad Pasha al-Jazzar intervened in the situation in 1788 and appointed Christian Bashir Shihab II from the same family to replace Yusuf.²⁵

Bashir II, or Christian Bashir, who served as amir of Lebanon from 1788 to 1840, acquired a supportive circle and remained in office for 52 years. Since Bashir's appointment to the emirate made the Christians in the country stronger, many states with ambitions for Lebanon gave full support to Bashir's emirate. Emir Bashir II maintained his neutrality in local conflicts during his first appointment. The most serious political problem that Bashir faced was the uprising that resulted from the taxes. Since France attacked Egypt during this period when Bashir took office, the agenda of the Ottomans became the issue of this attack. In 1799, France started a siege to Akka, and the Maronites, who improved their relations with France in a positive way and wanted to get support from them, wanted France to seize Lebanon. Between 1832 and 1840, Lebanon came under Egyptian rule as a result of the rebellion initiated by İbrahim Pasha, son of Kavalalı Mehmed Ali Pasha. The large-scale revolts following all these developments led to Ibrahim Pasha's withdrawal from Lebanon. As a result of all these developments, Bashir II was exiled to Malta, and the Bashir III was brought in his place, and as a result of the Bashir III administration, which lasted for about two years, the Shihabi period ended in Lebanon with the Ottomans dismissing Shihab in 1842.²⁶

2.2. Double Qaimmaqamiyya Period (1842-1860)

As a result of the pressures made by the great powers on the Druze-Maronite conflicts in 1841, the Ottomans sent an army to intervene in the region, upon the failure of Mustafa Nuri Pasha, who was in charge of solving the problem, to reach an agreement between the parties, the emirate of the Bashir III was terminated in 1842 and Brigadier Ömer Pasha was appointed instead. Although Ömer Pasha tried to establish good relations with both sides, the Maronites tended to be close

---

²⁵Buzpınar, "Lübnan", 249.

²⁶Mehmet Deniz Karakışla, "1840-1861 Tarihleri Arasında Cebel-i Lübnan'da Dürzi-Maruni Çatışması ve Bu Çatışmanın Bölgeye Etkisi" (Master Thesis, Hacettepe University, 2016), 10.

to the Western world. With the effect of the instability and the religion factor, the Western missionaries started to realize their ambitions on Lebanon. As a result of the thought that the problems experienced with the foreign interventions would become much more complex, it was decided to establish a new order in the region. Among the different views put forward, Austrian Prince Metternich's proposal was accepted and it was decided that Mount Lebanon would be divided into two different administrative regions, a Druze district governor in the south and a Maronite district governor in the north. With this arrangement, the powers of the Maronite and Druze communities in Lebanon would be based on equal legal grounds.²⁷

The aim of this system was to prevent Druze-Maronite conflicts. In the background, it was to break the interference of foreign powers. Upon the acceptance of the Double Qaimmaqamiyya system, Haydar Ebü'l-Lam (Abüllam) was appointed as the Maronite regional governor and Ahmed Arslan was appointed as the Druze regional governor in 1843. The practice, which was initiated in this period when relative stability was tried to be achieved and some reforms were made in the administration, was partially successful in Lebanon; however, it couldn't prevent possible conflicts between groups in the region and the process that would lead to civil war.²⁸

The powers of the disintegrated district governors didn't only cover those of their own sect, but also spread to the whole of the assigned region. This was the basis of the great problems to be experienced in the future; because the distribution of communities in the country wasn't homogeneous. For example, the Maronites didn't constitute the majority of the total population of the Maronite district governorship, and the Druze didn't constitute the population of the Druze district governor's district. The empowered Christians were in partnership with the Druze when it came to the autonomous administration of the country. In other respects, divisions began to be observed among Christians, and Orthodox Greeks demanded a third qaimmaqamiyya governorship. The ineffectiveness of the attempts made to ensure peace in the region after all these unrests couldn't prevent the problem from becoming international.²⁹

---

²⁷Irfan Acar, *Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989), 14.

²⁸Caesar E. Farah, *The Politics of Interventionism in Ottoman Lebanon, 1830- 1861*, (Oxford, Centre for Lebanese Studies, 2000), 210.

²⁹Ekrem Buğra Ekinci, "Lübnan'ın Esas Teşkilat Tarihçesi", *Amme İdaresi Dergisi*. Vol.31, No.3 (1998), 19.

With the arrival of the Ottoman Minister of Foreign Affairs, Şekip Efendi, new decisions were made to strengthen the existing system and the system presented for the region ensured order in the region until 1860. The aim of this system was to prevent Western states from getting too involved in the region. Although there were no large-scale conflicts in the region until 1860, the events that broke out in May 1860 soon spread to the whole region and turned into a civil war. Western states wanted the Ottomans to intervene in the situation, but the Ottoman army was insufficient at the point of intervention and sent the Minister of Foreign Affairs, Keçecizade Fuad Pasha, to Beirut, which he had equipped with superior powers. Fuad Pasha took very strict measures in the region, but France, claiming that it would protect the Maronites, sent soldiers to the region. All these developments revealed the inadequacy of the Double Qaimmaqamiyya system and the necessity of a new application.³⁰

2.3. Mutasarrifiyya Period (1861-1920)

After the civil war in 1860, the balance in the region changed again, and the Ottoman Empire was forced to make an administrative arrangement in Lebanon in favor of the Maronites; such that France has made a statement that it will not withdraw its soldiers from the region unless order is restored in Lebanon.³¹ With the Lebanon Provincial Regulations prepared in 1861, Lebanon was accepted as a special governorship of the Ottoman Empire and this structure was given the name of the Mutasarrifiyya. As the executor of the system of Mutasarrifiyya, there would be a Christian ruler whose responsibility will be to the Sublime Porte, and at the same time a council would be established in which six main groups have the right to represent and each has two seats. Council members would be elected by each community leader and appointed by the government. Lebanese lands were divided into four regions as Beirut, Sidon, Biqa and Tripoli, and each region was made possible to be administered by local forces selected by the religious group that was dominant in that region. It was decided that Davit Efendi, who was an Ottoman citizen and a Christian Catholic, would be the governor of Lebanon.³² The most important feature of the governorship system was the rapid development in economic, cultural and social terms; because the already experienced problems

³⁰Buzpınar, "Lübnan", 251.

³¹Ayhan and Tür, *Lübnan: Savaş, Barış, Direniş ve Türkiye ile İlişkiler*, 42.

³²İlber Ortaylı, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000). 64.

and internal conflict was pushed into the background, especially close relations with Europe developed. Modernized systems implemented in agriculture; education and transportation facilities improved with newly built schools and bridges. Due to the increasing immigration towards the end of the century, a development was observed in relations with America, and the Lebanese who went there and returned again contributed to the economic revival of the country with the knowledge and capital they gained.³³

Despite all these positive developments, it wasn't difficult to predict that the constructive atmosphere of the Mutasarrifiyya system wouldn't last long; because European states involved in many events in accordance with the protection mission they have imposed on Christians, and the British have continued to support Druze groups against the Maronites, which the French have supported since ancient times. This environment of pressure created by the European states pushed the Ottomans to develop a policy in favor of Christians, a situation that had never been experienced before.³⁴

In 1864, the Lebanon Provincial Regulations was changed due to the disagreements between the Ottomans and the Maronites. Accordingly, in accordance with the wishes of the European states, a sectarian and proportional system was introduced to the administration in Lebanon, and the autonomous administration that the Ottomans had been applying for a long time was started to be implemented again. This system, which started to be legally implemented in Lebanon, recorded as a system that will continue to have effects on the region for many years and will lead to conflicts.³⁵ With the start of World War I, the Sublime Porte abolished the system of Mutasarrifiyye and began to appoint Muslim administrators to the region, and with the San Remo Conference held in 1920, Lebanon was officially released from Ottoman rule and left to the French mandate as a separate political unit.³⁶

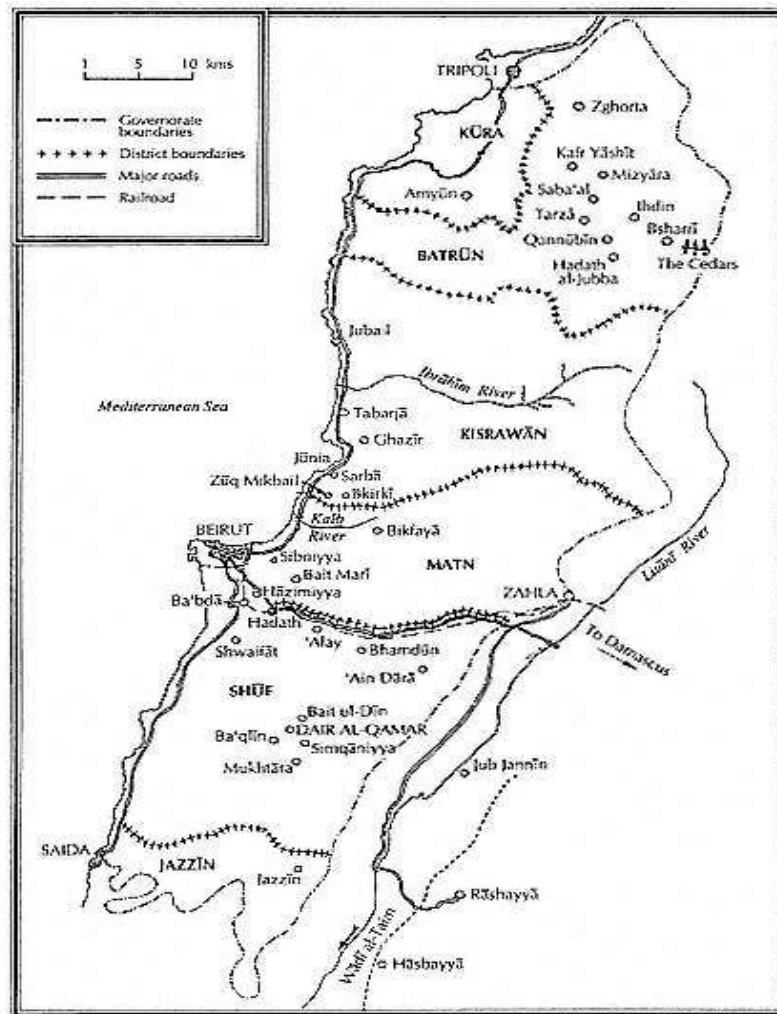
---

³³Acar, Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu, 20.

³⁴Ebubekir Sofuoğlu and İlke Nur Akvarup, "Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi ve Süryani-ler", *Sakarya University Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, Vol. 7, no.1 (2012), 355.

³⁵Jacob Coleman Hurewitz, *Diplomacy in the Near and Middle East: A Documentary Record*, (New Jersey: Princeton, 1956), 169.

³⁶William Cleveland, *Modern Ortadoğu Tarihi*, Mehmet Harmancı (çev.), (İstanbul: Agora Yayınları, 2008), 193-194.

Figure 2. The Governorate of Mount Lebanon, 1861–1920

Reference: Engin Deniz Akarlı, *Long Peace: Ottoman Lebanon 1861-1920*, (1993).

3. The Sectarian Policy Implemented by the Ottomans in the Region with the Tanzimat

In the 19th century, the Ottoman Empire was greatly affected by the movements such as nationalism, which increased their effects with the French Revolution, especially colonialism, due to the fact that it had a large number of nations. In this period, European states tried to enter into close relations with the groups living in this region in order to gain direct control and increase their influence in many regions under the guise of modernization. In this context, it was ensured that the structure in which the people of the region was responsible to the zu'ama' was replaced by a structure affiliated to the central government, in which non-Muslims were considered equal with Muslims. In this respect, the Arab regions, especially Lebanon, which were under Ottoman rule and in which many ethnic and religious

elements were located, were in an essential position. It was aimed to ensure the unity and integrity of the state with various reforms and regulations on all these developments. The Tanzimat Period, which started with the Hatt-ı Hümayun declaration announced in 1839, was the beginning of many changes and reform processes. What is aimed here emerged as the establishment and foundation of centralization with centralist policies.³⁷

Considering the fact that the reforms made by the Ottoman Empire before the 19th century were much more superficial, it would be correct to say that the reforms and transformations made during the Tanzimat Period were much larger. It was the rebellions that emerged with the demands for independence that pushed the Ottomans to these innovation movements. The rebellion movements initiated by the Serbs first and then by the Greeks caused conflicts between the Ottoman and European states. In addition to these revolts in the Balkans, the rebellion initiated by the Ottoman governor of Egypt, Kavalalı Mehmet Ali Pasha, also caused the Ottomans to come face to face with Europe. The defeat of the Ottoman Empire by its own governor led to the involvement of the states of France, Russia, England, Prussia and Austria, and the Ottomans developed certain practices in order to eliminate the military threat against the territorial integrity of the Empire and to strengthen the central government. At this very point, the Tanzimat emerged as a step to improve the Ottoman state institutions and social structure with comprehensive reforms.³⁸

The Ottoman Empire wanted to implement the policies it had developed with the Tanzimat in Lebanon; however, the sectarian diversity of the region and the end of the autonomous administration that was implemented during the Shihabi period caused conflicts between the sects. With the Reform Edict of 1856, which was implemented in the following period, legal equality was provided to non-Muslims and a separate dimension was added to the reforms. The targeted reform movements was to bring the local administrators in the regions under the management of the central authority, to make improvements in the economic and social conditions of the people living within the Ottoman borders, and finally to create an Ottoman society in which Christians, Jews and Muslims had equal rights. In this context, Lebanon greatly affected by the social and administrative reforms due to

---

³⁷Moshe Ma'oz, *Ottoman Reform in Syria and Palestine, 1840-1861: The Impact of the Tanzimat on Politics and Society*, (London: Clarendon P., 1968), 267.

³⁸A.D. Novıçev, Novıçev, *1839 Gülhane Hatt-ı Hümayunu ve Dış Politikadaki Boyutları*, (İstanbul: İlmî Araştırmalar, 1997), Sayı 5 Çev. Darhan Hıdıralı, 53.

its multi-religious and sectarian structure. In other respects, although local governments and councils were established in the region, the Ottoman influence remained at a limited level, and France tried to establish a sphere of influence over the region by carrying out missionary activities by claiming its religious ties with the Maronites; England, on the other side, tried to balance the relationship France tried to establish with the Maronites by improving its relations with the Druze. In this direction, considering its social structure and traditions, it was seen that Ottoman influence was limited in Lebanon, which differed from other Arab-Ottoman regions.³⁹

The Mount Lebanon Regulation, which was declared by Fuad Pasha as a provincial policy in 1861, was created within the framework of a bottom-up approach in the context of meeting social events and demands, considering other policies created in line with a top-down approach with the Tanzimat; however, the restructuring works related to the provinces occupied the agenda of the Tanzimat administration for a long time, they weren't implemented. On the other hand, the Mount Lebanon Regulation was a beginning for putting this idea into practice and shaped the policies which came after it; because with the new regulations introduced, the multiculturalism in Lebanon was preserved and thus, as stated in the Regulation, the religious communities and sects there were represented in the administration. As a result, it was seen that the problems experienced in Lebanon can only be overcome if the differentiated segments in the society have a say in the administration, and it was put into practice in this way.⁴⁰

In addition to the positive developments, the efforts to ensure religious equality and freedom between Muslims and non-Muslims, which were aimed with the reforms of the Tanzimat Period, were very difficult to implement in Lebanon. In fact the demographic uncertainty in Lebanon didn't provide a suitable ground for Maronite and Druze groups to exist under equal conditions. It was thought that the realization of this religious equality could only be possible through local forces. In this context, it was observed that local powers have also become stronger by providing their own legitimacy. In addition, the legitimacy of the local

---

³⁹Iliya F. Harik, *Politics and Change in a Traditional Society; Lebanon, 1711- 1845*, (New Jersey: Princeton University Press, 1968), 35.

⁴⁰Lütfi Özcan and Abdulkadir Aksoy, "Tanzimat Dönemi Taşra Politikalarının Cebel-i Lübnan Örneğinde Analizi", *Bilgi*, Vol.26 (2013), 114.

elites mentioned in terms of foreign powers were an important factor in paving the way for later interference in the internal affairs of the Ottoman Empire.⁴¹

CONCLUSION

The Mount Lebanon, which have hosted many groups, communities and sects for centuries due to its geographical conditions and geopolitical location, have always been the shelter of a certain community. Compared to other regions and surrounding countries, the region has a richer and more favorable climate and topographic structure in terms of precipitation. Compared to other regions and neighboring countries, the fact that it has a more favorable climate and topographic structure in terms of precipitation has been the reason for the region's intense interest. The multifaceted charm of the region began during the Phoenician era; In the following process, the region expanded and diversified and turned into a more mixed structure in terms of population. As such, the region held the distinction of being the region of the Ottoman Empire that held the highest density and diversity in the sectarian context for a long time.

Despite its sectarian diversity, the regional administration in Mount Lebanon, where politics was carried out by Druze Emirs, came under the control of first Sunni and then Maronite Emirs, leaving the monopoly of the Druze Emirs in the 18th century; on the other hand, since the Ottoman Empire didn't touch the feudal structure when it entered the region and allowed the continuity of the existing order, this situation also allowed the interventions of the European powers. These foreign interventions also caused the feudal powers to mobilize against the Ottomans in time and made the Ottomans work hard at the point of solving the problems. When the tensions between the Druze and Maronites under the Emirate turned into conflict in the 1840s, the Ottoman's search for a solution proved inconclusive, revealing the necessity of a new administrative order in Mount Lebanon; As a result, it was decided that Mount Lebanon would be divided into two administrative regions and administered by the appointed district governors (qaimmaqams). In this period, when the Emirate period ended and the period of Double Qaimmaqamiyya began, no solution could be found for the problems observed between the communities; because in the regions where the sects live in a mixed state, administrative problems haven't been overcome. As no solution

---

⁴¹Ussama Makdisi, *The Culture of Sectarianism: Community, History and Violence in the Nineteenth Century Ottoman Lebanon*, (Berkeley: University of California Press, 2010), 61.

could be found, the constant objections revealed how the issue turned into a problem. After these developments, the efforts of the solution-oriented minister sent by the Ottoman Empire to increase the efficiency of the district governorship system were ineffective due to the attempts of the European powers to increase their sphere of influence in the region, causing the division between the sectarian groups in the region to deepen. As the tensions between the groups moved to the next level, the Ottoman Empire came to the brink of a serious crisis, and the European powers were eager to get involved in the event again. As a result, it was decided that a new regulation, Mutasarrifiyya System, should be introduced after the failure of the Double Qaimmaqamiyya System in Mount Lebanon, and Lebanon was given the status of an independent Mutasarrifiyya with the regulation signed in 1861. With the development of a privileged administration approach in line with this system, which took shape in the shadow of Western powers, the foundations of the political system based on the communities that have survived to the present day will also be laid.

These arrangements made for the region sometimes remained as unsuccessful attempts, and sometimes provided a partial success and balance. While all these developments were being experienced, with the Tanzimat Edict of 1839, which tried to cover almost every area of the society from social services to local government understanding and practices, the representation of small administrative units in the assemblies was guaranteed and their effects on the administration were increased. On the other hand, while the undeniable Western influence in Mount Lebanon made the demographic heterogeneity more prone to conflicts in the political process, it was observed that although the reforms offered a wide spectrum in terms of representation, they also brought negative results in the society. In short, it has been seen that the Ottoman Empire, while trying to implement certain regulations that take into account the current internal dynamics of Mount Lebanon in line with the new reformist understanding that emerged with the Tanzimat, made a diplomatic struggle with the Western powers who wanted to take the region under their control in line with their political and economic purposes. In the middle of the 19th century, with the internal politics of the region turning outward with the conflicts, the region's obtaining a special management style, as mentioned before, had a great share in the emergence of today's Lebanese sect structure.

BIBLIOGRAPHY

Books, Articles and Theses

Acar, İrfan. *Lübnan Bunalımı ve Filistin Sorunu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989

Atlıoğlu, Yasin. *Savaşta ve Barışta Lübnan Marunileri: Aziz Marun'dan İç Savaş'a Maruni Kimliği ve Çatışma*. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2014

Ayhan, Veysel, and Tür, Özlem. *Lübnan: Savaş, Barış, Direniş ve Türkiye ile İlişkiler*. 1. Baskı, Bursa: Dora Yayın, 2009

Bağlıoğlu Ahmet. *Ortadoğu Siyasi Tarihinde Dürziler*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Ortadoğu Araştırması Merkezi Yayınları, 2006

Bağlıoğlu, Ahmet. "Lübnan'ın Tarihsel Dokusu ve Yönetim Anlayışındaki Mezhebî Etkiler." *İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Vol.13, no.1 (2008): 13-36.

Bilge, Mustafa L. "Lübnan". *TDV İslam Ansiklopedisi*, (2003): 244-245.

Buzpınar, Tufan Ş. "Lübnan". *TDV İslam Ansiklopedisi*, (2003): 248-254.

Cleveland, William. *Modern Ortadoğu Tarihi*, Mehmet Harmancı (çev.). İstanbul: Agora Yayınları. 2008

Ekinci, Ekrem Buğra. "Lübnan'ın Esas Teşkilat Tarihçesi." *Amme İdaresi Dergisi*. Vol.31, no.3 (1998). 17-35.

Farah, Caesar E. *The Politics of Interventionism in Ottoman Lebanon, 1830- 1861*, Oxford: Centre for Lebanese Studies, 2000

Harik, Iliya F. *Politics and Change in a Traditional Society; Lebanon, 1711-1845*, New Jersey: Princeton University Press, 1968

Harris, William. *Levant: Bir Kültürler Mozaïği* (Çev. Ercan Ertürk), 1. Baskı, Ankara: Literatür Yayınları, 2005

Hourani, Albert H. *Syria and Lebanon: A Political Essay*. New York: Oxford University Press, 1954

Hurewitz, Jacob Coleman. *Diplomacy in the Near and Middle East: A Documentary Record*, New Jersey: Princeton, 1956

Karakışla, Mehmet Deniz. "1840-1861 Tarihleri Arasında Cebel-i Lübnan'da Dürzi-Maruni Çatışması ve Bu Çatışmanın Bölgeye Etkisi", Master Thesis, Hacettepe University, 2016.

Keleş Erdoğan. "Cebel-i Lübnan'da İki Kaymakamlı İdari Düzenin Uygulanması ve 1850 Tarihli Nizamnâme." *Ankara University: Tarih Araştırmaları Dergisi*, Vol.27, no.43 (2008), 131-157.

Ma'oz, Moshe. *Ottoman Reform in Syria and Palestine, 1840-1861: The Impact of the Tanzimat on Politics and Society*, London: Clarendon P., 1968

Makdisi, Ussama. Makdisi, Ussama. *The Culture of Sectarianism: Community, History and Violence in the Nineteenth Century Ottoman Lebanon*, Berkeley: University of California Press, Berkeley, 2010

Noviçev, A. D. 1839 Gülhane Hatt-ı Hümayunu ve Dış Politikadaki Boyutları” İlmî Araştırmalar, Sayı 5 Çev. İstanbul: Darhan Hıdırali, 1997

Ortaylı, İlber. *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 2000

Ortaylı, İlber. *Osmanlı’da Değişim ve Anayasal Rejim Sorunu*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008

Özcan, Lütfi and Aksoy, Abdulkadir. “Tanzimat Dönemi Taşra Politikalarının Cebel-i Lübnan Örneğinde Analizi.” *Bilgi* Vol.26 (2013), 95-116.

Sofuoğlu, Ebubekir, and Akvarup, İlke Nur. “Osmanlı Devleti’nde Millet Sistemi ve Süryaniler”, *Sakarya University Sosyal Bilimler Enstitüsü Akademik İncelemeler Dergisi*, Vol.7, No.1 (2012), 71-87.

Subaşı, Turgut. “Cebel-i Lübnan’da Dürzî-Mârûnî Çatışması ve Osmanlı Yönetiminin Aldığı Tedbirler (1840-1845).” *IV. Middle East Congress on Politics and Society Proceedings Book*. 2018

Turan, Ş “Levant”, *Türk Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı: İstanbul. C:27, ss.145-147.

Traboulsi, Fawwaz. *A History of Modern Lebanon*. London: Pluto Press, 2012

Ülman, Haluk. “1840-1845 Arasında Suriye ve Lübnan’ın Durumu ve Milletlerarası Politika.” *Siyasal Bilgiler Fakültesi*, (1963), 242-267.

Varlık, Ali Bilgin. “Suriye Jeopolitiği-Suriye’deki Gelişmeler ve Türkiye.” *Başkent University Stratejik Araştırmalar Merkezi*, (2016).

Yıldız, T.uba. “Cebel-i Lübnan’da Osmanlı Devleti’nin Mezhep Politikası ve Hukuki Uygulamalar (1839-1914)”. *Doctoral Thesis*, İstanbul Üniversitesi, 2018.

Digital Books

Akarlı, Engin Deniz. *The Long Peace Ottoman Lebanon, 1861–1920*. Berkeley: University of California Press, c1993 1993. 1963. <http://ark.cdlib.org/ark:/13030/ft6199p06t/>

To cite this article: Alsibaaı, L., Özcan, U. (2022). Mimaride Kullanıcı Gereksinimlerinin Değişimi ve Bina Programına Yansımaları. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(2), 139-165

Submitted: August 15, 2022

Accepted: September 08, 2022

MİMARİDE KULLANICI GEREKSİNİMLERİNİN DEĞİŞİMİ VE BİNA PROGRAMINA YANSIMALARI

Leyla Alsibaaı¹

Uğur Özcan²

ÖZET

Yapılı çevre kullanıcısı sürekli bir değişim halindedir. Dolayısıyla yapılı çevreden beklentiler de değişmektedir. İnsanın dinamik gereksinimlerine yapılı çevrenin kısıtlı kalması, kullanıcının konfor seviyesini düşürmekle beraber yapının kullanımını ak-satacak ve terk edilmesine sebep olacaktır. İnsanların kişisel gereksinimleri, yaşantı ve genetiğine göre yüzeysel olarak değişiklik gösterse de ortak olduğu ana başlıklar mevcuttur. İnsan ve yapılı çevre, zaman kavramından etkilenen unsurlardır. İnsan-yapılı çevre ilişkisini yapılı çevreye insanların uyguladığı davranış ve eylemler üzerinden okumak mümkündür. İnsanlar, vakit geçirdikleri ortamı kendi değişim ve gelişimlerine göre uyarlama çabasında bulunurlar, bu da yalnızca esnek olarak kurgulanmış bir plan şeması üzerinde iyi sonuçlar verebilmektedir. Yapılı çevreyi kendileri düzenleyen veya uyarlayan kullanıcıların, çevrelerine sahip çıktıkları ve devamlı olarak bakımını eksiksiz yaptıkları verilen örnekler üzerinden görülmüştür. Ekonomi, çevre, topluluk, aile ve teknoloji gibi kullanıcı gereksinimlerinin değişiminde rol oynayan etkenler, kendi içinde de bir etkileşim sistemi oluşturmaktadır. Aynı zamanda değişen ihtiyaçlara adapte olmaya çalışan yapılı çevre, yeni gereksinimler yaratabilmektedir. Gelecekte tahmin edemediğimiz şekillerde gereksinimlerin değişmesi ka-

¹ Yüksek Mimar, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Yüksek Lisans Programı, İstanbul, Türkiye, e-posta: layla.hak.lh@gmail.com (ORCID: 0000-0002-9059-6711)

² Dr. Öğr. Üyesi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-posta: uozcan@fsm.edu.tr (ORCID: 0000-0003-0002-4478)

çınılmaz bir gerçektir. Mimaride mekân, içinde gerçekleşen eylemlerin bir oluşumdur. Dolayısıyla mekânın kullanıcı gereksinimleri ve dinamikliğinden bağımsız olarak tasarlanması, kullanım amacını yerine getirememesiyle sonuçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kullanıcı Gereksinimleri, Yapılı Çevre, Esneklik, Uyarlanabilirlik.

THE CHANGE OF USERS' NEEDS IN ARCHITECTURE AND THEIR IMPACT ON BUILDING PROGRAMS

ABSTRACT

The user of built environment has always been in a changing status. Hence, his expectations of the built environment is continuously changing. The built environment staying rigid against humans dynamic needs, besides resulting in reducing the users luxury, it will hinder the usage of the building and thus lead the users to leave it abandoned. Even though human needs superficially differ from a personality to another according to its experience and genetics, there are main headings that they're all connected to. Humanbeing and built environment are both elements that time affects and its only possible to read the human-built environment relationship over the humans behavior and actions on the built environment. Humans, put effort in adapting the environment they spend time in according to their change and progress, and this can only results in a good way if its done to a flexible schema. It's noticed from instances that the users who organize or adapt their built environment are tend to take good care of it. The factors such as economy, environment, society, family and technology that plays a role in changing the user needs, generate an interaction system within it self. Also, the built environment that is endeavoring to adapt to the changing needs, can sometimes create new needs. Therefore its an inevitable fact that the needs of today will change tomorrow in a way we can't predict. A space in architecture, is a formation of the actions inside it. Thus, designing spaces regardless of user needs and its dynamism will result in them being unable to deliver their purpose.

Keywords: User Needs, Built environment, Flexibility, Adaptability.

GİRİŞ

Yapılı çevre kullanıcıları olan insanlar, hayatlarının her bölümünde fiziksel ve psikolojik olarak değişim ve gelişim gösterirler. Buldukları ortamı da bu değişim ve gelişime uygun olarak organize etme çabasında bulunurlar. Bununla birlikte buldukları ortamı terk etmeden uzun zaman, belki de ömürleri süresince kullanırlar. Ancak bu imkânı, kendi başlarına yakalamaları çoğu zaman zor olabilmektedir. İnsanın var olduğu ilk dönemlerde profesyonel meslek grupları henüz oluşmadığından, bireyler kendi çevrelerini kendi kural ve kanunlarına göre değiştirebiliyorlardı. Fakat günümüzde her şey daha net ve katı sınırlarla çizilmiş durumdadır. Kullanıcılara bu imkânı sağlama görevi mimarların ve tasarımcıların sorumluluğu altındadır (Kızmaz ve Çimşit Koş, 2015).

Kullanıcı odaklı bir teorinin ilk varsayımı; yapılı çevrenin, barındırdığı kullanıcılarının eylemlerini desteklemek amacıyla üretilmiş olmasıdır. Dolayısıyla bu teori, kullanıcı ve yapılı çevre ilişkisi hakkında daha fazla bilgi toplayabileceğimiz yolları gösterebileceği gibi, yapılı çevrenin uyarlanabilirlik kapasitesini artırmak için araçlar sağlayabilecektir. Bu karmaşık ilişkinin hak ettiği dinamiklik ve değişkenliği tanımak, kullanıcının konfor seviyesini yükseltmekle beraber yapılı çevrenin ömrünü ve sürdürülebilirliğini artıracaktır.

Yapılı çevre araştırılmaya değer bir konu olmaya başladığından beri teoriler çoğunlukla sürece odaklı olmuştur. Kullanıcı ile ilişkisi göz ardı edilerek nasıl inşa edileceğine ve inşaatından sonra nasıl işleyeceğine odaklı olarak teori üretilmiştir. Bunun da insan davranışlarının ve sosyal hayatının pratik planlama ve tasarım alanında ölçme zorluluğundan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Uyarlanabilir tasarım yapmanın getirdiği bazı zorlukların üstesinden gelmek yerine tasarımda bir standartlaşmaya gidilmesi yapılı çevreyi çeşitli kısıtlamalar ile karşı karşıya bırakmaktadır. Doğrudan mimar-kullanıcı ilişkisinin olduğu tasarımların dışında kullanıcı ile bir iletişim kurulmayan tasarım aşamaları sonucunda bireylerin özgün ihtiyaç ve tercihlerini karşılayamayan basmakalıp mekânlar oluşmaktadır. Bunu önlemek için, tasarımcının kullanıcıyı odağına alarak onu ana problem veya sorunsal olarak ele alması gerekecektir.

1. Kullanıcı Gereksinimleri ve Yapılı Çevre

1.1. Kullanıcı Kavramı ve Gereksinimleri

Kullanıcı hayatının her döneminde kendisine sunulan imkan ve gereklilikler durumlarında kendi kişilik, kimlik ve istekleri ile uyumlu tercihler yapar. Kullanıcının ömründe en gerekli olgulardan birisi olan konut kavramında da, istediği gibi ya da arzuları ile en çok uygun olan tercihleri yapması, daha doğrusu bu tercihleri yapması için seçeneklere sahip olması önemlidir. İnsanlar, konutlarından kendileri gibi olmalarını ya da kendilerine göre değişip, dönüşebilmelerini beklemektedirler. Kullanıcılar, süresi oldukça kısıtlanan günümüzün konutları içerisinde geçirdikleri zaman diliminde, konforlu ve kaliteli zaman geçirebilecekleri fonksiyonel ve esnek tasarımlar arzu etmektedirler. (Kızmaz ve Çimşit Koş, 2015)

Kullanıcı ihtiyaçları, bir mekânda olabilecek en az gereksinimleri belirlemektedir. Bun ihtiyaçlardaki karşılanamama durumu, konforsuzluk ve kullanışsızlık sebebi olmaktadır. Söz konusu eksiklikler oransal olarak çoğaldıkça mekanın kullanımını aksamakta ve kullanıcıların mekanı terk etmesine sebep olabilmektedir. Kullanıcıların verimli çalışabilmelerini sağlayacak imkanlar ve çevresel parametreler toplumsal, psikolojik ve fizyolojik bakımdan huzursuzluk hissetmemeleri için çok önemlidir. Kısacası kullanıcı gereksinimleri; kullanıcı ve kullanıcıların eylemlerini yerine getirebilmeleri için çevrenin sahip olması gerekli ödün verilemez koşullardır (Alçulu ve Özyılmaz, 2009).

Vischer'e göre (2008), yapılı çevrenin kullanıcı gereksinimlerini belirlemek, dört maddede anlattığı nedenlerden dolayı zordur ve kesin sonuçlu değildir:

1. Yapıda kullanıcı kesiminin belirlenmesinin genelde aldatıcı olabilmesi: Çoğunlukta belirli bir mekânın birden fazla homojen kullanıcı grubu olmakta, bunların gereksinim ve istekleri de çakışabilmektedir. Örneğin, cezaevlerinin kullanıcıları arasında, daha fazla hareket özgürlüğünü tercih eden suçlularla beraber cezaevi nüfusunun hareketinin kısıtlanmasını tercih eden gardiyanlar, ayrıca ziyaretçiler ve idari personeller yer almaktadır.

2. Bazı kullanıcıların etkinliklerinin görece önemini veya geçirdiği süreyi sıralamada diğerlerinden daha fazla önceliğe sahip olabilmesi: Basit bir örnekle, bir konutta oturan aile, onlara gelen misafirlere, ya da bir okulda okuyan öğrenciler, ziyaretçi velilerden daha öncelikli kullanıcılarıdır diye seçmek gerekebilir.

3. Kullanıcının yapıların içinde eylem gerçekleştirdiği kadar çevresinde de gerçekleştirebilir olması: Mimari elemanların çevrelediği dış alanlar (ev bahçeleri, sokaklar, ortak alandaki merdivenler, vb.), yapıların içi kadar yaşantı barındırmaktadır.

4. Bu saydığımız önemli faktörlerin bir tanesi de zamandır. Yapılı çevre ve kullanıcısı zamanın geçmesiyle değişen unsurlardır. Ömrü boyunca kullanıcısı değişmeyen yapı, yalnızca değişimlere cevapsız kaldığından yıkılan yapıdır.

Kullanıcının deneyimini değerlendirmek ve yapılı çevrede kullanıcı eylemlerinin ne ölçüde desteklendiğini belirlemek için tek bir zaman dilimi veya tek bir kullanıcı grubu ile yetinmek doğru olmayacaktır. Kullanıcı-yapılı çevre ilişkisinin dinamiklik gerçeği göz ardı edilerek kısıtlı ve rijit tasarımlar üretmenin sonucu 3 aşamalı olarak değerlendirilmektedir: Birincisi, kullanıcının değişmesi veya aynı kullanıcının ihtiyaçlarının değişmesi halinde uyarlanamayan rijit yapının konfor seviyesinin düşmesidir. İkincisi, konfor seviyesi düşünce yapılı çevrenin terk edilmesidir. Sonuncusu ise terk edilen yapı sayısı arttıkça ihtiyaçlara göre yapı sayısının yetmezliğidir. Dolayısıyla bir tasarım kalıbı oluşturmak yerine kullanıcı-yapılı çevre ilişkisi gözlemlenerek, hepsini gerektiği şekilde ve gerektiği kadar barındırabilecek uyarlanabilir bir yapılı çevre tasarlanmasının, ülkenin genel ekonomisine ve inşaat sektörünü etkileyeceği söylenebilir.

İnsanların ihtiyaçları farklılaşma gösterse de psikoloji bilim dalına göre ortak olan beş alt başlığa ayrılmaktadır, her biri ayrıca "fiziksel, psikolojik, görsel ve işitsel" ihtiyaçları kapsayabilen bu ana başlıklar şu şekilde sıralanmaktadır:

1. Normatif ihtiyaçlar; bireylerin veya grupların verilen bir durumda istedikleri bir dizi standart, açıkça tanımlanmış, herkesin (farklı oranlarda da olsa) ortak olduğu kriterlerdir. Normatif ihtiyaçlar mutlak değildir ve gerçekleşmesiyle ilgili standartlar çeşitlilik gösterebilir. Örneğin, güvenlik gereksinimi.

2. Hissedilen ihtiyaçlar; var olup olmadığı sorularak "istek" olarak tanımlanır. Bireysel algılar ve hizmet bilgisi ile sınırlıdır. Örneğin, baş dönmesi hissine karşı ağrı kesici ihtiyacı.

3. Gerçekçi ihtiyaç olarak tanımlanan kanıtlanabilir ihtiyaç; bazı eylemlerle anlatılan, ihtiyaç olarak ifade edilendir. Hissedilen ihtiyacın eyleme dönüşmüş halidir. Örneğin, ağrı hissinden sonra doktor ziyaretine ihtiyaç duymak.

4. Nisbi gereksinim; bireylerin veya grupların kişilikleri ile ilgili olanlardır. Bir anlamı olan ve kriter olarak ifade edilenlerdir. Bazı gruplar için vazgeçilmezken diğerleri için fazlalıktır. Örneğin, ibadet yeri.

1.2. Kullanıcı Gereksinimlerinin Sınıflandırılması

Bir ev, kullanıcısının fiziksel ihtiyaçlarını karşıladığı kadar aidiyet, saygı görme, kişiselleştirme ve kendini ifade etme gibi psikolojik ihtiyaçlarını da karşılamaktadır. Sadece fiziksel ihtiyaçları karşılamakla yetinense bir barınaktır. Bu tanıma göre,, tarihin ilk konutları basit dal ve sazlardan, bazen de büyük hayvan kemiklerinden üretilmişse de günümüzde birçok yüksek kulede yer alan “daire”lerden daha fazla ev tanımını taşımayı hak edebilmektedir. Yapılı çevrenin konfor seviyesi, kullanıcı gereksinimleri kategorilerinin ne kadarını karşılayabildiğiyle ölçülebilir. Bazıları daha az etkilerken bazıları da doğru karşılanmazsa yapılı çevrenin kullanım amacını kaybetmesine sebep olur. İnsanoğlunun gereksinimleri iki ana başlıkta açıklanırsa, bunlar temel (fiziksel) ve ikincil (psikolojik) olur. Psikolojik ihtiyaçlar, karşılanması daha zor olan kategoridir. Bunların eksiklikleri insanda stres ve gerginlik kaynağı olabilmektedir. Dolayısıyla bu eksiklik de kullanıcının yapılı çevre içerisinde yerine getirmesi gereken eylemde bir aksama sebebidir.

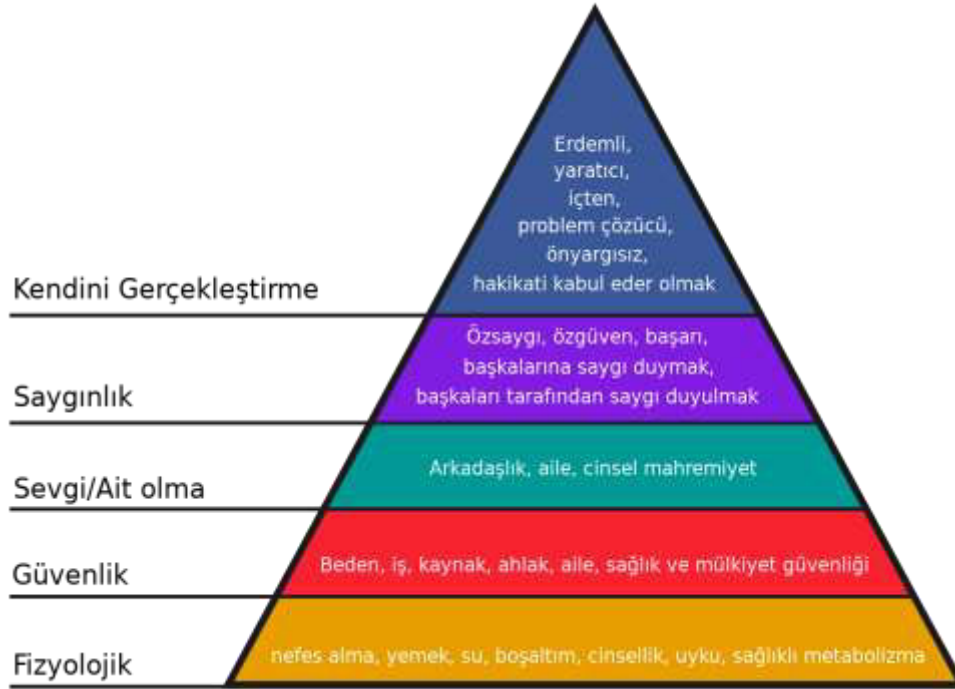
Psikolog Abraham Maslow'nun (1943) insan gereksinimlerini anlatan hiyerarşik modeli, yapılı çevre kullanıcısının gereksinimlerinin sınıflandırması ile ilgili çok kullanışlıdır. Yıllardır geliştirilen bu modelin günümüzde yaygın olarak başvuru şekli aşağıdaki gibidir.

1. Fizyolojik: Nefes almak, beslenmek ve uyumak.
2. Güvenlik: Vücudun, işin, moralin, ailenin sağlığın ve mülkiyetin güvenliği.
3. Sevgi ve aidiyet: Arkadaşlık, aile ve sosyal hayat.
4. Saygınlık: Kişisel saygınlık, güvenmek, başarı ve saygı görme.

5. Kişisel gerçekleştirme/gelişim: Yaratıcılık, sorun çözmek ve dışa vurumculuk.

Şekil 1: Maslow'nun İhtiyaçlar Hiyerarşisi (Url-1)

Maslow (1970) bu temel ihtiyaçları tüm insancıl meselelerin kökeni olarak tanımlar, çünkü insan gereksinimlerinin tüm sathi farklılıklarına rağmen aynı kökenlere sahip olduğuna, sadece yapılı ve doğal çevreden empoze edilen dış faktörlerin etkisiyle değişebildiğine inanmaktadır.

1.3.Yapılı Çevre Ve Bileşenleri

Yapılı çevre, insanların tarih boyunca doğal çevre ile uyum sağlamaya çalışırken zaman geçirdikleri yerin konfor seviyesini artırmak için ürettikleri mekânlardır. Günümüzde ise yapılı çevre, her yerde herkesin etkilendiği, içinde değilse de çevresinde yaşadığı dünyadır. Yapılı çevre, etrafında yaşadığımız, vakit geçirdiğimiz ve ihtiyaç giderdiğimiz, doğaya sonradan eklenen, insan tarafından üretilen her şeydir. Yapılı çevre terimine, en ünlü mimarlık firmalarının inşa ettiği yüksek kuleler girdiği gibi, varlıksız insanların barınma ihtiyacını karşılamaya çalışırken ürettiği gecekondular da girmektedir.

Habraken (2017), “gündelik yapılı çevre” ve “anıtsal, abidevi veya simgesel yapılı çevre” şeklinde yapılı çevreyi ikiye ayırmıştır. Anıtsal yapılı çevrenin içine müze, ibadet yerleri, konser salonları gibi simgesel bir işlevi olan yapılar girerken; gündelik

yapılı çevrenin içine konut, çalışma alanları, okul gibi aynı kullanıcı tarafından düzenli bir şekilde kullanılan, dinamik hayata uyma zorunluluğu olan yapılar girmektedir.

Aynı görüşe katılan Gropius (1950) şöyle bir ifadede bulunmuştur: “Mimarlar binaları anıtlar, eserler gibi düşünmemeli, onları hayatın değişkenliğine hizmet edebilecek kaplar gibi düşünmeli ve bu kurgu modern hayatın dinamizmiyle baş edebilecek geri plan uyumunu yaratabilecek kadar esnek olmalı” (Kızmaz ve Çimşit Koş, 2015) “Genç mimarlar ve öğrenciler şu iki şey arasındaki farkı görmeliler. Büyük “A” ile “Architecture” (Mimarlık) önemlidir, ancak bu gündelik yapıyı çevre için tasarım yapmaktan farklıdır. “Gündelik çevreyi” tasarlayamazsınız, ama “onun için” tasarlayabilirsiniz. Çünkü “o” saygı duymamız ve geliştirmemiz gereken yaşayan bir organizmadır. Yaratıcılıklarımız “o”nu geliştirmeli, iyileştirmelidir.” (Habraken, 2017)

Anıtsal yapıyı çevrenin amacı her gün kullanılan yapıyı çevreninkinden farklıdır, sabit kalarak görevini yerine getirmektedir. Ancak gündelik yapıyı çevrenin bir yaşam döngüsü vardır; o, büyüyor ve kendini yeniliyor (Hasgül ve Özsoy, 2013). Yapılı çevre, genişleme/daralma ve değişim potansiyeli olduğundan dinamik bir organizma olarak değerlendirilmektedir.

Yapılı çevrenin yaşam döngüsü, ihtiyaç duyma aşamasından başlayarak, tasarım, yapım, kullanım, işlev değişimi ve yıkım aşamalarından geçtikten sonra tekrar ihtiyaç duyma aşamasına gelmektedir.

Uyarlanabilir ve esnek tasarım stratejilerini geliştirmeden amaç, yapının yaşam döngüsündeki “İşlev Değişimi” aşamasını olabildiğince uzatarak sürdürülebilirliğini ve kullanıcılarındaki soyut değerini artırmak olmuştur.

Şekil 2: Yapılı Çevrenin Yaşam Döngüsü

1.4. Kullanıcı Gereksinimleri Ve Yapılı Çevre İle İlişkisi

İnsanlar ihtiyaç ve isteklerini davranışları vasıtasıyla dışa aktarırlar. Tasarım sürecine katmak üzere kullanıcı gereksinimlerini analiz etmenin, anlamının ve değerlendirmenin en iyi yolu, sistematik bir şekilde kullanıcının yapılı çevre ile ilişkisini gözlemlemektir. Yapılı çevre kullanıcısının davranışları eylem olarak ele alınırsa dinlenme, beslenme, çalışma, temizlenme, uyuma gibi eylemler şeklinde düşünülebilir. Erkman (1982), kullanıcı gereksinimlerini, gözlenemeyen soyut bir kavram olarak ve izlenebilen/somut halini, insanın yaptığı “davranışlar” şeklinde tanımlamaktadır (Aluclu ve Özyılmaz, 2006). Yapılı çevrenin geçirdiği değişiklikler, işleyiş şekli ve eylemlerin muhtemel sonuçları gözlemleyerek anlaşılabilir. Akbar (2018) bunu bir satranç oyununa benzetmektedir, iki kişi taşları oynatırken üçüncüsü iyi bir şekilde izlerse atın, kalenin veya askerin oynatılma şeklini anlayacaktır.

Kullanıcı ihtiyaçlarının tasarım aşamasındaki önemini belirlemek, yapının kullanım aşamasında yeterliliğini belirlemek açısından önem taşımaktadır. Kullanıcı gereksinimleri ile tasarım ilişkisi doğru kurulmadığında tasarımda kullanım amacına ters düşülür. Eski yapılarda bu ilişkinin doğruluk oranı günümüz yapılarına göre daha fazladır (Şener, 1977). Kullanıcının yapılı çevreye uyguladığı değişim çabalarını analiz ederek gereksinim ve isteklerini anlamak, tasarım sırasında önemli bir araç olup tasarım sonrasında ise bir geri bildirim kaynağı olacaktır.

Yapının toplumdaki değişen ihtiyaçlardan etkilenmesi 4 aşamada düşünülebilir:

1. İşlevini kaybetmesi: Yapı, çeşitli nedenlerle işlevsel olarak eskiyebilmektedir. Gelişen yapılı çevreden, iletişim veya altyapı sorunlarından dolayı konumu yetersiz kalmış olabilir; gelişen teknolojiye göre cevapsız kalmış olabilir. Yapı, günün değişen şartlarında yapının karşılamakta olduğu işleve olan ihtiyacın azalması, yok olması veya kurumun ekonomik sebeplerden kapatılması gibi nedenlerden işlevini kaybedebilmektedir.

2. Yapının geçici bir süre terk edilmesi: Bu süreçte yapının, sahibinin bilgisi dışında resmî olmayan veya yasadışı işler ile işgal edilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu süreç ne kadar uzarsa yapının o kadar hasar görme olasılığı artmaktadır. Bazı durumlarda işlevini değiştiren yapılar bu süreçten geçemeyebilirken bazılarıysa bu süreçten hiç çıkamayabilmektedir.

3. Geçici kullanım: Yapı işlevini yitirdikten sonra kalıcı veya geçici olarak yeniden kullanım söz konusu olabilir. Geçici olarak yeniden kullanılması durumunda bina, orijinal haliyle herhangi bir teknik müdahale olmaksızın kullanılır, ancak işlev ve kullanıcılar değişiklik gösterebilir. Bu aşamada ciddi bir yeniden yapılanma veya yıkım çalışması yapılmamaktadır.

4. İşlev dönüşümü: Bina, yaşanan toplumsal veya ekonomik değişikliklere uyan yeni bir işlev taşımaktadır. Binanın ilk tasarlandığı durumundaki esneklik ve uyarlanabilirlik kapasitesine bağlı olarak yapılan müdahaleler veya yeniden yapılanmanın derecesi değişiklik göstermektedir.

Toplumda değişen ihtiyaçlara göre farklı cevaplar verebilen Türkiye'deki yapılardan bir tanesi Sultanahmet'te yer alan Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesidir. Bizans döneminden günümüze kadar barındırdığı farklı 10 işlev sırayla şu şekildedir: Akıl Hastanesi, Sanat Evi, Kılıçhane, Tekstil Atölyesi, Hastane, Medrese, Danıştay, Sanat Mektebi, Erkek Sanat Enstitüsü ve bugünün Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi.

Şekil 3: 1952 yılında Sultanahmet Endüstri Meslek Lisesi (Url-2)

Kullanıcının yaşam döngüsü içinde aynı mekânı uzun süreli kullanması durumunda; mekânın statik kalması karşılıklı adapte olma zorunluluğunu beraberinde getirmektedir. Bu durumda kullanıcı ya statik olan mekâna kendini adapte etmeye çalışır ya da mekânı olabildiği kadar dönüştürmeye çabalar. Bu iki alternatifi gerçekleştirmediği zaman ise mekânı terk etmek zorunda kalır (Hasgül, 2018).

1.4.1. Kullanıcı ve Yapılı Çevre Uyumu

Kullanıcılar zaman içerisinde esneyemeyen, değişemeyen, dönüşemeyen, adapte olamayan, kendilerine uyum sağlayıp ayak uyduramayan konutlarından uzaklaşmaya başlarlar. Kendilerine ait ve kişiselleşmiş, kaliteli ve konforlu zaman dilimlerine en çok sahip olacakları mekân da bunu sağlayamamanın huzursuzluğunu yaşarlar. (Kızmaz ve Çimşit Koş, 2015) Buna rağmen, insanların genellikle fazla efor gerektiren değişiklikleri yapmaktan kaçınarak mevcut duruma uyum sağladıkları görülmüştür, bu da ancak doğru bir plan kurgusuyla iyi sonuçlar verebilmektedir.

Uyarlanabilirlik, bir olası kullanım potansiyeli ve aynı zamanda bir kullanım sürecidir. Bu göz önünde bulundurarak araştırıldığı zaman fiziksel uyarlanabilirliğin konunun tek bir parçası olmadığı açığa çıkmaktadır. İletişim, sahiplik ve yönetim pratikte uyarlanabilirliğin başarı oranını etkileyen önemli faktörlerdir.

1.4.2. Kullanıcının Yapılı Çevreyi Uyarlaması

Esneklik ve uyarlanabilirlik kapasitesi düşük olan yapılarda kullanıcı, ihtiyaçları değiştiği zaman olabildiğince uyarlamaya çalışmaktadır. Bu da çoğu zaman kısıtlı kalmakla beraber en iyi şartlarda görsel veya işitsel konforu düşürmeyle sonuçlanmaktadır. Yeniden düzenlemenin kalitesini belirleyen ana unsurların başında, yapının sahip olduğu tasarım esnekliği düzeyi gelmektedir. Bunun dışında, yeniden düzenleme için ayrılan bütçe de, yeniden düzenleme kalitesini etkilemektedir (Okutan, 2020). Bu bölümde, günümüzün sıklıkla uygulanan olumsuz veya olumlu yeniden düzenleme örneklerini ele alarak kullanıcıların ev ortamlarına nasıl ve hangi ölçüde değişiklikler gerçekleştirdiği araştırılmaktadır.

Kullanıcıların mekanı organize etme şekilleri, kullanıcılar tarafından bireysel olarak veya uzmanlar yardımıyla gerçekleştirilen değişimler sayesinde oluşmaktadır. tadilat, mimarlık disiplini içerisinde; yeterli büyüklüğe sahip olan bir mekânda ihtiyaç duyulan yenileme ve değişikliklerin gerçekleştirilmesidir (İslamoğlu ve Usta, 2016). Ekonomik durumları yaşadıkları mekanı düzenlemeye olanak sağlayan kullanıcılar, yaşadıkları konutta düzenlemeler yaparken, bu imkana sahip olmayan kullanıcılar ise kendileri için çok da uyumlu olmayan mekanlarda yaşamayı kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Yapının tasarım esnekliği ve bunun ne düzeyde olduğu, yapılacak olan düzenleme için ayrılan ekonomik imkan, söz konusu düzenlemenin kalitesi konusunda belirleyici olmaktadır (Okutan, 2020).

Şekil 5: Konutta hacim arttırım örnekleri, Mersin (Okutan, 2020)

Şekil 11’de görüldüğü gibi açık bir balkon kapalı bir mekâna dönüşmüştür. Konut, mekânları birleştirilme, bölünme yoluyla ya da tamamen başka amaçlar için, kullanıcı tarafından mimarın öngördüğünden farklı şekillerde kullanılabilir (Okutan, 2020).

Bu bağlamda İstanbul’da bulunan bir konut sitesinin tasarım aşamasında yönetim çalışanlarına ayrılan alanının dönüştürülmesi örnek olarak incelenecektir. Kullanım sürecinde yönetimin satış ofisi olarak tasarlanan birimlerden birine geçmesi ve alanın boşalması ile beraber, site sakinleri kendi ihtiyaçları doğrultusunda yöneticilere alanı mescide çevirme isteğini belirtmiştir. Yöneticiden izni alan site sakinlerinin bir grubu, efor ve maliyeti kendi üstlenerek bu alanı günümüzde mescit olarak kullanmaktadır. (Şekil 6)

Şekil 6: Mescit’e Dönüşen Yönetim Birimi

Mescidi kuran kullanıcı grubu, bütün site sakinlerinin kullanımına açık bırakmakla birlikte mescidin yönetimini, gelişimini ve onarımlarını kendileri yapmaktadır. Site çocukları, alanı oynamak ve yemek için kullanarak alanın temizliğine zarar verince mescidin kurucuları sahip çıkarak iç kapılarını kilitlemeye başlamıştır. Mescidin kullanıcı sayısı artınca iç koridorundaki ayakkabılıklar dış girişe alınarak ve iç koridora halı serilerek namaz kılma bölümü genişletildi. Ayrıca özel günlerde (bayram namazı veya cuma namazı) üstü kapalı olan dış girişinin önüne geçici hasırlar serilerek namaz kılma bölümüne eklenmektedir. Ramazan ayında teravih namazı için mescidin kadın kullanıcısı artınca cemaate katılabilmeleri için bir mikrofon ve bir hoparlör takıldı. Onun dışında gün geçtikçe bu mescit, kendilerine (mescit kurulu) ismini veren ilk kurucuları tarafından geliştirilmektedir. Klima ve elektrikli ısıtıcı gibi ihtiyaçları karşılamak dışında ayrıca dekorasyon ve ikincil aksesuar parçaları mescide eklenmektedir (saksılık, elektrikli tütsü brülör, kitaplık, dış kapıya asılan tablo ve 'Mescit' yazısı gibi). Günümüzde bu mescit, ortak kullanıma açık olmasına rağmen, yönetimi site yöneticileri karışmaksızın tamamıyla ona sahip çıkan kullanıcılarının elindedir.

Şekil 7: Mescit'e Dönüşen Yönetim Birimi

Bunun dışında İstanbulun Bakırköy ilçesinde bulunan konut birimi olarak tasarlanan fizik tedavi kliniği örnek olarak sunulabilir. Birimin girişi dar bir koridordan geçirdikten sonra bütün odaların açıldığı koridor adına bir holü bulunmaktadır. Bu hol hasta kayıt işlevi için kullanılmaktadır. Aynı hole açılan yatak odalarının bir tanesi bekleme odasına çevrilmişken diğer yatak odası fizik tedavi odası olarak kullanılmaktadır. Konut biriminin aynı hole açılan oturma odası ise doktor odası ile muayene odası olarak hizmet vermektedir. Bunun dışında mutfak personel yemekleri için işlevini aynı şekilde devam ettirirken wc ve banyo olarak tasarlanan ıslak hacimler, kadın-erkek ayrı lavabolar olarak kullanılmaktadır. (Şekil 8)

Şekil 8: Fizik Tedavi Kliniği Olarak Kullanılan Konut Birimi

2. Kullanıcı Gereksinimlerin Değişimi, Mekana ve Bina Programına Yansımaları

Sürekli gelişmenin olduğu günümüzde, ihtiyaçlara devamlı yenileri eklenmekte, bazı ihtiyaçlarımız değişmekte veya eskimektedir. Kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanması tasarımın temel amacıdır, bundan dolayı gereksinimler ürünün ne şekilde adapte olabilmesi gerektiğini gösterir. Gelişen ve değişen sosyal yapı, teknolojik altyapı, kültür gibi faktörler yeni ihtiyaçlar doğurmakla beraber hemen karşılığında bu ihtiyaçları çözebilmek için gereken yenilikleri de sunmaktadır. (Yılmaz, 2006).

Sürekli artan hız ve bunu karşılayabilecek teknolojiler sayesinde yapı teknolojisi de dahil olmak üzere her türlü tasarım ve üretim stili değişmekte, yeni ihtiyaçlara ayak uydurmak zorunluluğundadır (Uzel, 2001).

2.1. Kullanıcı Gereksinimlerinin Değişimi

Kullanıcı gereksinimleri, kendi içinde bir sistem oluşturan çeşitli faktörlerden etkilenmektedir. Toplumsal, ekonomik, teknolojik ve çevresel etkenler de kendi içlerinde bir etkileşim gerçekleştirmektedir. Teknolojinin gelişiminden kültür ve aile yapısının etkilenmesi, toplumsal değişikliklerden çevre ve kültürlerin etkilenmesi gibi, sistem birbirine bağlı bir yapı sergilemektedir. Teknoloji geliştikçe hayatı hızlandırmakta, hayat hızlandıkça gelişimin ivmesi artmaktadır (Yılmaz, 2006).

2.1.1. Toplumsal Nedenlerden Oluşan Yeni Kullanıcı Gereksinimleri

Toplumsal değerler, toplumsal yapı ve düzenin için önem arz etmektedir. Din, aile, eğitim, hukuk ve ekonomi benzeri olgular toplumsal değerlerin etkisi altında şekillenir. Toplumsal olgu ve gruplar yolu ile toplumsal değerler kuşaktan kuşağa aktarılır. (Yaşar Ekici, 2014)

Türkiye ve Ortadoğu toplumlarının yıllar önceki yaşam tarzlarından dolayı ihtiyaç duyduğu konut tipolojilerinin farkı günümüze göre açıktır. Geniş ailelerin birlikte yaşaması, komşuluk ilişkilerinin ve beraberliğin olması, kültürel birikimle konutlarda mahremiyetin aranması, yabancıya karşı tedirgin ve ihtiyatlı olunması, kültürel ve toplumsal geleneklerin gereği misafirperverlik anlayışının yaygın olması gibi toplumsal değerler çağın mimarisini oluşturmuştur. Sonrasında kente göçün artmasıyla beraber çekirdek aile yapısının yaygınlaştığı gibi, günümüzde rastlanan, bireylerin tek yaşadığı evlerin gelecek yıllarda artacağı öngörülebilir. Bu nedenle evler, boyutça daralmış, sayıca artmış bulunmaktadır. Evlerin kısa vadeli kazançlara odaklanan mimar ve müteahhitler tarafından sadece gece konaklamak için kullanılacakmışçasına tasarlanması nedeniyle, geçmişte evin içinde gerçekleşen aktiviteler günümüz evlerine sığmamaya başlamıştır. Dolayısıyla kafe, davet salonları ve milli kütüphaneler gibi ortak kullanımlı mekânlara toplumsal ihtiyacın arttığı görülmüştür.

Bu toplumsal değişikliklerin mimariye getirisi; toplu konut projeleri, sonrasında konut ve ofis kuleleri olmuştur. Yaşam tarzının tamamıyla değişmesi yeni işlevler mey-

dana getirdiği gibi bazı işlevleri de yok etmiştir. Kısacası, yılların geçmesi ile insanların gereksinimleri göz ardı edilemeyecek kadar değişiklik göstermiştir ve günümüzün rijit mimarisi, bu değişkenliği iyi bir şekilde karşılayamamıştır. Mimarının bu konudaki eksikliği endüstriyel devrimden sonra ana şehirlerde yaşanan yapı yetersizliğinin sebeplerinden biri olarak düşünülebilmektedir.

Fiziki ve sosyal ihtiyaçlardan doğan gereksinimlerin değişmesi dışında insan, doğası gereği sürekli bir gelişme içerisinde olmak için çabalar. Ayrıca insan, rutinden sıkılma özelliğine sahiptir. Bu, oran olarak kişiden kişiye değişiklik gösterse de insanın özünde mevcuttur. Sürekli kendini yenileyen hazır giyim sektörüne baktığımızda fonksiyonu tamamen sağlam olsa dahi sadece moda için yapılan alışverişler, buna örnek olarak sunulabilir. Ayrıca, teknolojik cihazlarda yaşanan hızlı değişimler ve sunum tarzıyla insanları çekmekte gösterdikleri başarı da diğer bir örnektir. Bunun da yaşam hızının artmasında görece küçük de olsa rolü vardır.

2.1.2. Aile Yapısı Değişimleri Nedeniyle Oluşan Yeni Kullanıcı Gereksinimleri

Aile kurumu, bireyi ve toplumu etkilediği gibi aynı zamanda onlardan etkilenmektedir. Zamanla beraber yaşanan her türlü dönüşüm ve gelişim izlerini aile kurumunda görmek mümkündür. Aile, hem etkileyen hem etkilenen özelliği ile farklı gelişim ve değişimlere uğramıştır. Her ne kadar değişime sebep olan pek çok etken yaşanmışsa da, Batılı aile anlayışının yaşadığı olumsuz durumları Türk aile yapısı geçirmemiştir. Anlaşılmaktadır ki, aile yapısı değişse ve dönüşse de geçmişten günümüze devam eden değerler Türk aile yapısının ve Türk ailesinin önemli unsurlarının korunmasına imkan vermiştir (Yaşar Ekici, 2014).

Genç ve bekarken yatak odasının yaşam alanına yakın olması ya da asma katta olup bütün eve açık olması rahatsız etmeyebilir. Aynı kişi evlenip bir aile kurmaya başlayınca o yatak odası için az bile olsa bir mahremiyet aranır. Çocuk sahibi olunca veya misafir kabul etmeye başlayınca koridor sonundaki yatak odasının kapısının yaşam alanından gözükmemesi rahatsız etmeye başlayacaktır. Sonrasında yaşlı ve çocuksuz bir çift olunca o yatak odasının yaşam alanına daha yakın, daha açık, daha kolay erişilebilir olması istenecektir. Zamanın geçmesi ile beraber doğal olarak oluşan değişimler bireylerin gereksinimlerine ve isteklerine yansımaktadır.

Her toplumda aile yapısının, zamanla beraber bir değişim ve dönüşüm geçirmesi doğaldır. Bu değişime etki eden çeşitli başlıklardan bahsedilebilir; göç, ekonomik şartlar, teknoloji, toplumsal değerler ve çalışma hayatında yaşanan değişiklikler (örn. uzaktan çalışma). Geçmişte bu tür sebeplerden dolayı aile yapısında bir dönüşüm gerçekleşmişse gelecekte de benzer veya farklı sebeplerden değişim yaşanması söz konusudur.

2.1.3. Teknolojik Nedenlerden Oluşan Yeni Kullanıcı Gereksinimleri

Teknolojinin gelişimi, hem bireyin gereksinimlerini hem de toplumların topoğrafyasını değiştirir. Teknolojinin gelişimi dünyamıza her konuda büyük bir farklılık getirmiştir. Asansörün icadından sonra gökdelenlerin meydana gelmesinin, veya otomobillerin hayatımıza girişinin mimariye ve şehirciliğe etkisi gibi, meydana atılan her türlü teknoloji yaşam tarzımızı, isteklerimizi ve gereksinimlerimizi önemli ölçüde etkilemektedir.

Bununla beraber etrafımızda yaşanan dönüşümlere adapte olmaya çalışılarak gereksinimler değişikliğe uğradı. Son dönemde vuku bulan ekonomik değişimlerin, insanların yaşam tarzlarında ve isteklerinde etki bırakmasıyla sektörün insanlara sunduğu birçok olanak, yaşam hızından dolayı ihtiyaç olarak görülmeye başlandı. Sitelerdeki spor salonunun temel ihtiyaçlardan sayılmaya başlanması ve mikrodalganın mutfaklarda vazgeçilmez hale gelmesi gibi. İnsan gereksinimlerine medyanın da etkisi büyüktür. İcadından önce insanların aklından bile geçmeyen telefon cihazlarının günümüzde temel ihtiyaçlardan olması gibi, ileride de bugün çok az kişinin erişiminde olan akıllı ev sistemlerinin (Smart House) temel ihtiyaçlardan sayılmaya başlanacağı öngörülmektedir.

Teknoloji, insanın gereksinimlerinin değişmesinde rol oynadığı gibi esnek tasarımlar üretilmesini kolaylaştırmıştır. İnsanoğlu, sığınabileceği ve hayatını kolaylaştırabileceği yapılı çevreyi, tarih boyunca doğayı taklit ederek inşa etmeye çalışmıştır. İlk etapta keşif ve mağaralara veya hayvan kabuklarına şekil olarak benzer yapılar üretmeye, daha sonra teknolojinin gelişimi ile beraber büyüeyebilen ve dışsal koşullara adapte olabilen organik hücrelerden esinlenmeye başlamıştır. Günümüzde yaşayan mantarların miselyumu sayesinde, olduğu ortama adapte olabilen bir yapı malzemesi kullanılmaktadır.

Bilimsel ve teknolojik gelişimimizle beraber doğanın strüktürel yapısını daha fazla taklit edebilmekteyiz. Günümüzde ölü/statik malzemelerle doğanın organik formlarını oluşturma çabası içinde olsak da, gelişen moleküler biyoloji, fizik, kimya gibi bilim dalları sayesinde doğanın çözümlerini gözlemleyerek taklit edebildikçe malzeme moleküler boyutta daha çok hâkim olabilmekteyiz. Tasarım ilerleyen teknolojilerle daha da esnekleşebilecek ve doğanın form-strüktür-hareket ilişkilerindeki çözümlerine yaklaşıma devam edecektir (Yılmaz, 2006).

2.2. Yapıda Eskime

Yapıda kullanılan malzeme ve tesisatların kalitesi yapının fiziksel sağlığını etkilerken tasarım aşamasında düşünülen uyarlanabilirlik kapasitesi işlevsel ömrüne etki etmektedir. Ancak, yapının uyarlanabilir olması işlevinin eskimesini engellemez, sadece eskimesi durumunda ikincil bir işlev barındırmasını mümkün kılmaktadır.

Binalarda yaşam döngüsünü etkileyen birden fazla faktör bulunmaktadır. Bunlar fiziksel, çevresel, ekonomik, yasal ve işlevsel olarak sınıflandırılabilir. Bu çalışma kapsamında fiziksel ve işlevsel olarak ana faktörler ele alınmıştır.

Çevresel faktörler, sosyal, ekonomik ve yasal faktörlere paralel olarak tanımlanabilir. Bina ve çevre ilişkisi düşünüldüğünde değişen çevresel koşullar ister fiziksel olsun ister sosyal olsun bina kullanımını doğrudan etkilemektedir. Kent dinamiklerinin değişmesi ve yerel yönetimlerin kararları çevresel faktörleri oluşturmaktadır. Örneğin sürdürülebilir inşaatlar için değişen eğilimler ve ofis kullanıcısı tercihleri, çevresel eskime ile işlevsel yıpranmayı ilişkilendirmektedir (Giresun ve Tönük, 2018).

Ekonomik faktörler, mevcut binanın kullanımından elde edilen gelirlerin, binanın ve bakım maliyetlerinden daha fazla kazanç sağlaması olarak özetlenebilir. Bir binanın ekonomik ömrü, gelecekteki tüm gelirin bugünkü değerinden ve tüm maliyetlerinden daha yüksek olduğu sürece devam eder. Bina bakım masraflarının bu değerlerden yüksek olmaya başlaması binanın ekonomik ömrünü tamamladığını gösterir. Bir binanın üretebileceği gelir piyasadaki fiyat, kalite ve rekabete bağlıdır. Bu nedenle ekonomi gibi çevresel faktörler binanın ekonomik ömrü üzerinde çok büyük bir etkiye sahip olabilir ve bunu önemli ölçüde kısaltabilir veya uzatabilir. Öte yandan, yasal olarak eskime yeni yasal standartlardan kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte, değişen yasalar ve yerel yönetim kararları, binanın konumu ve/veya işlevselliği ile ilgili zorunlu değişimlere yol açabilir (Giresun ve Tönük, 2018).

Binanın sosyal ve fiziksel çevresinin bina ile olan ilişkisi, bina kullanılabilir olduğu sürece devam etmektedir. Bu ilişkinin kesilmesi de binanın kullanılabilirliğini doğrudan etkilemektedir. Kullanılmayan binanın ekonomik bir getirisi olacağından söz edilemez. Bu durumda binanın çevresel ömrü ekonomik ömrü ile paralellik göstermektedir. Yapısal ömrünü tamamlayan bir binanın işlevini yerine getirmesinden söz edilemez ancak, işlevsel kullanım ömrünün sonuna gelindiğinde binanın genelde teknik olarak iyi durumda olduğu örnekler üzerinden görülmektedir (Giresun ve Tönük, 2018).

Yapının eskimesi tek tek veya hepsi birlikte tüm faktörlerin etkisiyle yapının potansiyeline göre farklı şekillerde etki bırakabilmektedir. Yapıya değer katabilir, konforunu düşürebilir veya tamamen kullanışsız hale getirebilir. Uyarlanabilir yapının eskimesi, meydana gelen değişikliklere adapte olabileceğinden kullanışlı olmaya devam edecektir ve bu sefer binanın eskimesi, onun manevi değerini artıracaktır. Ayrıca kullanıcının ihtiyacı ve isteğine göre adapte olduğu için en ideal kullanım şekline gelecektir. Ancak fiziksel, yasal, ekonomik, çevresel veya işlevsel olarak üstesinden gelemeyeceği bir şekilde eskimesi durumunda bunların hiçbir anlamı kalmayacaktır.

2.3. Kullanıcı Gereksinimi Değişikliklerinin Mekâna Yansımaları

Tasarım, bir mekânın ona eklenen anlamla belirlenip belirlenmediği ile ilgili değildir. Meselenin özü daha çok, tasarımın belirli bir anlamdan sıyrılıp yeni koşullara yerleştirildiğinde yeniden anlamlandırılıp anlamlandırılmayacağıdır. Ve eğer öyleyse, ne ölçüde? Eşyalara sadece yer vermekle kalmayıp bu mekânların anlamları değişse bile varlıklarını sürdürebilmelerini sağlamalıyız (Hertzberger, 2011).

Mekânlar yalnızca uzamsal bir olgu değil, aynı zamanda içinde bulunduğu dönemin sosyo-kültürel, ekonomik ve toplumsal yapısı ile şekillenen ortamlardır. Diğer bir deyişle kendisine işlev kazandıran toplumsal yapıyla sürekli ve değişken bir ilişki içindedir. Bu dinamik ilişki nedeniyle yeni kullanıcı özellikleri ve isteklerine uygun olarak mekânların kullanım biçimleri farklılaşır, yeniden kurgulanır ve tanımlanır (Karahana vd., 2018).

Mekân kavramı öncelikle fiziksel gerçekliği ve somutluğuyla bazı öğelere sahiptir ve bu öğelerle birlikte belirli mekân kullanımları kurgulanır. Bu doğrultuda kullanıcının gereksinimleri ve tercihleriyle birlikte belirli kullanıcı aktiviteleri oluşur. 'Kavramsal Mekân' kullanıcı ve mekândaki kavramsal ilişkiler bütünü tanımlar. Diğer

yandan mekânı sadece fiziksel bir nesne olmaktan öteye götüren ve onun sosyal ve kültürel ilişkilerini sorgulatan bir anlamı vardır; bu da ‘Yaşanan Mekân’ kavramı ile ilişkilendirilebilir (Hasgöl, 2018).

Mekân kavramını ele alan disiplinler, mekânı farklı amaçlarla kullandığından dolayı farklı tanımlar yapmıştır. Literatürdeki mekân tanımlarına bakıldığı zaman; bazen birbirine referans verdiği bazen zıt anlamlar taşıdığı anlaşılmaktadır. Örnek olarak, Newton’a göre mekânı içinde bulunan cisimlerle karıştırmamak gerekir. İçeriğinden bağımsız olarak mutlak bir mekân, uzay vardır (Usta, 2020). Bu görüş, (alan) anlamına gelen İngilizce *space* kelimesi ile bağdaşmaktadır. Çağdaş disiplinde ise Leibniz’e (1961) göre zıt bir anlayışla mekân, cisimlerin herhangi bir durumu değil, onların birbirlerini izlemelerine olanak sağlayan durumlar dizisi, birlikte olma ihtimallerinin dizilimidir, mekân bir varlık değil, ilintidir. Günümüz bilim anlayışı mekânı varlık veya cisim olarak değil, ilintiler bütünü olarak benimsemektedir. Mekânın ilişkiler bütününden oluşmasına örnek verilecek olursa, Arnheim’in (1997) iki başlık altında değindiği mekân açıklaması verilebilir. Birinci başlık; mekânı kendini kapsayan varlık, sonlu veya sonsuz boşluk olarak donatılarla teşkil edilmeye hazır bir alan olarak tanımlar. Mekân içinde barındırdığı nesnelere daha önemlidir. İkinci başlık donatıların ve öğelerin bütününden oluşan mekândır (Usta, 2020). Mekânın fiziksel yapısını; ölçülebilir uzaklıklar, içindeki öğeler ve donatıların karşılıklı ilişkileri tarif etmektedir (Arnheim, 1977). Sonunda hangi tanımın olacağı mantığınız kabul eder ise mekânın ruhu, değişen kullanım şekillerinden etkilenmektedir.

Mekânsal organizasyonlar dönüştürücülük, belirleyicilik ve simgesellik nitelikleri ile kullanıcı davranışlarını ve ilişkilerini (kullanıcı-kullanıcı veya kullanıcı-mekân) etkilemekte, ait olduğu kültürün değerlerini simgelemekte ve yaşam döngüsü içinde bir düzenin kurulmasında rol oynamaktadır. Bu düzenin kurulması için aynı zamanda bir çözüm olan mekânsal organizasyonun insan ile uyumu sağlayabilmesi, ve mekândan insanların hoşnut olması gerekmektedir. Farklılaşan disiplinler, değişen eğitim anlayışları, teknolojinin eğitim için kullanımı ve teknolojinin kendisi gibi yenilikler, mekânların nicelik ve nitelik değişmesini sağlamaktadır. Açılan yeni bölümler, yeni mekânsal gereksinimlere ihtiyacı gündeme getirirken, sosyal, fen ve güzel sanatlar olarak tanımlayabileceğimiz niteliksel detayların bir aradalığı ile oluşan eğitim fakültesi organizasyonları, farklı nitelikteki mekânların bir bütünlük içerisinde var olması zorunluluğunu doğurmuştur (Uysal ve Aydın, 2009).

Mekân, kullanıcısı ve ruhu olan alandır. Kullanıcısı olmayan bina, mekân değil sadece nesne ifadesi taşıyacaktır. Le Corbusier (1993) öğrencileriyle yapmış olduğu söyleşide mimarlık ve şehirciliğin bireyin hizmetinde bir disiplin olduğunu belirterek, görevinin; insanların maddesel gereksinimleri ve düşünsel açıklıklarını özenli bir şekilde karşılamak olduğunu belirtmektedir (Usta, 2020).

Bu görüşlerin sonucu olarak mimaride mekân, içinde yaşanan eylemlerin bir oluşumdur. Aynı gün bazında olsa dahi sabahları sakin ve huzurlu bir çalışma ortamı, akşam saatinde gürültülü ve eğlenceli parti verilen bir mekâna dönüşebilmektedir. Dolayısıyla kullanıcı gereksinimlerinin değişmesi ile paralel olarak mekânın da etkilenmekte olduğu açıktır. Bina formları sayesinde oluşan bazı mekânlar, binanın kendisinden daha da önem kazanabilmektedir. Dört yönden binalarla çevrili olup aynı zamanda açık olan meydan, hafta içi otopark işlevini görebilirken cumartesi günü çarşı ve yemek alanı, pazarları ise açık konser salonu olarak işleyebilmekte ve mekân olarak hiçbir zaman işlevsel eskimeden dolayı kullanışsız hale gelmemektedir (Kronenburg, 2007).

2.4. Kullanıcı Gereksinimi Değişikliklerinin Bina Programına Yansımaları

1970'lerden itibaren hızlı kentleşme sonrasında konut alanlarının yer değiştirmesiyle konut yapılarının yoğun olduğu bölgelerdeki yapılar, özgün konut işlevlerini değiştirerek kafe, bar, iş yeri gibi yeni işlevlere dönüşmek zorunda kalmıştır (Boduroğlu ve Gazi, 2015). Bununla paralel olarak kırsal ve tarım bölgelerinin konut yoğunluğu taşıyan bölgelere dönüşmesi, çevre yapılarının işlevlerini etkilemiştir. Dünyanın her yerinde olan bu toplum farklılaşması, gerek dinî yönelim gerekse ekonomik çeşitlilik gösteren bölgelerin nüfusuyla, kentte kendine özgü bir ruh oluşmasına neden olmuştur. Nüfusun gelir düzeyi, eğitim seviyesi, yaş dağılımı, medeni durumu ve dinî yönelimine göre bölgenin ihtiyaçları oluşmakta ve buna bağlı olarak bina programı değişmektedir. Örneğin, İstanbul'un Başakşehir ilçesinde yer alan mekân ve bina programları Beylikdüzü ilçesinden, nüfusun dinî yöneliminin benzeşmezliğinden dolayı farklılık göstermektedir.

Bu konuda Balat ve Fener semtleri önemli bir örnek oluşturmaktadır. Doğal afet, göç veya farklılaşan dinî yönelimin etkisiyle tarih boyunca geçirdikleri dönüşüm şekilleri, semtin ihtiyaç programını açık bir şekilde etkilemiştir. Günümüzde Balat'ın turistik bir alana dönüşmesinde etkisi olan mülk sahiplerinin, daha yüksek refah

seviyesine sahip olan bölgelere taşınması, Balat'taki konutların büyük bir kısmının otel, kafe veya işyeri olarak kullanılması, bölgenin kimliğine fark edilir bir etki bırakmıştır. Bu minvalde gelişen birçok semt, bölge ve kentlerin, uzun vadeli de olsa devamlı olarak ihtiyaçlarının değişiklik göstermesine ve bununla paralel olarak bina programlarının göz ardı edilemeyecek şekilde değişmesine örnek verilebilir.

Binaların uyarlanabilir ve esnek olmasını gerektiren ikinci çevre etkeni ise buldukları bölgenin genel olarak taşıdığı işlevsel özelliğinden kaynaklanmaktadır. C. Norberg-Schulz'a (1963) göre binanın, çevresindeki diğer objeler ile işlevsel ilgisi bulunmaktadır. Binanın hizmet ettiği işlev, daha geniş olan işlevinin bir bölümünü oluşturur (Norberg-Schulz, 1963). Özellikle şehir bölgelerinin işlev dönüştürme olgusu ülkemizde açıkça görülmektedir. Örneğin bazı toplulukların (aile gibi) amaçlarına yönelik fiziksel çevreler (konut) buldukları şehir bölgesinin işlev dönüştürmesiyle ve ait oldukları organizasyonun o şehir bölgesini terk etmesi durumuyla karşılaşmakta, ve yaşama şanslarını kaybetmektedirler. Canlı bir sistemin temel gereksinimi hayatını devam ettirmektir. Bu durum ancak içerisinde bulunduğu çevre ile uyumlu ve dengeli olması sonucunda sağlanabilir. Bu denge ise çevreyi farklılaştırmak yada çevreye uymak üzere amaçlarını farklılaştırmak doğrultusunda iki başlı bir süreç ile sağlanır (Markus, 1972). İTÜ'nün Taşkışla ve Maçka yapılarının, askerî amaçlı fonksiyonlardan üniversite amaçlı fonksiyonlara olan değişimi, en belirgin örneklerden sayılmaktadır. Anlaşıldığı gibi dar anlamı ile işlev amacı -fiziksel çevre dengesinde bir çelişki olmamakla birlikte- işlevini ve binayı oluşturan sosyal, fiziksel ve kültürel bütünle dengeli olma durumunu sonlandıran oluşumlara her zaman açıktır (Yürekli, 1983).

Studer, dış fiziksel çevredeki doğal veya yapay değişmelerin davranış-çevre dengesini önceden kestirilemeyecek şekilde etkiliyebileceğini belirtmektedir. Çünkü bu değişiklikler, gerekli davranış ile fizikî çevre arasında tahmin edilemeyecek uygun-suzluklara sebep olacak yeni ilişkiler kurar. Ortamdan bazı strüktürlerin çıkarılması veya eklenmesi ses, ışık, ısı v.b. hususlarda kritik değişikliklere yol açar. Gelen giden veya yakından geçen yeni sirkülasyon sistemleri çevreyi, dolayısıyla denge durumunu etkilerler (Studer, 1969).

Zamanın geçmesi ile beraber toplumların bu öncelik ve gereksinimlerinin değişiklik gösterebileceği gözönünde bulunarak kentsel anlamda da yapı çevrenin, esnekliğin ve uyarlanabilirliğin önemi kanıtlanmıştır.

SONUÇ

Sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olan kullanıcı gereksinimlerinin yapıları çevrede karşılanması ödün verilemez bir koşuldur. Bu gereksinimlerde olabilecek tek bir eksiklik kullanıcı için bir rahatsızlık, yapı için de bir kullanışsızlık nedenidir. Bu eksiklik oranı arttıkça yapının kullanımını aksayacak, sonunda terk edilmesine sebep olacaktır. Ancak bir yapı için kullanıcı gereksinimlerini belirlemenin ve ona göre tasarlanmanın zorlukları vardır. Bunlar, çeşitli kullanıcı grupları arasında önem sırası belirlemenin, kullanıcının gerçekleştirdiği eylemin yapı içinde veya çevresindeki konumunu belirlemenin zor ve yanıltıcı olabilmesiyle beraber, hem kullanıcının hem yapının yaşam döngüsünü etkileyen zaman faktörünün işin içinde olması olarak özetlenebilmektedir. Dolayısıyla çoğunlukla kullanıcı gereksinimlerinin en belirginlerine göre tasarım yapılarak bu konuyla ilgili fazla çaba harcanmamaktadır. Hâlbuki kullanıcıya özgürlük konforunu sağlamak için mimarların izleyebileceği tek de olsa bir yol vardır. Uyarlanabilir bir çevre yapılandırmak kullanıcının konforunu artırmayla beraber çok daha fazlasını vermektedir. Kısıtlı mimarilerin sonu, kullanıcı gereksinimleri değiştiğinde yapının konforunun düşmesi ile başlamakta, sonrasında terk edilmesi ve ihtiyaca göre yapı sayısının yetmezliğine kadar gelmektedir. Dolayısıyla ülkenin genel ekonomisini ve inşaat sektörünü de etkilemektedir. Ayrıca uyarlanabilirlik kavramı bina programına katıldığında her türlü değişen şartlarda binanın konfor seviyesini düşürmeden aktif olarak kullanılabilirliğini artırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında uyarlanabilirlik, sürdürülebilir mimaride önemli bir yer tutmaktadır. Psikoloji bilim dalına göre insanların ihtiyaçları kişiden kişiye değişiklik gösterse de ortak olarak dört altbaşlığa ayrılmaktadır. Bunlar normatif ihtiyaçlar, hissedilen ihtiyaçlar, gerçekçi ihtiyaçlar ve nisbi ihtiyaçlardır. Yapılı çevrenin konfor seviyesi, kullanıcı gereksinimlerini karşıladığı miktarla ölçülebilmektedir. Kullanıcı gereksinimlerinin bazıları yapı konfor seviyesini daha az etkilerken bazıları da doğru karşılanmadığı takdirde yapıları çevrenin kullanım amacını kaybetmesine neden olmaktadır. İnsanların Fizyolojik ihtiyaçlarındaki yapının bir eksikliği, işlevini kaybetmesine sebep olmakta iken psikolojik ihtiyaçlarının eksiklikleri insana stres ve gerginlik kaynağı olabilmektedir, söz konusu bu ihtiyaçlar karşılanması daha zor olan ihtiyaçlardır.

KAYNAKÇA

Akbar, J. (2018). *City and its Reconstruction Problems Ders Notları*. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Alçulu, İ., Özyılmaz, H., & Baran, M. (2006). Kullanıcı Gereksinimlerinin Geleneksel ve Güncel Konutlarda Mimari Tasarıma Yansımaları; Diyarbakır Örneği Konferansı: VII. Uluslararası Halk Kültürü Sempozyumu. Dicle Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Gaziantep.

Arnheim, R. (1977). *The Dynamics of Architectural Form*, Berkeley: University of California Press, p.p. 88-90.

Aydın, D., & Uysal, M. (2009) Mimari Program Verilerinin Mekan Performansının Değerlendirilmesi Yoluyla Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği, *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25 (1-2), s: 1-23.

Boduroğlu, E., & Gazi, A. (2015) İşlev Değişikliğinin Tarihi Yapılar Üzerine Etkileri “Alsancak Levanten Evleri Örneği”. *Megaron*, 10(1), s: 57-69.

Erkman, E. (1982). *Mimari Tasarım için Bir veri Yöntemi olarak Çevre Analizi*, s: 43. İstanbul: İTÜ Matbaası.

Giresun, B., & Tönük, S. (2018). Binalarda İşlev Dönüşümünün Yaşam Döngüsündeki Yeri Ve Etkisinin Örnekler Üzerinden İrdelenmesi. *Beykent Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 11 (1), s: 39-62.

Göçer, Ö., Karahan, E., & Oygür İlhan, I. (2018). Esnek Çalışma Mekânlarının Çalışan Memnuniyetine Etkisinin Akıllı Bir Ofis Binası Örneğinde İncelenmesi, *Megaron*, 13 (1), s: 39-50.

Habraken, N. J. (2017). Back To The Future: The Everyday Environment in a Phase of Transition. *Architectural Design Journal*, 87 (5), p.p. 18-23.

Hasgül, E. (2018). *Konut Tasarımında Bir Kalite Unsuru Olarak Esneklik Temelli Yaklaşımların Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Hertzberger, H. (2011). Making Space and Leaving Space. *University building in France – Nantes School of Architecture*, Holcim Founstation of Sustainable Construction Publications, May, p.p. 4-7.

İslamoğlu, Ö., & Usta, G. (2016). Herman Hertzberger Okullarında Esneklik Anlayışı, *Mimarlık Dergisi*, 390, s: 106-112

İslamoğlu, Ö., & Usta, G. (2018). Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8 (4), pp: 673-683.

Kızmaz, K. C. & Çimşit Koş, F. (2015). Esneklik Kavramında Kullanıcı Katılımının Önemi Ve Güncel Yaklaşımlar . Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi , 8 (2) , 111-142

Kronenburg, R. (2007) *Flexible Architecture that Responds to Change*, China: Laurence King Publishing.

Le Corbusier (2011). Mimarlık Öğrencileriyle Söyleşi, çev. S. Rifat, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları 216.

Lepel, A. (2006). Changing The Function of Industrial Buildings: Survey. *Facta Universitatis Series: Architecture and Civil Engineering*, 4 (2), p.p. 71-84.

Markus, T. (1972) *Building Performance*, New York: John Wiley and Sons.

Norberg-Schulz, C. (1963). *Intentions in Architecture*, London: Allen and Unwin.

Okutan, E. A. (2020) *Esneklik Kavramı Ve Sosyal Konutlarda Değerlendirilmesi*. (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Poor Zavei, A. J. S., & Jusan, M. M. (2010). Exploring Housing Attributes Selection based on Maslow's Hierarchy of Needs. *ASEAN Conference on Environment-Behaviour Studies*, Malaysia, p.p. 311–319, December.

Studer R. G. (1969). The dynamics of behavior-contingent physical systems. In G. Broadbent G. & A. Ward (Eds.), *Design methods in architecture*. Architectural Association Paper, 4, p.p.55-70.

Şener, H. (1977). “Geleneksel konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yoluyla Bir Yaklaşım”, (Yayınlanmamış Doktora tezi). İTÜFBE, s: 66, İstanbul.

Usta, G. (2020) Mekan Ve Yer Kavramlarının Anlamsal Açından İrdelenmesi, *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 10 (1), p.p. 25-30, January.

Uzel, N. (2001). *Esnek ve Adapte Olabilir Konutlar İçin Değerlendirme Rehberi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Vischer, J. C. (2008) Towards a user-centred theory of the built environment, *Building Research & Information*, 36 (3), p.p. 231-240.

Yaşar Ekici, F. (2014) Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science*, 30, s: 209-224.

Yılmaz, K. (2006). *Mimarlıkta Adapte Edilebilir Ve Güncellenebilirliğe Yönelik Bir Araştırma*. (Yüksek Lisans Tezi). F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Bilgisayar Ortamında Mimarlık Programı, İstanbul.

Yürekli, F. K. (1983) *Mimari Tasarımda Belirsizlik: Esneklik / Uyabilirlik İhtiyacının Kaynakları ve Çözümü Üzerine Bir Araştırma*. (Doçentlik Tezi) İTÜ Mimarlık Fakültesi, İstanbul.

Yazıcıoğlu Halu, Z. (2019). Çağdaş Mimaride Esnek Mekanların İzinde, *Yapı dergisi*, 458, s: 52-61, Mayıs.

Živković, C., Kondik, A., & Kekovic, S. (2014). The motives for application of the flexible elements in the housing interior, *Facta universitatis – series Architecture and Civil Engineering*, 12 (1), p.p. 41-51.

Url-1: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Maslow_teorisi#/media/Dosya:Maslow'un_ihtiyaclar_piramidi.png> (e.t. 30/5/2022)

Url-2: <<https://www.linkedin.com/school/sultanahmet-teknik-lisesi/about/>> (e.t. 25.12.2021)